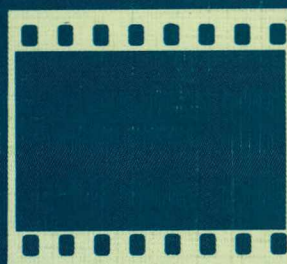
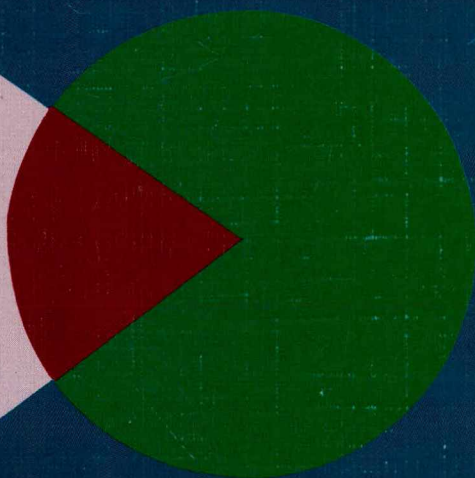

Joukkoviestinnän talous ja julkinen tuki

F12.6

Tilastokeskus
Statistikcentralen
Central Statistical
Office of Finland

SVT

Kulttuuri ja viestintä 1988:2
Kultur och massmedier
Culture and the media

31. 05. 90

Joukkoviestinnän talous ja julkinen tuki

Joulukuu 1988

Tilastokirjasto
Statistikbiblioteket

158002

Tiedustelut- Förfrågningar:
Rauli Kohvakka
P. (90) 17 341

SVT Suomen Virallinen Tilasto
Finlands Officiella Statistik
Official Statistics of Finland

Kansikuva: Ilkka Kärkkäinen

TAULUKOISSA KÄYTETYT SYMBOLIT

Ei mitään ilmoitettavaa	-
Suure pienempi kuin puolet käytetystä yksiköstä	0, 0,0
Tietoa ei ole saatu tai se on liian epävarma esitettäväksi	..

SISÄLLYS

	sivu
ESIPUHE	1
TEKSTITAUUKKOLUETTELO	2
LIITETAULUKKOLUETTELO	4
1. JOHDANTO	7
2. JOUKKOViestintäjärjestelmän liikevaihto	8
3. MAINONNAN KUSTANNUKSET	14
4. JOUKKOViestintäjärjestelmän talouteen vaikuttavat valtion toimenpiteet	
4.1. ALUKSI	21
4.2. LEHDISTÖN TALOUDELLINEN TUKI	21
4.3. KIRJAN TALOUDELLINEN TUKI	38
4.4. ELOKUVAN TALOUDELLINEN TUKI	43
4.5. VIDEON TALOUDELLINEN TUKI	46
4.6. ÄÄNITTEEN TALOUDELLINEN TUKI	47
4.7. YLEISRADIOTOIMINNAN TALOUDELLINEN TUKI	48
4.8. MUUT TOIMENPITEET	48
4.9. YHTEENVETO	50
5. LIITETAULUKOT	53
Liite 1: Tekijänoikeudelliset korvaukset	88

ESIPUHE

Joukkoviestintäjärjestelmässä on tapahtunut 1980-luvulla suuria muutoksia. Paikallisradiotoiminnan aloittaminen lopetti Yleisradion yksinoikeuden radiotoimintaan ja toi samalla mainokset radioaalloille. 1970-luvulla alkanut kaapelitelevisiotoiminta on laajentunut tällä vuosikymmenellä. Videonauhurin yleistyminen on luonut edellytykset televisionkatselutottumuksien muutokselle ja elokuvien videolevityksen yleistymiselle. Televisiotoiminnan uudelleenjärjestelyt on aloitettu, mutta ne ovat vielä kesken. Kolmostelevisiion perustamisen myötä syntyi kolmas kotimainen televisiokanava. Graafisessa joukkoviestinnässä on sanomalehdistö on joutunut reagoimaan kiristyvään kilpailuun mainosmarkoista. Lehdistön, kirjankustannuksen ja elokuvan muutokset ovat tapahtuneet mm. yrityskauppojen muodossa.

Tilastokeskuksessa on selvitetty muuttuvan joukkoviestintäjärjestelmän taloutta pääasiassa kuvaamalla sitä liikevaihdon, mainonnankustannusten ja valtion taloudellisen tuen kehityksen avulla. Tämä selvitys on osa Liikenneministeriön ja Tilastokeskuksen välistä yhteistyötä joukkoviestinnän tilastollisessa kuvaamisessa.

Selvityksen tulokset esitetään käsillä olevassa julkaisussa. Lisäksi esitetään tilastotietoja mm. tekijänoikeusrahoista, joukkoviestinnän arvonlisäyksestä, viihde-elektroniikkalaitteiden valmistuksesta, tuonnista, kaupasta ja omistuksesta. Julkaisun tilastotiedot on kerätty useista eri lähteistä. Julkaisun on laatinut aktuaari Rauli Kohvakka.

Helsingissä joulukuussa 1988

Olavi E. Niitamo

Hilkka Vihavainen

TEKSTITAULUKOT

	sivu
Taulukko 1	Joukkoviestinnän liikevaihto 1986 8
Taulukko 2	Sähköisen joukkoviestinnän liikevaihdon 9 %-jakauma 1986
Taulukko 3	Graafisen joukkoviestinnän liikevaihdon 10 %-jakauma 1986
Taulukko 4	Joukkoviestinnän liikevaihto 1980-86 11 vuoden 1985 rahassa
Taulukko 5	Joukkoviestinnän liikevaihdon prosentti- 12 jakauma 1980-86
Taulukko 6	Sähköisen joukkoviestinnän liikevaihdon 13 %-jakauma 1980-86
Taulukko 7	Graafisen joukkoviestinnän liikevaihdon 13 %-jakauma 1980-86
Taulukko 8	Joukkoviestin- ja suoramainonnan 15 kustannukset 1983-87 %
Taulukko 9	Mainonnan kustannukset 1987 16
Taulukko 10	Joukkoviestintämainonnan kustannusten 17 jakauma 1983-87 %
Taulukko 11	Mainonnan kustannusten vuosimuutokset 18 1981-87 %
Taulukko 12	Mainonnan kustannusten markkamääräinen 20 kehitys 1983-87
Taulukko 13	Valtion tuki lehdistölle 1982-89 mk 23
Taulukko 14	Valtion tuki lehdistölle 1982-89 % 24
Taulukko 15	Yleisen kuljetustuen käyttö lehti- 25 ryhmittäin 1981-87
Taulukko 16	Kymmenen eniten yleistä kuljetustukea 27 saanutta sanomalehteä 1986
Taulukko 17	Kymmenen eniten puoluetukea saanutta 28 sanomalehteä 1986
Taulukko 18	Kymmenen eniten valikoivaa lehdistötukea 29 saanutta sanomalehteä 1986
Taulukko 19	Kymmenen eniten yleistä kuljetustukea, 31 puoluetukea ja valikoivaa lehdistötukea yhteensä saanutta sanomalehtikustantajaa 1986

Taulukko 20	Kymmenen suhteellisesti eniten yleistä kuljetustukea, puoluetukea ja valikoivaa lehdistötukea yhteensä saanutta sanomalehteä 1986	32
Taulukko 21	Kymmenen eniten yleistä kuljetustukea, puoluetukea ja valikoivaa lehdistötukea yhteensä saanutta sanomalehtikustantajaa 1986	33
Taulukko 22	Muut valikoivaa lehdistötukea ja puoluetukea saaneet lehdet 1986	34
Taulukko 23	Kymmenen eniten yleistä kuljetustukea saanutta varsinaista aikakauslehteä 1986	35
Taulukko 24	Viisi eniten yleistä kuljetustukea saanutta aikakauslehtikustantajaa 1986	36
Taulukko 25	Kymmenen eniten mielipidelehtitukea saanutta lehteä 1988	37
Taulukko 26	Kirjallisuuden osuus valtion taiteilija-apurahoista 1988	39
Taulukko 27	Valtion määrärahat kirjallisuudelle 1986-89	40
Taulukko 28	Valtion tuki kirjastoille 1987-89	41
Taulukko 29	Yleisten kirjastojen kirjahankinnat 1981-87	42
Taulukko 30	Kustantajien kirjamyynäti kappalemääräisesti 1982-1987	43
Taulukko 31	Elokuvan osuus valtion taiteilija-apurahoista 1988	44
Taulukko 32	Valtion elokuvataiteen määrärahat vuosina 1987-1989	45
Taulukko 33	Suomen elokuvasäätiön tukitoiminta 1985-87	46
Taulukko 34	Elokuvasäätiön tuki videotuotannolle ja levitykselle 1986-87	47
Taulukko 35	Valtion äänitetuotannon tuki 1983-89	47
Taulukko 36	Valtion tuen osuus Yleisradion tuotoista tilikausilla 1981/82-1987/88	48
Taulukko 37	Pääkustantajien kansa- ja peruskoulu-kirjojen myynti 1982-87	50

LIITETAULUKOT

TAUL. 1.	JOUKKOVIESTINNÄN LIIKEVAIHDON JA SEN RAKENTEEN KEHITYS VUOSINA 1950-1986	54
TAUL. 2.	MAINONNAN KUSTANNUKSET 1980-1987	56
TAUL. 3.	MAINONNAN KUSTANNUSTEN VUOSIMUUTOKSET 1981-87	59
TAUL. 4.	VALTION TUKI LEHDISTÖLLE 1972-89	60
TAUL. 5.	YLEISEN KULJETUSTUEN KÄYTTÖ LEHTIRYHMITÄIN 1979-87	63
TAUL. 6.	YLEINEN KULJETUSTUKI, PUOLUETUKI JA VALIKOIVA LEHDISTÖTUKI 1986 SANOMALEHDITÄIN	64
TAUL. 7.	VARSINAISTEN AIKAKAUSLEHTIEN SAAMA YLEINEN KULJETUSTUKI 1986	66
TAUL. 8.	MIELIPIDELEHTITUKEA SAANEET LEHDET 1987	68
TAUL. 9.	VALTION KIRJALLISUUSMÄÄRÄRAHAT 1983-88	69
TAUL. 10.	KIRJOJEN MYYNTI KIRJALLISUUSRYHMITÄIN 1982-87	70
TAUL. 11.	VALTION TUKI KIRJASTOILLE 1982-1989	72
TAUL. 12.	YLEISTEN KIRJASTOJEN AUDIOVISUAALISEN AINEISTON HANKINNAT 1985 JA 1986	73
TAUL. 13.	SUOMEN ELOKUVASÄÄTIÖN TUKITOIMINTA 1980-87	74
TAUL. 14.	VALTION ELOKUVATAITEEN MÄÄRÄRAHAT VUOSINA 1980-88	76
TAUL. 15.	PERUSKOULUN OPPIMATERIAALIKUSTANNUKSET 1978-87	78
TAUL. 16.	VALTION ÄÄNITETUOTANTOTUEN SAAJAT 1987	79
TAUL. 17.	YLEISRADION TUOTOT 1981/82-1986/87	80
TAUL. 18.	JOUKKOVIESTINNÄN ARVONLISÄYS TUOTTAJA- HINTAAN 1970-87	81
TAUL. 19.	ELEKTRONISTEN VIIHDELAITTEIDEN JA MUIDEN TIETOLIIKEENVÄLINEIDEN VALMISTUKSESSA OLLUT HENKILÖKUNTA VUOSINA 1971-1987	82
TAUL. 20.	VIIHDE-ELEKTRONIIKAN LAITTEIDEN OMISTUS VUOSINA 1970-1988	83
TAUL. 21.	MTV:N LIIKEVAIHTO VUOSINA 1975-1987	83

TAUL. 22.	VIIHDE-ELEKTRONIIKAN TUOTTEIDEN TUONTI JA VIENTI VUOSINA 1976-86 84
TAUL. 23.	VIIHDE-ELEKTRONIIKAN LAITTEIDEN KESKIHINNAT JA MYNNIN ARVO VUOSINA 1977-1987 85
TAUL. 24.	VIIHDE-ELEKTRONIIKAN LAITTEIDEN VÄHITTÄIS- MYynti VUOSINA 1977-87 86
TAUL. 25.	KOTITALOUKSIEN MENOT JOUKKOVIESTINTÄÄN VUONNA 1985 87
 LIITE 1: Tekijänoikeudelliset korvaukset:		 88
TAUL. 1.	TEOSTON PERIMÄT TEKIJÄNOIKEUSKORVAUKSET 1985-87 90
TAUL. 2.	TEOSTON TILITTÄMÄT TEKIJÄNOIKEUSKORVAUKSET JA KASSETTIMAKSUT 1984-87 90
TAUL. 3.	GRAMEXIN PERIMÄT TEKIJÄNOIKEUSKORVAUKSET 1985-1987 91
TAUL. 4.	GRAMEXIN TILITTÄMÄT TEKIJÄNOIKEUSKORVAUKSET 1985-87 91
TAUL. 5.	ESEKIN JAKAMAT AVUSTUKSET 1985-1987 91
TAUL. 6.	KOPIOSTON PERIMÄT TEKIJÄNOIKUSKORVAUKSET KERTYMÄVUOSITTAIN 1979-1987 92
TAUL. 7.	KOPIOSTON KAUTTA KANAVOITUJEN TYHJÄ- KASSETTIMAKSUJEN TILITYS OIKEUDEN- HALTIJOILLE AMMATTIRYHMITTÄIN 1986 95
TAUL. 8.	KOPIOSTON JÄSENJÄRJESTÖILLEEN TILITTÄMÄT VALOKOPIOINNIN TEKIJÄNOIKEUSKORVAUKSET TILITYSVUOSITTAIN 1982-87 96
TAUL. 9.	AVEKIN TUKITOIMINTA KAUELLA 1987-88 100

...
 ...
 ...
 ...

1. JOHDANTO

Suomalaisessa joukkoviestintäjärjestelmässä on 1980-luvulla tapahtunut melko suuria muutoksia. Uusia joukkoviestintäaloja on syntynyt ja aiemmin syntyneet uudet alat ovat kasvaneet. Paikallisradiotoiminta aloitettiin vuonna 1985. Kaapelitelevi-siotoiminta ja sen mukana satelliittien välittämät kansainväli-set ohjelmat ovat levinneet 1980-luvulla. Videonauhurin yleis-tyminen alkoi voimakkaammin vuonna 1982. Myös vanhoilla jouk-koviestinnäaloilla on tapahtunut muutoksia, ennen kaikkea sanomalehtikustannuksessa, mutta myös elokuva-alalla ja kir-jankustannuksessa on tehty uudelleenjärjestelyjä.

Muutokset ovat vielä kesken, eikä muotoutumassa oleva jouk-koviestintätilanne ole vielä näyttänyt uusia kasvojaan. Muutok-sien on nähty luovan uhkia ennen kaikkea graafiselle teollisuu-delle ja yleisradiotoiminnalle. Pystyvätkö ne säilyttämään asemansa syntymässä olevassa tilanteessa. Uuden joukkovies-tintätilanteen muodostumiselle on keskeistä mainosmarkkojen jakautuminen ja valtion joukkoviestintäpolitiikka.

Tässä julkaisussa tarkastellaan joukkoviestinnän taloutta neljästä näkökulmasta. Joukkoviestintäjärjestelmän rakennetta ja laajuutta ja siinä tapahtuneita muutoksia tarkastellaan joukkoviestinnän liikevaihdon avulla. Toiseksi kuvataan mainon-nan, joukkoviestinnän näkyvän osan ja tärkeän rahoittajan, rakennetta ja kehitystä. Joukkoviestintäjärjestelmän talouteen vaikuttavista valtion toimenpiteistä käsitellään lähinnä talou-dellista tukea. Lopuksi tarkastellaan tekijänoikeudellisia rahoja.

Julkaisussa on kahdenlaisia taulukoita, tekstitaulukoita ja liitetaulukoita. Niiden tehtävät ovat osittain erilaiset. Edelliset ovat osa tekstiosuutta, eli ne kuvaavat tekstissä käsiteltyjä asioita. Suurin osa tekstitaulukoista on tehty muokkaamalla liitetaulukoita tai ottamalla niistä osa. Tämän vuoksi liitetaulukoilla voi laajentaa tai tarkentaa tekstitau-lukoiden antamia tietoja. Tekstissä viitataan myös suoraan liitetaulukoihin. Näiden tekstiosuuteen liittyvien tehtävien lisäksi liitetaulukoilla on myös itsenäinen tehtävä tyydyttää erilaisia tiedontarpeita. Kaikkia liitetaulukoiden kuvaamia asioita ei edes käsitellä tekstissä. Taulukot on kerätty useista eri lähteistä.

2 JOUKKOVIESTINTÄJÄRJESTELMÄN LIIKEVAIHTO

Joukkoviestintäjärjestelmää, sen kokoa ja rakennetta voidaan tilastojen avulla tarkastella useasta näkökulmasta. Tässä käytetyn talouden tarkastelun lisäksi mahdollisia ovat esimerkiksi joukkoviestintän käytön ja tuotannon tarkastelu. Joukkoviestinnän liikevaihdon kehityksen tarkastelulla pyritään kuvaamaan joukkoviestintäjärjestelmän tilaa 1980-luvulla ja siinä tapahtuneita muutoksia. Järjestelmän tilalla tarkoitetaan eri joukkoviestintäalojen liikevaihdolla mitattua kokoa ja niiden osuutta koko joukkoviestintäjärjestelmässä, siis eräänlaista rakennetta.

Joukkoviestinnän liikevaihdoista esitetään ensin vuoden 1986 tilanne ja sen jälkeen lyhyen aikasarjan avulla 1980-luvun kehitys. Poikkileikkaus on viimeiseltä vuodelta, jolta julkaisun tekovaiheessa oli saatavissa tiedot kaikista joukkoviestinnän aloista. Kaikki liikevaihtotiedot perustuvat VTT:n graafisen laboratorion eri lähteistä keräämiin tietoihin. Useilta aloilta luvut ovat arvioita.

Kaikkien joukkoviestintäalojen yhteenlaskettu liikevaihto vuonna 1986 oli 11,3 miljardia markkaa (taulukko 1). Joukkoviestinnän liikevaihdon osuus bruttokansantuotteesta oli 3,3 %. Kokonaisliikevaihdosta graafinen joukkoviestintä muodostaa noin kolme neljäsosaa, (8,7 miljardia markkaa) ja sähköinen joukkoviestintä yhden neljäsosan (2,6 miljardia markkaa).

Taulukko 1
Joukkoviestinnän liikevaihto 1986

	milj. mk	%
Sanomalehdistö	3 360	29,8
Aikakauslehdistö	1 700	15,1
Kirjankustannus	1 600	14,2
Mainospainotuotteet	1 150	10,2
Paikallislehdistö	540	4,8
Ilmaislehdistö	310	2,7
GRAAFINEN JOUKKOVIESTINTÄ YHT.	8 660	76,8
Yleisradiotoiminta	1 630	14,5
Äänitteet	480	4,3
Kuvatallenteet	250	2,2
Elokuva	157	1,4
Kaapelitelevisio	55	0,5
Paikallisradio	40	0,4
Teletietopalvelu	4	0,0
SÄHKÖINEN JOUKKOVIESTINTÄ YHT.	2 612	23,3
KOKO JOUKKOVIESTINTÄ YHT.	11 276	100,0

Lähde: VTT Graafinen laboratorio

Joukkoviestintäalat voidaan jakaa liikevaihdolla mitattuna koon mukaan kolmeen ryhmään (taulukko 1). Ensimmäiseen ryhmään kuuluu ainoastaan sanomalehdistö. Sen liikevaihto oli vuonna 1986 3,360 miljardia markkaa eli suurempi kuin koko sähköisen joukkoviestinnän yhteensä. Koko joukkoviestinnän liikevaihdosta sanomalehdistön osuus oli 29,8 prosenttia, lähes kolmannes.

Seuraavaan ryhmään kuuluvat aikakauslehdistö, yleisradiotoiminta, kirjankustannus ja mainospainotuotteet. Niiden vuoden 1986 liikevaihdot vaihtelevat 1,15 miljardista 1,7 miljardiin markkaan ja osuus koko joukkoviestinnän liikevaihdosta kymmenestä prosentista viiteentoista prosenttiin. Yhteensä niiden osuus on 54 prosenttia. Tämän ryhmän suurin joukkoviestintäsektori, aikakauslehdistö, on kooltaan puolet sanomalehdistöstä. Mainospainotuotteet, joka on ryhmän pienin sektori on kooltaan noin yksi kolmasosa sanomalehdistöstä.

Loput joukkoviestinnän alat eli paikallislehdistö, äänitteet, ilmaislehdistö, kuvatallenteet, elokuva, paikallisradio ja teletietopalvelu kuuluvat liikevaihdoltaan kolmanteen ryhmään. Niiden liikevaihdot jäivät 1986 paikallislehdistöä lukuunottamatta alle puolen miljardin. Paikallislehdistön liikevaihto oli 540 miljoonaa markkaa. Pienin joukkoviestinnän sektori on teletietopalvelu, jonka liikevaihto oli 1986 vain neljä miljoonaa markkaa.

Graafisen joukkoviestinnän alat ovat suurempia kuin sähköisen joukkoviestinnän. Ne sijoittuvat paikallislehdistöä ja ilmaislehdistöä lukuunottamatta kahteen ensimmäiseen ryhmään. Paikallis- ja ilmaislehdistökin ovat pienien sektoreiden ryhmän suurimpia. Sähköisen viestinnän alat kuuluvat yleisradiotoimintaa lukuunottamatta kolmanteen, pienien joukkoviestintäalojen ryhmään. Sähköisen joukkoviestintäjärjestelmän rakenne on epätasaisempi kuin graafisen. Yleisradiotoiminnan liikevaihto muodostaa 62,4 prosenttia koko sähköisen joukkoviestinnän liikevaihdosta (taulukko 2). Muista aloista vain äänitteet pääsevät yli kymmenen prosentin osuuteen. Graafisen joukkoviestinnän liikevaihdosta suurin ala eli sanomalehdistö muodostaa 38,8 prosenttia ja vain ilmaislehdistö ja paikallislehdistö jäävät alle kymmenen prosentin (taulukko 3).

Taulukko 2

Sähköisen joukkoviestinnän liikevaihdon %-jakauma 1986

Yleisradiotoiminta	62,4
Äänitteet	18,4
Kuvatallenteet	9,6
Elokuva	6,0
Kaapelitelevisio	2,1
Paikallisradio	1,5
Teletietopalvelu	0,2
YHTEENSÄ	100,0 %

Lähde: VTT Graafinen laboratorio

Taulukko 3
Graafisen joukkoviestinnän liikevaihdon %-jakauma 1986

Sanomalehdistö	38,8
Aikakauslehdistö	19,6
Kirjankustannus	18,5
Mainospainotuotteet	13,3
Paikallislehdistö	6,2
Ilmaislehdistö	3,6
YHTEENSÄ	100,0 %

Lähde: VTT Graafinen laboratorio

Joukkoviestintäjärjestelmän rakenteessa 1980-luvulla tapahtuneita muutoksia tarkastellaan oheisten aikasarjojen avulla. Taulukot on muodostettu liitetaulukosta 1, jossa on esitetty joukkoviestinnän liikevaihdon kehitys 1950-1986. Reaalisen kehityksen esiin saamiseksi on taulukon 4 liikevaihdot muutettu vuoden 1985 rahaksi ¹.

¹ Koska aikasarja päättyy vuoteen 1986, olisi ollut selvintä ilmoittaa liikevaihdot vuoden 1986 rahassa. Tämä ei kuitenkaan ollut mahdollista, sillä vuotta 1985 edeltäviltä vuosilta oli käytössä vain luvut, jotka oli muutettu 1985 rahaksi, ei alkuperäisiä lukuja. Mikäli olisi käytetty vuoden 1986 rahanarvoa, olisi näiden vuosien luvut muunnettu kahdesti. Koska tällaisen operaation katsottiin aiheuttavan liikaa virhetä, taulukon tiedot ovat vuoden 1985 rahassa.

Taulukko 4
Joukkoviestinnän liikevaihto 1980-86 vuoden 1985 rahassa

	1980	1984	1985	1986
	milj. mk			
Sanomalehdistö	2 402	3 110	3 200	3 284
Aikakauslehdistö	1 593	1 662	1 650	1 661
Kirjankustannus	1 431	1 609	1 550	1 564
Mainospainotuotteet	661	965	1 000	1 124
Paikallislehdistö	261	461	600	528
Ilmaislehdistö	137	225	280	303
GRAAFINEN JOUKKOV.	6 486	8 033	8 280	8 464
Yleisradiotoiminta	1 115	1 394	1 389	1 593
Äänitteet	467	483	490	469
Kuvatallenteet	4	161	190	244
Elokuva	203	182	170	153
Kaapelitelevisio	11	43	44	54
Paikallisradio	-	-	9	39
Teletietopalvelu	1	2	2	4
SÄHKÖINEN JOUKKOV.	1 801	2 265	2 294	2 556
KOKO JOUKKOVIESTINTÄ	8 287	10 298	10 574	11 020

Lähde: Liitetaulukko 1

Koko joukkoviestintä on kasvanut vuodesta 1980 vuoteen 1986 33 prosenttia ja 1984-1986 seitsemän prosenttia. Suhteellisesti sähköinen joukkoviestintä kasvoi enemmän kuin graafinen. Sähköinen kasvoi 41,9 prosenttia vuosina 1980-86 ja 12,8 prosenttia 1984-86. Graafisen vastaavat luvut olivat 30,5 prosenttia vuosina 1980-86 ja 5,4 prosenttia vuosina 1984-86. Markkamääräisestä kasvusta graafisen joukkoviestinnän osuus oli suurempi kuin sähköisen. Vuoden 1985 rahassa markkamääräiset kasvuluvut ovat seuraavat; koko joukkoviestintä 2 733 milj. mk vuosina 1980-86 ja 722 milj. mk vuosina 1984-86, graafinen 1 978 milj. mk 1980-86 ja 431 milj. mk 1984-86, sähköinen 755 milj. mk 1980-86 ja 291 milj. mk vuosina 1984-86.

Sähköisen ja graafisen joukkoviestinnän suhde liikevaihdon jakaumassa on 1980-luvulla säilynyt samanlaisena (taulukko 5). Graafisen osuus 1986 oli 1,2 prosenttiyksikköä pienempi kuin 1980, mutta tämä vähäinen lasku ei ole ollut suoraviivaista. Useat joukkoviestinnän alat ovat kasvattaneet hiukan osuuttaan kokonaisliikevaihdosta. Kuvatallenteiden osuus oli 1980 vielä alle yhden prosentin, mutta 1986 se oli jo 4,3 % koko joukkoviestinnän liikevaihdosta. Muut uudet joukkoviestintäalat eivät ole yltäneet yhtä suureen kasvuun. Seuraavaksi eniten osuuttaan on 1980-luvulla kasvattanut mainospainotuotteet, 2,2 prosenttia. Muiden osuuden kasvu jääkin alle kahden prosentin. Aikakauslehdistön osuus joukkoviestinnän liikevaihdosta on pienentynyt 80-luvulla eniten, 4,9 prosenttia. Tässä käsiteltävien vuosien valossa lasku on ollut systemaattista. Kirjankus-

tannuksen osuus on laskenut vuoden 1980 17 prosentista vuoden 1986 14,2 prosenttiin. Myös kirjankustannuksen lasku näyttää näiden lukujen valossa selvältä suuntaukselta. Myös joidenkin sähköisen joukkoviestinnän alojen osuus on laskenut. Vaikka esimerkiksi äänitteiden ja elokuvan lasku ei ole yhtä suurta, on siinäkin näiden vuosien valossa selvä trendi.

Taulukko 5

Joukkoviestinnän liikevaihdon prosenttijakauma 1980-86

	1980	1984	1985	1986
	%			
Sanomalehdistö	29,0	30,2	30,3	29,8
Aikakauslehdistö	19,2	16,1	15,6	15,1
Kirjankustannus	17,3	15,6	14,7	14,2
Mainospainotuotteet	8,0	9,4	9,5	10,2
Paikallislehdistö	3,1	4,5	5,7	4,8
Ilmaislehdistö	1,7	2,2	2,6	2,7
GRAAFINEN JOUKKOV.	78,3	78,0	78,4	76,8
Yleisradiotoiminta	13,5	13,5	13,1	14,5
Äänitteet	5,6	4,7	4,6	4,3
Kuvatalenteet	0,0	1,8	1,8	4,3
Elokuva	2,4	1,8	1,6	1,4
Kaapelitelevisio	0,1	0,4	0,4	0,5
Paikallisradio	-	-	0,1	0,4
Teletietopalvelu	0,0	0,0	0,0	0,0
SÄHKÖINEN JOUKKOV.	21,6	22,0	21,6	23,3
KOKO JOUKKOVIESTINTÄ	100,0	100,0	100,0	100,0

Lähde: Liitetaulukko 1

Sähköisen joukkoviestinnän sisällä ovat uudet viestinnän alat teletietopalvelu, kuvatalenteet, kaapelitelevisio ja paikallisradio 80-luvulla kasvattaneet osuuttaan 12,6 prosentilla (taulukko 6). Tätä nousua vastaan yleisradiotoiminta on pystynyt säilyttämään osuutensa, mutta elokuva ja äänitteet ovat menettäneet osuuttaan.

Taulukko 6

Sähköisen joukkoviestinnän liikevaihdon %-jakauma 1980-86

	1980	1984	1985	1986
Yleisradiotoiminta	61,9	61,5	60,5	62,4
Äänitteet	25,9	21,3	21,4	18,4
Kuvatalenteet	0,2	7,1	8,3	9,6
Elokuva	11,3	8,0	7,4	6,0
Kaapelitelevisio	0,6	1,9	1,9	2,1
Paikallisradio	-	-	0,4	1,5
Teletietopalvelu	-	0,1	0,1	0,2
YHTEENSÄ	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Lähde: Liitetaulukko 1

Graafisen joukkoviestinnän rakenteessa näkyvät samat muutokset kuin koko joukkoviestinnän rakennetta tarkasteltaessa (taulukko 7). Aikakauslehdistön ja kirjankustannuksen osuus on pienentynyt ja muiden kasvanut hieman. Graafisessa joukkoviestinnässä ei ole syntynyt uusia aloja eikä vanhojen välillä ole tapahtunut suuria muutoksia.

Taulukko 7

Graafisen joukkoviestinnän liikevaihdon %-jakauma 1980-86

	1980	1984	1985	1986
Sanomalehdistö	37,0	38,7	38,6	38,8
Aikakauslehdistö	24,6	20,7	19,9	19,6
Kirjankustannus	22,1	20,0	18,7	18,5
Mainospainotuotteet	10,2	12,0	12,1	13,3
Paikallislehdistö	4,0	5,7	7,2	6,2
Ilmaislehdistö	2,1	2,8	3,4	3,6
YHTEENSÄ	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Lähde: Liitetaulukko 1

3 MAINONNAN KUSTANNUKSET

Suomalaisessa joukkoviestintäjärjestelmässä mainonnalla on suuri merkitys. Se on tärkeä joukkoviestinnän rahoittaja ja joukkoviestintäyritysten tulonlähde. Esimerkiksi paikallisradioiden tuloista vuonna 1987 mainostulot muodostivat 95 %². Aikakauslehtien ilmoitustuotot muodostivat vuonna 1985 25 % kaikista tuotoista³. Sanomalehtien ilmoitustuottojen osuus niiden tuloista oli vuonna 1985 75,6 prosenttia⁴.

Mainonta on merkittävä osa joukkoviestinnän sisältöä. Paikallisradiokatsauksen mukaan mainosten osuus paikallisradioiden vuotuisesta lähetysajasta vaihteli vuonna 1987 nollassa 6,5 prosenttiin. Mainosten keskimääräinen tuntimäärä kuukaudessa vaihteli mainosrahoitteisilla paikallisradioilla 1,8 tunnista 23,8 tuntiin keskiarvon ollessa 14,6 tuntia. Tasaisesti koko ohjelma-ajalle jakautuvina ja toistuvina mainokset ovat näkyvämpää ohjelmistoa kuin jokin vastaavan kuukausittaisen tuntimäärän saava ohjelmisto. Sama koskee myös televisio- ja lehtimainontaa.

Mainonta on myös eräs joukkoviestintäkeskustelun keskeinen aihe. Uusien joukkoviestinnän alojen syntyessä on alojen välinen ja sisäinen kilpailu kiristynyt. Sen kehitystä seurataan ja ennakoidaan. Keskusteluissa uusista joukkoviestintäaloista ja vanhojen alojen uudelleenjärjestelyistä mainosrahojen ja niiden jakauman kehitys on ollut yksi lähtökohta. YLE/MTV/KolmosTV järjestelyissä ja paikallisradiolupien jakamisessa mainosrahojen jakautumiseen vaikuttaminen on eräs valtion joukkoviestintäpolitiikan väline. Kilpailun kiristyessä joukkoviestintäyritykset ovat joutuneet uudistamaan mainosmyyntiorganisaatiotaan ja tapojaan. Tämä näkyy mainosmyynnin ketjuuntumisena ja markkinoinnin aktivoitumisena.

Mainonnan kehitystä 1980-luvulla tarkastellaan tässä mainonnan kustannusten kehityksen kautta. Mainonnan kustannukset tarkoittavat yritysten ja yhteisöjen mainontaan käyttämää rahamäärää. Kustannukset sisältävät sekä viestinten tila- ja aikamaksut ja postimaksut että mainonnan tuotantokustannukset, joita ovat mainonnan suunnittelu- ja mainosaineiston valmistamismaksut. Tekstitaulukot perustuvat liitetaulukoihin 2 ja 3, joiden lähteenä on Mainonnan Kustannukset Suomessa 1987 -tutkimus⁵. Tutkimus tehdään mittaamalla eri mainosvälineiden käyttö ja laskemalla markkamääräiset kustannukset. Tuotantokustannusten

² Paikallisradiokatsaus. Liikenneministeriön julkaisuja 12/88.

³ Aikakauslehtityöryhmän mietintö. Liikenneministeriön julkaisuja 1/88.

⁴ Suomen lehdistön teknologia ja tulevaisuus. Liikenneministeriön julkaisuja 9/87.

⁵ Mainonnan Kustannukset Suomessa on Suomen Gallupin vuosittain tekemä tutkimus, jonka toimeksiantajina ovat Aikakauslehtien Liitto ry, Mainostajien Liitto ry, Mainostoimistojen Liitto ry, MTV Oy, Sanomalehtien liitto ry, Suomen Markkinointiliitto ry, Suomen Ulkomainosliitto ry ja Suoramainostoimistojen Yhdistys.

osuus perustuu tutkimuksen tekijöiden ja toimialajärjestöjen arvioon. Mainonnan kustannukset Suomessa on ainoa koko joukkoviestinnän kattava mainontatutkimus. Tutkimuksen tekijät pitävät joukkoviestinmainonnan lukuja hyvinä ja suoramainonnan lukuja välttävinä. Mainonnan kustannukset Suomessa -tutkimuksessa pidetään mainontana joukkoviestimissä julkaistua mainontaa ja postitse jaettua suoramainontaa. Aiemmissä tutkimuksissa mukana olleet hakemistot, luokitellun ilmoittelun kuulutukset, tiedotukset, virat ja rivi-ilmoitukset sekä myyninedistäminen jätettiin vuoden 1986 tutkimuksesta lähtien pois. Mainonnan kustannukset Suomessa 1987 tutkimuksessa käsitellään pääasiassa mainonnan kokonaiskustannuksia. Joukkoviestinnän talouden kannalta mielenkiintoisia ovat joukkoviestimien mainostuloja koskevat tiedot, eli joukkoviestinnän kustannukset tila- ja aikamaksujen osalta. Myös mainonnan tuotantokustannuksista osa menee joukkoviestintäyrityksille, mikäli ne osallistuvat myös mainonnan suunnitteluun ja mainosaineiston valmistukseen.

Liitetaulukkoissa 2 ja 3 kolme esitetään mainonnan kustannusten kehitys ja kasvuprosentit 1980-87. Oheisiin taulukoihin on niistä erotettu viiden viime vuoden kehitys. Havainnollisuuden vuoksi taulukoita on hieman yksinkertaistettu ja joukkoviestimittäin on tarkasteltu vain joukkoviestinmainonnan jakaumia.

Vuonna 1987 mainontaan käytettiin noin 6,5 miljardia markkaa. Tästä joukkoviestinmainonnan osuus oli noin 5,5 miljardia ja suoramainonnan osuus 1 miljardi. Joukkoviestinmainonnan ja suoramainonnan suhde on pysynyt liki samana viimeisen viiden vuoden ajan (taulukko 8). Suoramainonnan prosenttiosuus on kasvanut vuoden 1983 14,4 prosentista vuoden 1987 14,8 prosenttiin.

Taulukko 8

Joukkoviestin- ja suoramainonnan kustannukset 1983-87

	1983	1984	1985	1986	1987
	%				
Joukkoviestinmainonta yht.	85,6	85,3	85,2	85,2	85,2
Suoramainonta	14,4	14,7	14,8	14,8	14,8
MAINONTA YHTEENSÄ	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Lähde: Liitetaulukko 2

Suurin osa joukkoviestinmainontaan käytetyistä rahoista meni sanomalehtimainontaan (taulukko 9). Markkoissa summa oli 3 332 miljoonaa markkaa, joka on 60,3 % joukkoviestinmainonnasta. Sanomalehdistö on yhtä selvästi sekä suurin joukkoviestinnän sektori (liikevaihdolla mitattuna) että suosituin mainosväline. Maakunnallisten sanomalehtien osuus sanomalehtimainontaan käytetystä summasta on noin kolmannes. Pääkaupungin sanomalehtien osuus on noin kaksi kolmannesta. Seuraavaksi eniten rahaa käytettiin televisiomainontaan ja aikakauslehtimainontaan.

Television osuus 626 miljoonaa markkaa ja aikakauslehtien 578 miljoonaa markkaa ovat kummatkin kuitenkin vain alle yksi viidesosa sanomalehtimainontaan käytetystä summasta. Koko joukkoviestintämainonnasta televisiomainontaan käytettiin 11,4 % ja aikakauslehtimainontaan 10,5 %. Aikakauslehtimainontaan käytetty summa jakautui erityyppisten lehtien kesken seuraavasti: ammattilehdet 46,0 %, yleisökuvalehdet 31,3 %, naistenlehdet 14,0 % ja asiakaslehdet 8,7 %. Paikallis- ja ilmaisjakelulehdistön merkitys mainosvälineinä on hieman pienempi kuin aikakauslehdistön. Paikallislehdistön osuus joukkoviestinmainonnan kustannuksista on 7,5 % ja ilmaislehdistön 6,8 %. Vähiten rahaa käytettiin elokuva- ja kaapelitelevisiomainontaan. Kummankin osuus koko joukkoviestinmainonnasta jää alle prosentin.

Taulukko 9

Mainonnan kustannukset 1987

	Tila/aika kustann.		Tuotanto kustann.		Kustan- nukset yht.		%-ja- kauma
	milj.mk	%	milj.mk	%	milj.mk	%	%
Sanomalehdet	2824,0	85	498,0	15	3322,0	100	60,3
Paikallislehdet	339,0	82	72,0	18	411,0	100	7,5
Ilmaisjakelulehdet	311,0	82	66,0	18	377,0	100	6,8
Aikakauslehdet	491,0	85	87,0	15	578,0	100	10,5
Televisio	532,0	85	94,0	15	626,0	100	11,4
Kaapelitelevisio	14,0	82	3,0	18	17,0	100	0,3
Paikallisradio	64,0	85	11,0	15	75,0	100	1,4
Elokuvamainonta	2,5	83	0,5	17	3,0	100	0,1
Ulko- ja liikenne- mainonta	83,0	81	19,0	19	102,0	100	1,9
JOUKKOVIESTIN- MAINONTA YHTEENSÄ	4660,5	85	850,5	15	5511,0	100	100,0
Suoramainonta	342,0	36	615,0	64	957,0	100	
MAINONTA YHTEENSÄ	5002,5	77	1465,5	23	6468,0	100	

Lähde: Mainonnan kustannukset 1987, Suomen Gallup Oy 1988

Joukkoviestinmainonnan kustannusten jakaumassa ei viiden viimeisen vuoden aikana ole tapahtunut suuria muutoksia. Samalla tavoin kuin joukkoviestinmainonnan ja suoramainonnan suhde oli pysynyt likimain samana on myös sähköisen mainonnan, lehtimainonnan sekä ulko- ja liikennemainonnan osuudessa tapahtunut vain pieniä muutoksia. Vuodesta 1983 on lehtimainonnassa tapahtunut noin puolen prosentin nousu ja sähköisessä mainonnassa vastaava lasku, mutta kumpikin on 1987 palannut vuoden 1983 arvoonsa. Elokuvamainonta on pysynyt erittäin marginaalisena mainosvälineenä, eikä ulko- ja liikennemainontakaan ole noussut yli kahden prosentin osuuden joukkoviestinmainonnasta.

Sekä sähköisen että lehtimainonnan sisällä on tarkasteltavana ajanjaksona tapahtunut suurempia muutoksia (taulukko 10). Lehtimainonnassa ilmaisjakelulehtimainonnan osuus koko joukkoviestinmainonnasta on kasvanut viidestä prosentista lähes kaksi prosenttia. Aikakauslehdistön vastaava osuus on pudonnut 2,6 prosenttia. Sähköisistä mainosvälineistä television osuus on pudonnut yhtä paljon kuin uusimman joukkoviestintäsektorin, paikallisradion, osuus on noussut eli 1,5 prosenttia.

Taulukko 10

Joukkoviestintämainonnan kustannusten %-jakauma 1983-87

	1983	1984	1985	1986	1987
	%				
Sanomalehdet	59,3	60,5	61,1	60,1	60,3
Paikallislehdet	7,8	7,9	7,8	7,6	7,5
Ilmaisjakelulehdet	5,0	5,1	5,4	6,8	6,8
Aikakauslehdet	13,1	12,1	11,2	10,6	10,5
LEHTIMAINONTA YHT.	85,2	85,6	85,5	85,1	85,1
Televisio	12,9	12,3	12,1	11,9	11,4
Kaapelitelevisio	..	0,2	0,3	0,3	0,3
Paikallisradio	-	-	0,2	0,8	1,4
SÄHKÖINEN MAINONTA YHT.	12,9	12,5	12,6	13,0	13,1
Elokuvamainonta	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Ulko- ja liikenne- mainonta	1,8	1,8	1,8	1,8	1,9
JOUKKOVIESTIN- MAINONTA YHT.	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Lähde: Liitetaulukko 2

Mainonnan kustannusten jakautumisessa eri mainosvälineille ei siis viime aikoina ole tapahtunut dramaattisia muutoksia. Tässä käytettävissä olevien tilastojen valossa koko 1980-luvulla mainonnassa suurin muutos onkin tapahtunut mainontaan käytetyn rahan vuosimuutoksessa (taulukko 11). Yleissuuntauksena on ollut kasvun selvä pieneminen. Yleisen trendin mukaan vuosimuutos oli 1981 hieman yli 20 % kasvua. Tästä se putosi hieman seuraavana vuonna noustakseen hieman vuonna 1983, minkä jälkeen alkoi johdonmukainen lasku. Tämä on eräänlainen yleisin trendi, josta on poikkeuksiakin ja jota eri joukkoviestimet ovat enemmän tai vähemmän tiukasti seuranneet. On kuitenkin huomattava, että vaikka mainonnan kustannusten vuosimuutosprosentti on yleisesti laskenut 1980-luvulla, se ei kuitenkaan vuonna 1987 millään joukkoviestinnän alalla ollut negatiivinen. Useimmilla aloilla mainonnan kustannukset kasvoivat 5-10 prosenttia.

Taulukko 11
Mainonnan kustannusten vuosimuutokset 1981-87

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
§							
Sanomalehdet	22,1	13,6	22,0	19,5	12,9	7,1	9,1
Paikallislehdet	22,3	17,1	30,7	18,1	10,7	6,9	6,2
Ilmaisjakelulehdet	27,1	39,8	17,2	20,9	17,3	36,3	10,2
Aikakauslehdet	15,2	15,2	18,1	8,8	3,6	2,3	8,0
LEHTIMAINONTA YHTEENSÄ	21,2	15,5	21,8	17,8	11,6	8,3	8,8
Televisio	22,5	16,0	16,9	11,8	10,2	7,5	3,5
Kaapelitelevisio	-	-	-	-	50,0	41,7	0,0
Paikallisradio	-	-	-	-	-	336,7	78,6
SÄHKÖINEN MAINONTA YHT.	22,5	16,0	16,9	13,6	12,5	13,7	8,1
Elokuvamainonta	25,0	-20,0	0,0	-25,0	0,0	0,0	0,0
Ulko- ja liikennemainonta	14,3	10,4	22,6	12,3	16,4	4,7	14,6
JOUKKOVIESTINMAINONTA YHT.	21,2	15,4	21,2	17,1	11,8	8,9	8,8
Suoramainonta	26,7	13,5	18,4	20,0	12,0	9,3	8,8
MAINONTA YHT.	22,0	15,1	20,7	17,5	11,8	9,0	8,8

Lähde: Liitetaulukko 3

Kaikkeen mainontaan käytetty summa kasvoi vuonna 1981 edellisestä vuodesta 22 prosenttia. Vuonna 1987 prosentti oli 8,8. Kasvuprosentti on laskenut suoraviivaisesti vuodesta 1983 alkaen. Joukkoviestinmainonnan vuosimuutoksen kehitys on ollut samanlainen. Tämä on luonnollista, sillä joukkoviestinmainonnan osuus koko mainonnasta on 1980-luvulla ollut noin 85 %. Suoramainonta on noudattanut yleistä laskevaa trendiä sillä erotuksella, että sen vuosimuutoksen viimeinen laskeva tendenssi alkoi vasta vuonna 1985. Lehtimainonnan vuosimuutos ja sähköisen mainonnan vuosimuutos ovat laskeneet samalla tavoin, kummankin kehitys on seurannut edellä esitettyä mallia. Kummankin vuosimuutos oli 1981 hieman yli 20 prosenttia kasvua, mutta 1987 se oli pudonnut alle kymmenen prosentin melko suoraviivaisesti.

Lehtimainonnasta sanomalehtimainonta on noudattanut selvimmin em. yleistä trendiä. Paikallislehtien kasvuprosentin johdonmukainen lasku vuonna 1983 alkoi yleistä trendiä korkeammalta 30,7 prosentista. Ilmaisjakelulehtimainonnan vuosimuutos on 80-luvun alusta laskenut yhtä paljon kuin tähän asti käsitellyt vuosimuutokset, mutta muutos on tapahtunut yleisestä trendistä

poikkeavalla tavalla. Lasku ei ole ollut jatkuvaa edes vuosikymmenen puolivälin jälkeen, vaan vuosimuutos on noussut välillä jyrkästi laskeakseen seuraavana vuonna vielä jyrkemmin. Nämä poikkeuksellisen suuren vuosimuutoksen hyvät vuodet ja keskiarvoa korkeampi yleinen taso näkyvät myös mainonnan kustannusten jakauman muutoksissa ilmaislehtimainonnan kasvaneena osuutena. Aikakauslehtimainonnan vuosimuutos on noudattanut em. yleistä trendiä liikkuen kylläkin hieman alhaisemmalla tasolla (esim. vuonna se oli 2,6 %). Tämä alhaisempi taso näkyy myös mainonnan kustannusten jakaumassa aikakauslehtimainonnan osuuden pienene-
misenä.

Sähköisestä mainonnasta televisiomainonnan kasvuvauhti on laskenut koko 80-luvun tasaisesti. Vuonna 1987 televisiomainonnan kustannukset kasvoivat vain 3,5 prosenttia. Kaapelitelevisio- ja paikallisradiomainontaan on voitu käyttää rahaa niin vähän aikaa, ettei niiden vuosimuutoksella ole pitempiäaikaista trendiä. Niistä voidaan huomauttaa, että kaapelitelevisiomainonta ei kasvanut vuonna 1987 lainkaan ja paikallisradiomainonta kasvoi lähes 80 prosenttia. Se on eri mainosvälineistä suurin kasvuprosentti. Elokuvamainonnan vuosimuutoksen kehitys on ollut kaikkein heikoin. Se ei ole pysynyt edes yleisen laskevan trendin mukana. Elokuvamainontaan käytetty rahamäärä on muutama vuotena laskenut yli 20 prosenttia. Viimeisenä kolmena vuotena määrä on pysynyt ennallaan. Elokuvamainontaan käytetty rahamäärä on niin pieni, että vähäisetkin markkamääräiset muutokset vaikuttavat vuosimuutosprosenttiin paljon. Toisaalta samasta syystä suurikaan vuosimuutosprosentti ei vaikuta koko mainonnan jakaumaan kovinkaan paljoa.

Ulko- ja liikennemainonnan vuosimuutosprosentti ei ole noudattanut laskevaa trendiä, sillä se on vuosina 1981 ja 1987 suurin piirtein samalla tasolla. Näiden vuosien välillä on kuitenkin tapahtunut muutoksia sekä ylös ja alaspäin.

Taulukko 12
Mainonnan kustannusten markkamääräinen kehitys 1983-87

	1983	1984	1985	1986	1987
	milj. mk				
Sanomalehdet	2107	2517	2841	3043	3322
Paikallislehdet	277	327	362	387	411
Ilmaisjakelulehdet	177	214	251	342	377
Aikakauslehdet	464	505	523	535	578
Televisio	457	511	563	605	626
Kaapelitelevisio	..	8	12	17	17
Paikallisradio	-	-	9	42	75
Elokuvamainonta	4	3	3	3	3
Ulko- ja liikennemainonta	65	73	85	89	102
JOUKKOVIESTINMAINONTA YHTEENSÄ	3551	4158	4649	5063	5511
Suoramainonta	599	719	805	880	957
MAINONTA YHTEENSÄ	4150	4877	5454	5943	6468

Lähde: Liitetaulukko 3

4 JOUKKOViestintäjärjestelmän talouteen vaikuttavat valtion toimenpiteet

4.1 ALUKSI

Valtio vaikuttaa toimenpiteillään joukkoviestintäjärjestelmän talouteen. Se vaikuttaa siihen yhtenä järjestelmän osana, sillä joukkoviestintäjärjestelmä laajasti määriteltynä sisältää myös valtion. Valtio toimii järjestelmässä useassa roolissa; hallintoinstituutioon (esim. opetus- ja liikenneministeriö), joukkoviestintäteollisuuden osana (Yleisradio) ja joukkoviestintäteollisuuden palvelujen ja tuotteiden ostajana (Yleisradio, peruskoulut ja kirjastot⁶). Tässä luvussa käsitellään yhtä valtion vaikutuskananavaa eli taloudellista tukea. Luvussa 4.8 käydään läpi lyhyesti eräitä muita joukkoviestintäjärjestelmän talouteen vaikuttavia toimenpiteitä.

4.2 LEHDISTÖN TALOUDELLINEN TUKEA

Valtion tukee lehdistöä sekä suoralla että epäsuoralla taloudellisella tuella. Suoran taloudellisen tuen muotoja ovat valikoiva lehdistötuki, puoluetuki, sanomalehtien yhteisjakelun tuki, uutis- ja tietotoimistojen ja niiden asiakaslehtien saama tuki, mielipidelehtituki ja uskonnollisten lehtien tuki. Näissä tukimuodoissa lehdet saavat valtiolta rahaa, mitä ei epäsuorassa tuessa tapahdu. Siinä tukea saadaan erilaisten etuuksien muodossa. Epäsuoran tuen muotoja ovat yleinen kuljetustuki ja tilausnumeroiden liikevaihtoverovapaus.

Yleinen kuljetustuki jaetaan lehdille alennettuina postitaksoina. Tukea saavat sanoma-, aikakaus- ja paikallislehdet. Ennen vuotta 1976 lehtien postimaksut kattoivat vain osan kuljetuksesta, käsittelystä ja jakelusta aiheutuneista kuluista. Posti- ja lennätinlaitokselle korvattiin näin aiheutuneita tappioita erityisestä tulo- ja menoarvion määrärahasta. Vuodesta 1976 lähtien lehtien postimaksut korotettiin kattamaan lehtien kuljetuksesta aiheutuneet kulut. Jotta postimaksut eivät rasittaisi liikaa lehtien taloutta otettiin tulo- ja menoarvioon määräraha lehdistön yleistä kuljetustukea varten.

Yleinen kuljetustuki kirjataan lehdistölle ilman eri hakemusta siten, että kotimaisten sanoma- ja aikakauslehtien hinnastoon merkittyjen lehtien julkaisijat maksavat tuen osuudella alennettua taksaa. Alennus maksetaan postille tulo- ja menoarvion määrärahasta. Taksat ja alennukset määritetään postimaksuasetuksessa. Alennuksen suuruus määräytyy lehtien numerokappaleiden, lukumäärän ja painon perusteella.

Valikoivaa lehdistötukea jaetaan vähintään kolme kertaa viikossa ilmestyvien varsinaisten sanomalehtien kuljetus ym. kustannuk-

⁶ Peruskoulut ja kirjastot ovat kunnallisia, mutta valtio vaikuttaa jakamallaan taloudellisella tuella niiden joukkoviestintäteollisuuden tuotteiden ja palvelujen ostoresursseihin

sien alentamiseen. Valtioneuvosto päättää vuosittain tuen jakamisesta lehdistölautakunnan valmisteluun perustuvan liikennemisteriön esityksen pohjalta. Valikoivaa lehdistötukea on myönnetty vuodesta 1974 lähtien.

Puoluetuen määräraha on tulo- ja menoarviossa varattu liikenneministeriön hallinnonalalle. Tuen kokonaismäärä jaetaan eduskunnassa oleville puolueille kansanedustajavoimasuhteiden mukaan. Puoleet jakavat oman osuutensa lehdille harkintansa mukaan. Puoluetukea on myönnetty vuodesta 1974 lähtien.

Valtion tulo- ja menoarvioesityksen mukaan sanomalehtien yhteisjakelutukea voidaan jakaa yhteisjakeluun siirtymisestä mahdollisesti aiheutuvien muutosvaiheen kustannusnousujen alentamiseen, kertaluonteisten kustannusten ja jakeluvastuusta syntyvien pysyväisluonteisten lisäkustannusten alentamiseen.

Mielipidelehtituen ja uskonnollisten lehtien tuen määräraha on tulo- ja menoarviossa varattu opetusministeriön hallinnonalalle. Uskonnollisten lehtien tukea jakaa valtioneuvosto. Sitä jaettiin ensimmäisen kerran vuonna 1977. Mielipidelehtitukea jaettiin ensimmäisen kerran vuonna 1979.

Uutis- ja tietotoimistojen tukea jaetaan toimistojen ja niiden asiakaslehtien telekustannusten alentamiseen. Avustukset myöntää valtioneuvosto uutis- ja tietotoimistojen hakemuksesta. Tätä varten on valtion tulo- ja menoarviossa ollut määräraha vuodesta 1971 lähtien.

Myös liikevaihtoverovapaus voidaan lukea lehdistön taloudelliseksi tueksi. Liikevaihtoverovapaita ovat vähintään kuukaudeksi tilatut sanoma-, paikallis- ja aikakauslehdet. Veroa ei myöskään peritä vähintään neljä kertaa vuodessa ilmestyvistä aatteellisten yhdistysten jäsenlehdistä. Irtonumerona myydyistä lehdistä liikevaihtovero peritään.

Taulukko 13
Valtion tuki lehdistölle 1982-89

TUKIMUOTO	1982	1983	1984	1985	1986	1) 1987	1) 1988	1) 1989
	milj. mk							
Vali- koiva lehdistö- tuki	40,2	43,0	43,0	45,2	48,8	60,2	61,3	62,8
Puolue- tuki	40,2	43,0	43,0	45,2	47,0	40,1	40,9	42,4
Uutis- ja tieto- toimistojen tuki	4,1	4,4	4,4	4,8	4,7	5,2	5,3	5,7
Yleinen kulje- tustuki	283,7	337,7	330,3	334,4	302,0	332,6	348,0	350,0
Sanoma- lehtien yhteis- jakelutuki	1,9	5,5	4,0	6,8	15,0	15,0	10,0	9,3
Mieli- pide- lehtituki	1,2	1,3	1,3	1,4	1,7	2,0	2,1	2,3
Uskonnol- listen lehtien tuki	1,4	1,5	1,5	1,6	1,7	1,8	1,8	2,2
TUKI	372,7	436,4	427,5	439,4	430,1	454,4	469,4	474,7
YHTEENSÄ								

1) Tulo- ja menoarvioesitys

Lähde: Liitetaulukko 4

Taulukossa 13 esitetään tukimuotojen markkamääräinen ja taulukossa 14 tuen prosenttijakauman kehitys 1980-luvulla (Liitetaulukossa 4 on kummastakin aikasarja vuosilta 1971-89).

Vuoden 1989 tulo- ja menoarviossa oli lehdistön taloudelliseen tukeen varattu 474 miljoonaa markkaa. Liikevaihtoverovapauden muodostama summa ei ole luvussa mukana. Vuonna 1986 sanomalehdistön, aikakauslehdistön ja paikallislehdistön yhteenlaskettu liikevaihto oli VTT:n graafisen laboratorion mukaan 5,6 miljardia. Samana vuonna lehdistöä tuettiin noin 630 miljoonalla

markalla ⁷. Tuki oli kooltaan hieman yli yksi kymmenesosa liikevaihdosta. Lehtien saama tuki ei sisälly niiden ilmoittamaan liikevaihtoon. Vuonna 1989 tuo suhde todennäköisesti säilyy samanlaisena. Lehtituen määrä on kasvanut vuodesta 1980 vuoteen 1989 lähes 200 miljoonalla.

Taulukko 14

Valtion tuki lehdistölle 1982-89 %-jakauma

TUKI- MUOTO	1982	1983	1984	1985	1986	1) 1987	1) 1988	1) 1989
%								
Vali- koiva lehdistö- tuki	10,7	9,8	10,0	10,2	11,5	13,2	13,0	13,2
Puolue- tuki	10,7	9,8	10,0	10,2	11,1	8,8	8,7	8,9
Uutis- ja tieto- toimistojen tuki	1,1	1,0	1,0	1,0	1,1	1,1	1,1	1,2
Yleinen kulje- tustuki	76,1	77,3	77,2	76,1	71,7	73,1	74,1	73,7
Sanoma- lehtien yhteis- jakelutuki	0,5	1,2	0,9	1,5	3,5	3,3	2,1	2,0
Mieli- pide- lehtituki	0,3	0,2	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,5
Uskon- nollisten lehtien tuki	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3	0,3	0,5
TUKI YHTEENSÄ	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

1) Tulo- ja menoarvioesitys

Lähde: Liitetaulukko 4

⁷ Lukuun sisältyvä liikevaihtoverovapaudesta saatu 200 miljoonan markan etu on Aikakauslehtityöryhmän arvio.

Markkamääräisesti suurin valtion lehtitukimuodoista on yleinen kuljetustuki. Vuoden 1989 tulo- ja menoarvioesityksessä siihen oli varattu 350 miljoonan markan arviomääräraha, joka oli 73,7 prosenttia koko lehdistön saamasta tuesta, jos liikevaihtoverovapautta ei lasketa mukaan⁸. Osuus on ollut suurin piirtein saman suuruinen koko 1980-luvun. Noin kaksi kolmasosaa yleisestä kuljetustuesta oli sanomalehdistön tukea (taulukko 15). Sanomalehdistön osuus oli 61,4 prosenttia vuonna 1987. Aikakauslehtien osuus oli 30,4 % ja paikallislehtien osuus 8,1 %. Vuosina 1981-87 sanomalehdistön osuus on pudonnut noin viisi prosenttia.

Taulukko 15

Yleisen kuljetustuen käyttö lehtiryhmittäin 1981-87

LEHTIRYHMÄ	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
	%						
Sanomalehdet	66,1	65,8	65,5	63,2	63,7	60,5	61,4
Aikakauslehdet	28,3	27,8	27,5	29,7	29,0	31,4	30,4
Paikallislehdet	5,5	6,3	6,8	6,9	7,1	7,9	8,1
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Lähde: Liitetaulukko 5

Yleinen kuljetustuki on mekaanisesti kohdistettava tukimuoto. Sillä voidaan tukea vain koko lehdistöä, ei pelkästään jonkin määritelmän mukaan erityisesti tukea tarvitsevia lehtiä. Aikakauslehtityöryhmän⁹ mukaan yleisen kuljetustuen käyttöön liittyvät ongelmat johtuvat juuri tuen kaavamaisuudesta ja jousitamattomuudesta. Tukiautomaattikka ei ota huomioon tuen tarvetta. Suurimmat tuen saajat ovat taloudellisesti hyvin menestyviä ykköslehtiä. Yleinen kuljetustuki on työryhmän mukaan osasyy ykköslehtien kilpailuaseman parantumiseen ja kakkoslehtien valikoivan tuen tarpeen lisääntymiseen.

Lehtien liikevaihtoverovapaus on markkamääräisesti toiseksi suurin lehtitukimuoto. Aikakauslehtityöryhmän arvion mukaan lehtien liikevaihtoverottomuudesta vuonna 1986 saama hyöty on 200 miljoonaa markkaa. Se oli yleisen kuljetustuen jälkeen toiseksi suurin tukimuoto.

⁸ Koska liikevaihtoverovapauden markkamääräistä ei ole tietoa, ei sitä ole voitu ottaa huomioon liitetaulukossa 4 ja siitä muokattuissa taulukoissa, jotka kuvaavat valtion lehtituen jakaumaa.

⁹ Aikakauslehtityöryhmän mietintö, Liikenneministeriön julkaisuja 1/88.

Valtion valikoiva lehdistötuki ja puoluetuki ovat seuraavaksi suurimmat tukimuodot. Vuoden 1989 budjetissa edelliseen oli varattu 62,8 miljoonaa ja jälkimmäiseen 42,4 miljoonaa. Vuoteen 1985 asti puoluetukeen ja valikoivaan tukeen varattiin yhtä suuri summa, mutta sen jälkeen jälkimmäinen on kasvanut nopeammin. Vuoden 1989 tulo- ja menoarviossa sen osuus koko lehtituesta on 13,2 prosenttia. Puoluetuen osuus on 8,9 prosenttia.

Muut lehtituen muodot ovat edellä käsiteltyihin verrattuna huomattavasti pienempiä. Yhteisjakelutuen osuus on vuonna 1989 valtion lehtituesta kaksi prosenttia. Markkamäärältään se on 9,3 miljoonaa. Uutis- ja tietotoimistojen sekä niiden asiakaslehtien telekustannuksia tuetaan 5,7 miljoonalla markalla vuonna 1989. Aikakäuslehdille menevät mielipidelehtituki ja uskonnollisten lehtien tuki ovat koko 80-luvun muodostaneet vain marginaalisen osan koko lehdistön valtiolta saamasta tuesta. Kummankin osuus on vuonna 1989 puoli prosenttia. Mielipidelehtituki on 2,3 miljoonaa markkaa ja uskonnollisten lehtien tuki 2,2 miljoonaa markkaa.

Yleinen kuljetustuki

Seuraavaksi tarkastellaan minkälaiset sanomalehdet saavat eniten yleistä kuljetustukea, puoluetukea ja valikoivaa lehdistötukea. Tiedot ovat vuodelta 1986, koska tämä oli viimeinen vuosi, jolta kaikista kolmesta tukimuodosta on saatavissa lehdittäiset tiedot. Taulukossa 16 on esitetty kymmenen markkamääräisesti eniten yleistä kuljetustukea saanutta sanomalehteä. Yhteensä nämä lehdet saivat puolet jaetusta yleisestä kuljetustuesta. Selvästi eniten tukea sai Helsingin Sanomat. Lehden saama 20,3 miljoonaa markkaa on omalla kymmenluvullaan. Toiseksi eniten 13,4 miljoonaa sai Maaseudun Tulevaisuus.

Taulukko 16

Kymmenen eniten yleistä kuljetustukea saanutta sanomalehteä 1986

Lehti	Tuen määrä	Puoluekanta	Lehden levikki	1) Tuki suhteessa liikevaihtoon
	1 000 mk			
Helsingin Sanomat	20 345	sit.	430 251	0,02
Maaseudun Tulevaisuus	13 441	sit.	130 894	0,28
Kauppalehti	10 783	sit.	72 983	0,10
Ilkka	7 465	KESK	53 645	0,16
Kotimaa	6 846	sit.	76 064	0,50
Pohjalainen	6 704	KOK	64 008	0,12
Turun Sanomat	5 969	sit.	131 630	0,03
Uusi Suomi	5 840	KOK	92 596	0,08
Savon Sanomat	5 823	KESK	85 167	0,05
Aamulehti	4 767	KOK	140 918	0,02
Yhteensä	87 983 000 mk			
Osuus sanomalehdille jaetusta tuesta	49,5 %			

1) Käytetyt liikevaihtotiedot Suomen Lehdistö 7-8/87.

Lähde: Liitetaulukko 6

Tuen merkitystä lehtien taloudessa voidaan karkeasti arvioida suhteuttamalla se lehden liikevaihtoon. Tällöin on huomattava se, että kyse on nimenomaan tuen suhteesta liikevaihtoon. Suhdeluku on yksi, jos tuki on yhtä suuri kuin liikevaihto. Mitä pienempi on tuen ja liikevaihdon suhde sitä lähempänä nollaa on suhdeluku. Kymmenestä eniten vuonna 1986 tukea saaneesta sanomalehdestä puolella tuki oli kooltaan pienempi kuin yksi kymmenesosa liikevaihtoon verrattuna (suhdeluku on pienempi kuin 0,1). Vain kahdella tuen suhdeluku oli suurempi kuin 0,2. Toinen näistä oli Maaseudun Tulevaisuus, joka sai toiseksi eniten yleistä kuljetustukea 13,4 miljoonaa markkaa. Sen saaman tuen suhdeluku oli 0,28. Kotimaa sai noin puolet vähemmän tukea, mutta tuen suhdeluku oli 0,5. Tuki oli siis kooltaan puolet lehden liikevaihdosta. Eniten tukea saaneella Helsingin Sanomilla tuen suhdeluku oli vain 0,02.

Yleisen kuljetustuen kymmenen kärjessä listalla oli 1986 viisi sitoutumatonta lehteä ja viisi oikeistolehteä. Vasemmistolehtiä ei ollut yhtään. Parlamentaarisen lehdistökomitean mietinnössä¹⁰ on sanomalehdet luokiteltu vuoden 1985 tilanteen mukaan seitsemään kilpailuasemaluokkaan. Vaikka lehtien kilpailuasemassa on saattanut tapahtua muutoksia vuoteen 1986, käytetään tässä

¹⁰ Käytetyt lehtikategoriat ovat suuret ykköslehdet, muut pääkaupunkiseudulla ilmestyvät lehdet, markkinointialueen ykköslehdet, alueelliset ykköslehdet ja ruotsinkieliset lehdet, ilmestymispaikkakunnan ainoat lehdet, kakkoslehdet, iltapäivälehdet. (Parlamentaarisen lehdistökomitean mietintö. Komietanmietintö 1986:29)

samaa luokitusta. Kaikki kolme suurta ykköslehteä Helsingin Sanomat, Aamulehti ja Turun Sanomat olivat listalla. Muita pääkaupunkiseudun lehtiä listalla oli neljä, Uusi Suomi, Kaupalehti, Maaseudun Tulevaisuus ja Kotimaa.

Puoluetuki

Taulukossa 17 on esitetty kymmenen eniten puoluetukea vuonna 1986 saanutta samomalehteä. Yhteensä nämä kymmenen lehteä saivat hieman yli 17 miljoonaa markkaa, joka on yli puolet koko sanomalehdille jaetusta puoluetuesta. Puoluetukea sai yhteensä 45 lehteä. Puoluetuen markkamäärät ovat huomattavasti pienemmät kuin yleisen kuljetustuen. Eniten tukea saanut Suomen Sosialidemokraatti sai 4,3 miljoonaa ja toisena listalla oleva Kansan Uutiset 3,1 miljoonaa markkaa. Muut listalla olevat saivat alle puolet näiden kahden lehden saamasta määrästä.

Taulukko 17

Kymmenen eniten puoluetukea saanutta sanomalehteä 1986

Lehti	Tuen määrä	Puoluekanta	Lehden levikki	Tuen suhde lehden liikevaiht.
	1 000 mk		kpl	1)
Suomen Sosialidemokraatti	4 300	SDP	34 099	0,32
Kansan Uutiset	3 122	SKDL	41 504	0,14
Eteenpäin	1 450	SDP	20 647	0,06
Aamulehti	1 380	KOK	140 918	0,01
Kansan Lehti	1 200	SDP	..	0,26
Karjalainen	1 190	KOK	53 364	0,02
Satakunnan Kansa	1 190	KOK	60 807	0,01
Ilkka	1 163	KESK	53 645	0,02
Kansan Tahto	1 149	SKDL	16 936	0,11
Pohjolan Sanomat	1 025	KESK	39 149	0,02

Yhteensä 17 169 000 mk
 Osuus sanomalehdille 54,0 %
 jaetusta tuesta

1) Käytetyt liikevaihtotiedot Suomen Lehdistö 7-8/87.

Lähde: Liitetaulukko 6

Yleisen kuljetustuen kymmenen kärjessä listalla olleista vain Aamulehti ja Ilkka ovat myös puoluetuen kymmenen kärjessä listalla. Eniten tukea saaneista lehdistä suurimmalle osalle puoluetuki ei ole kovin merkityksellinen tuen ja liikevaihdon suhteella mitattuna. Kuudella suhdeluku jää alle 0,1, kahdella se on hieman yli 0,1 ja vain Sosialidemokraatilla ja Kansan Lehdellä tuki on kooltaan yli viidesosa liikevaihdosta. Edellisellä suhdeluku on 0,32 ja jälkimmäisellä 0,26.

Kymmenestä eniten puoluetukea saaneesta lehdestä viisi on oikeiston ja viisi vasemmiston lehteä. Kilpailuaseman mukaan tarkasteltaessa suurista ykköslehdistä vain Aamulehti on päässyt listalle. Pääkaupunkiseudulla ilmestyviä lehtiä listalla on kaksi (Sosialidemokraatti ja Kansan Uutiset). Yleisen kuljetustuen listalla niitä oli neljä, suuret ykköslehdet olivat kaikki kolme. Loput puoluetuen kymmenen kärjessä listalle päässeet olivat markkinointialueen ykköslehtiä (2 kpl), alueellisia ykköslehtiä (2 kpl) ja kakkoslehtiä (2 kpl).

Valikoiva lehdistötuki

Valikoivaa lehdistötukea vuonna 1986 eniten saaneet sanomalehdet on esitetty taulukossa 18. Kymmenen eniten tukea saaneen osuus koko jaetusta tuesta oli 64,4 %. Osuus on siis suurempi kuin puoluetuen tai yleisen kuljetustuen kohdalla. Valikoivaa tukea sai 39 sanomalehteä. Markkamääräisesti kymmenen eniten saaneen osuus oli 30,5 miljoonaa. Yleisesti ottaen taulukon 18 summat ovat suurempia kuin puoluetuen kymmenen kärjessä listalla, mutta pienempiä kuin yleisen kuljetustuen markkamäärät. Suomen Sosialidemokraatti saa myös valikoivaa lehdistötukea selvästi eniten eli 7,4 miljoonaa. Kansan Uutiset saa toiseksi eniten eli 5,2 miljoonaa. Puoluetukea nämä kaksi lehteä saivat selvästi enemmän kuin muut kymmenen eniten saaneen listalla olevat. Valikoivan tuen kohdalla ero muihin kymmenen kärjessä listalla oleviin ei ole yhtä suuri.

Taulukko 18

Kymmenen eniten valikoivaa lehdistötukea saanutta sanomalehteä

Lehti	Tuen määrä	Puoluekanta	Levikki	1)
				Tuen suhde lehden liikevaiht.
	1 000 mk		kpl	
Suomen Sosialidemokraatti	7 431	SDP	34 099	0,56
Kansan Uutiset	5 201	SKDL	41 504	0,23
Suomenmaa	4 210	KESK	-	0,45
Karjalan Maa	2 450	KESK	12 543	0,17
Liitto	2 450	KESK	-	0,45
Hufvudstadsbladet	2 201	RKP	65 089	0,04
Lalli	1 850	KESK	-	0,34
Kansan Tahto	1 664	SKDL	16 936	0,16
Kymen Sanomat	1 570	KESK	9 985	0,14
Pohjalainen	1 511	KOK	64 008	0,03

Yhteensä 30 538 000 mk
Osuus koko tuesta 64,4 %

1) Käytetyt liikevaihtotiedot Suomen Lehdistö 7-8/87.

Lähde: Liitetaulukko 6

Käsiteltyjen kolmen lehtitukimuodon kymmenen eniten tukea saaneen lehden listoilla ei ole kuin muutama yhteinen lehti. Valikoivan lehdistötuen kymmenen kärjessä taulukossa ja puoluetuen kymmenen kärjessä taulukossa on kolme yhteistä lehteä, Sosialidemokraatti, Kansan Uutiset, jotka ovat kummankin taulukon kärjessä sekä Kansan Tahto. Yleisen kuljetustuen kymmenen kärjessä taulukosta vain Pohjalainen on myös valikoivan tuen kymmenen kärjessä taulukossa.

Valikoivaa lehdistötukea eniten saaneiden taulukossa on kolme vasemmiston sanomalehteä ja seitsemän oikeiston sanomalehteä. Puoluetuen vastaavassa taulukossa kumpiakin oli viisi. Kaikista 1986 valikoivaa tukea saaneista 39 lehdestä vain kolme oli sitoutumatonta. Valikoivan lehdistötuki ei siis juurikaan eroa puoluetuesta tuen saajien suhteen, kumpaakin saavat puolueisiin sitoutuneet lehdet. Tuet eroavat vain jakotavaltaan.

Kymmenestä eniten valikoivaa lehdistötukea saaneesta kolme oli pääkaupunkiseudulla ilmestyviä lehtiä (neljä jos Huvudstadsbladet lasketaan tähän kategoriaan). Kakkoslehtiä oli kolme Liitto, Karjalan Maa ja Kansan Tahto. Ilmestymispaikkakunnan ainoa lehti -kategoriaan kuuluvia olivat Lalli ja Kymen Sanomat. Pohjalainen luetaan markkinointialueen ykköslehtiin ja Huvudstadsbladet alueellisiin ykköslehtiin ja ruotsinkielisiin lehtiin.

Yleinen kuljetustuki, puoluetuki ja valikoiva lehdistötuki yhteensä

Kun lasketaan yhteen puoluetuki, valikoiva lehdistötuki sekä yleinen kuljetustuki, summa muodostaa valtaosan kaikesta sanomalehtien saamasta tuesta. Suurin pois jäävä osuus on liikevaihtoverovapaus. Taulukossa 19 on esitetty näitä kolmea tukea yhteensä eniten saaneet sanomalehdet vuonna 1986. Yhteensä nämä kymmenen lehteä saivat hieman yli sata miljoonaa markkaa, mikä on 40,8 % sanomalehdille jaetusta tuesta.

Taulukko 19

Kymmenen eniten yleistä kuljetustukea, puoluetukea ja valikoivaa lehdistötukea yhteensä saanutta sanomalehteä 1986

Lehti	Tuen määrä	Puoluekanta	Lehden levikki	Tuki suhteessa liikevaihtoon ¹⁾
	1 000 mk		kpl	
Helsingin Sanomat	20 345	sit.	430 251	0,02
Suomen Sosialidemokraatti	13 886	SDP	34 099	1,05
Maaseudun Tulevaisuus	13 441	sit.	130 894	0,28
Kansan Uutiset	10 869	SKDL	41 504	0,48
Kauppalehti	10 783	sit.	72 983	0,10
Pohjalainen	9 215	KOK	64 008	0,17
Ilkka	8 965	KESK	53 645	0,19
Kotimaa	6 846	sit.	76 064	0,51
Uusi Suomi	6 840	KOK	92 596	0,10
Suomenmaa	6 601	KESK	-	0,68

Yhteensä 101 791 000 mk
Osuus jaetusta tuesta 40,8 %

1) Käytetyt liikevaihtotiedot Suomen Lehdistö 7-8/87.

Lähde: Liitetaulukko 6

Minkälaisia sanomalehtiä tällä eniten tuettujen listalla on. Ensinnäkin kymmenen kärjessä listalla on neljä sitoutumatonta, kaksi vasemmiston ja neljä oikeiston lehteä. Sitoutumattomat lehdet listalle nostaa yleinen kuljetustuki, sillä valikoivaa lehdistötukea ja puoluetukea eivät sitoutumattomat lehdet juurikaan saa. Suuria ykköslehtiä listalla on vain yksi, Helsingin Sanomat, joka on selvästi tuetuin sanomalehti. Muut pääkaupunkiseudulla ilmestyvät sanomalehdet -kategorian lehtiä eniten tuettujen joukossa oli seitsemän (Sosialidemokraatti, Maaseudun Tulevaisuus, Kansan Uutiset, Kauppalehti, Kotimaa, Uusi Suomi ja Suomenmaa). Alueellisia ykköslehtiä on yksi (Ilkka) ja Markkinointialueen ykköslehtiä yksi (Pohjalainen). Eniten tukea saavat kymmenen kärjessä taulukon mukaan ykköslehdet ja pääkaupunkiseudulla ilmestyvät lehdet. Pääkaupunkiseudulla ilmestyviä lehtiä listalla on yhteensä kahdeksan.

Kuinka merkityksellistä tuki on eniten tuetuille lehdille. Jos mittarina käytetään lehden saaman tuen suhdetta sen liikevaihtoon, listalla on tässä suhteessa hyvin monenlaisia lehtiä. Kaikkein eniten tuetulle lehdelle, Helsingin Sanomille, tuki on taulukon 19 lehdistä vähiten merkityksellistä. Tuen suhdeluku on 0,02. Tärkeintä se on toiseksi eniten tuetulle Suomen Sosialidemokraatille, jolla vastaava luku on 1,05. Muut lehdet sijoittuvat melko tasaisesti näiden kahden välille. Usealle kymmenestä eniten tuetusta tuki on kuitenkin merkityksellistä. Tässä on syytä vielä muistuttaa, että eniten tuettu tarkoittaa vain eniten tukea saaneita kun mukana on valikoiva lehdistötuki, puoluetuki ja yleinen kuljetustuki. Nämä kolme tukimuotoa

muodostavat suurimman osan koko sanomalehtituesta. Mikäli mukaan voitaisiin laskea myös liikevaihtoverovapaudesta saatu tuki, saattaisi osa listan lehdistä vaihtua.

Taulukkoon 19 on kerätty kolmen mainitun tukimuodon osalta absoluuttisesti eniten tuetut lehdet. Taulukossa 20 on muodostettu suhteellisesti eniten tuettujen sanomalehtien kymmenen kärjessä lista. Suhteellisella tuella tarkoitetaan tuen merkitystä lehden taloudelle, jota mitataan samoin kuin edellä suhteuttamalla tuki lehden liikevaihtoon.

Taulukko 20

Kymmenen suhteellisesti eniten yleistä kuljetustukea, puoluetukea ja valikoivaa lehdistötukea yhteensä saanutta sanomalehteä 1986

Lehti	1)			
	Tuki suhteessa liikevaihtoon	Tuen määrä	Puolue kanta	Levikki
		1 000 mk		kpl
Suomen Sosiaalidemokraatti	1,04	13 886	SDP	34 099
Liitto	0,75	4 062	KESK	-
Pohjois-Karjala	0,71	2 023	SDP	10 866
Suomenmaa	0,68	6 601	KESK	-
Kansan Lehti	0,66	2 992	SDP	-
Turun Päivälehti	0,63	2 923	SDP	10 325
Lalli	0,58	3 096	KESK	-
Pohjanmaan Kansa	0,53	2 011	KESK	-
Kotimaa	0,51	6 846	sit.	76 06
Hämeen Kansa	0,51	1 418	SDP	6 005

1) Käytetyt liikevaihtotiedot Suomen Lehdistö 7-8/87.

Lähde: Liitetaulukko 6

Suhteellisesti eniten tukea saaneiden sanomalehtien taulukko poikkeaa absoluuttisesti eniten tukea saaneiden sanomalehtien taulukosta. Yhteisiä lehtiä niillä on kolme; Sosialidemokraatti, Kotimaa ja Suomenmaa. Sosialidemokraatin asema lehtituen suhteen on erikoinen. Se saa absoluuttisesti toiseksi eniten tukea ja suhteellisesti eniten tukea. Muiden taulukon lehtien saama tuki on liikevaihtoon verrattuna puolesta kolmeen neljäsosaan. Suhteellisesti eniten tukea saaneiden listalla on vain yksi sitoutumaton sanomalehti. Taulukossa 19 niitä oli neljä. Vasemiston lehtiä taulukossa 20 on viisi ja oikeiston lehtiä neljä.

Myös kilpailuasemaltaan absoluuttisesti ja suhteellisesti eniten tukea saaneet sanomalehdet poikkeavat toisistaan. Suuria yksilehtiä ei jälkimmäisten joukossa ole yhtään, edellisten joukossa yksi. Luokkaan muut pääkaupunkiseudulla ilmestyvät lehdet kuuluu suhteellisesti eniten saaneista vain kolme, absoluuttisesti eniten saaneiden listalta seitsemän. Kakkoslehtiä on suhteellisesti eniten tukea saaneiden joukossa on kuusi

(Liitto, Pohjois-Karjala, Turun Päivälehti, Pohjanmaan Kansa, Hämeen Kansa, Kansan Lehti). Absoluuttisesti eniten saaneiden joukossa kakkoslehtiä ei ollut yhtään. Ilmestymispaikkakunnan ainoisiin lehtiin suhteellisesti eniten tukea saaneista kuuluu Lalli.

Vaikka tuen saannin perusteena on tietty lehti, tuen varsinainen saaja on kuitenkin lehden kustantaja. Tuki parantaa kustantajan taloutta ja kustantaja voi saada tukea usean lehden perusteella. Mikäli kustantajalla on muutakin toimintaa kuin tukea saaneiden lehtien kustantaminen lehdistötuki välillisesti tukee myös sitä. Taulukossa 21 on esitetty kymmenen eniten valikoivaa lehtitukea ja yleistä kuljetustukea 1986 saanutta sanomalehtikustantajaa.

Taulukko 21

Kymmenen eniten yleistä kuljetustukea, puoluetukea ja valikoivaa lehdistötukea saanutta sanomalehtikustantajaa 1986

Kustantaja	Tuen määrä	1)		Tukea saaneet lehdet
		Tuen suhde	liikevaiht.	
	1 000 mk			
Sanoma Osakeyhtiö	20 345	0,01		Helsingin Sanomat
Uusi Suomi Oy	17 623	0,07		Kauppalehti, Uusi Suomi
Kustannusosakeyhtiö Kansanvalta	13 886	1,04		Suomen Sosialidemokraatti
Maataloustuottajain Palvelu Oy	13 441	0,27		Maaseudun Tulevaisuus
SKDL, SKP	10 869	0,48		Kansan Uutiset
Vaasa Oy	9 215	0,11		Pohjalainen
Ilkka Oy	8 965	0,19		Ilkka
Tampereen Kirjapaino Oy	6 909	0,02		Aamulehti, Koillis-Lappi, Nokian Uutiset, Suur-Keuruu
Kustannus-Osakeyhtiö Kotimaa	6 846	0,24		Kotimaa
Oy Maakansa	6 601	0,41		Suomenmaa
Yhteensä	114 700 000 mk			
Osuus jaetusta tuesta			44,6 %	

1) Käytetyt liikevaihtotiedot Suomen Lehdistö 7-8/87.

Lähde: Liitetaulukko 6

Taulukossa on kaksi kustantajaa, jotka saavat tukea useamman kuin yhden sanomalehden perusteella. Taulukko ei siis poikkea kovin paljoa taulukosta 19, jossa on samat tiedot sanomalehdistäin. Nuo kaksi useamman lehden perusteella tukea saavaa kustantajaa ovat Tampereen Kirjapaino Oy ja Uusi Suomi Oy. Vuoden 1986 jälkeen tilanne on ainakin sikäli muuttunut, että mainitut

kaksi kustantajaa ovat yhdistyneet. Jos edellisessä taulukossa yhdistettäisiin niiden 1986 saamat tukimäärät olisi summa suurempi kuin eniten tukea saavan kustantajan Sanoma Osakeyhtiön saama tuki. Suhteellisesti eniten tukea saaneiden sanomalehtikustantajien taulukko olisi sama kuin suhteellisesti eniten tukea saaneiden sanomalehtien taulukko.

Muut valikoivaa lehdistötukea saaneet lehdet

Valtion valikoivaa lehdistötukea saavat myös muut kuin sanomalehdet, eräät aikakauslehdet ja vähemmän kuin kolme kertaa viikossa ilmestyvät lehdet, joita ei lueta sanomalehtiin. Taulukkoon 22 on kerätty nämä muut lehdet vuodelta 1986. Valikoivan lehtituen lisäksi taulukossa on tiedot myös niiden saamasta yleisestä kuljetustuesta. Jos tarkastellaan tukimuotojen yhteissummaa erottuvat Nykypäivä ja Suomen Uutiset muista lehdistä. Ne saavat molemmat tukea yli viisi miljoonaa markkaa. Muut lehdet yhtä lukuun ottamatta jäävät alle miljoonan markan.

Taulukko 22

Muut valikoivan lehdistötuen saajat 1986

Lehti	Yleinen kuljetus- tuki	Puolue- tuki	Tukea antanut puolue	Kuljetus- tuki	TUET YHT.
1 000 mk					
Nykypäivä	996	4 855	KOK	-	5 581
Suomen Uutiset	332	3 995	SMP	700	5 027
Medborgarbladet	331	1 344	RKP	-	1 675
Arbetsblad	117	425	SDP	400	942
Kristityn Vastuu	158	705	SKL	42	905
Polttopiste	4	705	LKP	-	709
Vastin	192	370	SDP	-	562
Valpas	93	460	SDP	-	553
Vapaus	102	450	SDP	-	552
Folktidningen	27	161	SKDL	235	423
Ny Tid					
Kansamme Puolesta	38	237	KESK	-	275
Ahvenanmaan maakunta	-	235	-	-	235
Perustuslaillinen oik. puol.	-	235	POP	-	235
Astra	4	184	RKP	-	188
Svensk Framtid	6	108	RKP	-	114
Kristinestads Tidning	20	6	-	-	26

Lähde: Suomen Lehdistö 12/87

Posti- ja telelaitos, lehtiyksikkö.

Yleistä kuljetustukea saaneet varsinaiset aikakauslehdet

Vuonna 1986 aikakauslehdet saivat 31,4 % jaetusta yleisestä kuljetustuesta. Liitetaulukossa 7 on esitetty varsinaisista aikakauslehdistä lehdittäiset tiedot tuen määrästä. Oheiseen taulukkoon 23 on kerätty kymmenen eniten yleistä kuljetustukea saanutta lehteä. Lehdistä ei ollut käytettävissä liikevaihtotietoja. Aikakauslehtien saamat tukimäärät ovat pienempiä kuin sanomalehtien. Edes eniten tukea saanut Aku Ankka ei olisi päässyt vastaavalle sanomalehtien listalle. Jos aikakauslehtien tuki lasketaan kustantajittain kasvavat summat suuremmiksi.

Taulukko 23

Kymmenen eniten yleistä kuljetustukea saanutta varsinaista aikakauslehteä 1986

	Tuen määrä	Levikki 1987
	1 000 mk	kpl
Aku Ankka	4 448	284 258
Seura	3 972	285 067
Apu	3 700	275 026
Anna	2 066	157 182
Suomen Kuvalehti	1 710	111 022
Kotiliesi	1 441	190 796
Veikkaus-Lotto	1 409	75 334
Valitut Palat	1 228	330 662
Me naiset	1 182	87 156
Kodin Kuvalehti	958	164 809

Yhteensä 22 114 000 mk
 Osuus varsinaisille
 aikakauslehdille jaetusta
 yleisestä kuljetustuesta 62,8 %

Lähde: Liitetaulukko 7

Taulukossa 24 on esitetty viisi eniten yleistä kuljetustukea saanutta aikakauslehtikustantajaa. Yhteensä ne saivat tukea 28,7 miljoonaa markkaa. Kolme selvästi omaksi ryhmäkseen erottuvaa kustantajaa ovat Yhtyneet Kuvalehdet Oy, Sanoma Osakeyhtiö ja A-Lehdet. Sanoma Osakeyhtiö oli vuonna 1986 eniten tuettu sanomalehtikustantaja, jos huomioidaan yleinen kuljetustuki ja valtion valikoiva lehtituki. Kun lasketaan yhteen Sanoma Osakeyhtiön aikakauslehtien ja sanomalehden (Helsingin Sanomat) saama tuki tulee summaksi 28,3 miljoonaa markkaa. Yhtyneet Kuvalehdet Oy kirjoitti marraskuussa 1988 esisopimuksen Lehtimiehet Oy:n ostamisesta. Kaupan toteutuessa siitä tulee vielä selvemmin tuetuin aikakauslehtikustantaja.

Taulukko 24

Viisi eniten yleistä kuljetustukea saanutta aikakauslehtikustantajaa 1986

Kustantaja	Tuen määrä	Tukea saaneet lehdet
	1 000 mk	
Yhtyneet Kuvalehdet Oy	10 073	Seura, Anna, Suomen Kuvalehti, Kotiliesi, Koululainen, Käytännön Maamies, Kotilääkäri, Muoti + kauneus, Metsästys ja Kalastus, Kanava, Parnasso
Sanoma Osakeyhtiö	7 930	Aku Ankka, Me naiset, Kodin Kuvalehti, Et-lehti, Suuri Käsityökerho, Eläinmaailma, Mikro Bitti, Tiede 2000, Nalle Puh, Skimbaaja, Tietokone, HIFI-lehti, Roope-Setä taskulehti, Terveys 2000, Maija Mehiläinen
A-Lehdet Oy	6 478	Apu, Tuulilasi, Nakke, Eeva, Kauneus ja terveys, Meidän Talo, Makasiini, Avotakka, Printti, Eevaneule, Voi Hyvin
Lehtimiehet Oy	2 776	Tekniikan Maailma, Suosikki, Hymy, Nykyposti, Kaks'plus, Vauhdin Maailma, Erä, Alibi, Villivarsa, Tarzan, Kalle, Pellefantti, Jallu
Veikkaus Oy	1 409	Veikkaus-Lotto
Yhteensä	28 666 000 mk	
Osuus varsinaisille aikakauslehdille jaetusta yleisestä kuljetustuesta	81,4 %	

Lähde: Liitetaulukko 7,
Aikakauslehtien liiton jäsenluettelo

Mielipidelehtituki

Valtion lehdistölle jakamasta tuesta yleisen kuljetustuen lisäksi aikakauslehdistö saa mielipidelehtitukea, uskonnollisten lehtien tukea ja jonkin verran valikoivaa lehtitukea. Myös aikakauslehdet on vapautettu liikevaihtoverosta. Mielipidelehtituki ja uskonnollisten lehtien tuki ovat hyvin pieni osa valtion lehtituesta, vuoden 1989 tulo- ja menoarvioesityksessä yhteensä vain puoli prosenttia ja markkamääräisesti 4,5 miljoonaa. Liitetaulukossa 15 on esitetty vuonna 1988 mielipidelehtitukea saaneet lehdet. Taulukkoon 25 on poimittu kymmenen eniten tukea saanutta lehteä. Lehtien saamat summat ovat noin kymmenesosa tai kahdeskymmenesosa muiden lehtitukimuotojen kymmenen kärjessä listojen summista. Myös mielipidelehtitukea

saavia lehtiä tuetaan yleisellä kuljetustuella, joka ei lehtien pienen levikin vuoksi muodostu kovin suureksi. Erikoisalojen lehtiä tuetaan myös tämän kulttuurin alan varoista. Opetusministeriö tukee näyttämötaidejärjestöjen määrärahoilla myös alan lehtiä (v. 1987 Oy Teatteria 139 000 mk), elokuva-alan lehdet saavat tukea Elokuvasäätiöltä (v. 1987 200 000 mk.) ja tiedelehdet Suomen Akatemialta.

Taulukko 25

Kymmenen eniten mielipidelehtitukea saanutta lehteä 1988

Lehti	Tuen määrä
Kulttuurivihkot	140 000
Ydin	140 000
Kaltio	100 000
Horisont	95 000
Suomi	94 000
Taide	94 000
Kanava	90 000
Finsk Tidskrift	80 000
Akkaväki	72 000
Valokuva	70 000
Yhteensä	975 000
Osuus jaetusta mielipidelehtituesta	48,8 %

Lähde: Liitetaulukko 8

4.3 KIRJAN TALOUDELLINEN TUKEA

Valtion kirjallisuustukijärjestelmä on jakoperiaatteiltaan erilainen kuin lehtitukijärjestelmä. Lehtitukea jaetaan lehtiä kustantaville yrityksille. Kirjallisuuden tukea jaetaan yksityisille henkilöille ja kunnallisille laitoksille; kirjailijoille ja kääntäjille sekä yleisille kirjastoille. Lehtituen suurinta osaa, yleistä kuljetustukea, jaetaan ilman hakemusta kaikille kustantajille. Kirjailijoille tukea jaetaan harkinnan mukaan hakemusten perusteella. Kirjastojen tukea jaetaan kaikille yleisille kirjastoille. Myös kirjallisuustuessa kustannusyritysten tukemista kokeillaan. Vuoden 1989 budjettiin on varattu tähän tarkoitukseen 200 000 markan määräraha.

Valtion kirjailija- ja kääntäjätuki on osa valtion taidetukijärjestelmää. Elokuvantuen ohella kirjallisuuden saama tuki on toinen valtion taidetuen osa, joka on myös joukkoviestinnän tukea. Esimerkiksi musiikin, valokuvan ja teatterin tukea on tässä suhteessa vaikeampi luokitella. Ne eivät suoranaisesti ole joukkoviestinnän tukea, mutta tukevat sellaisia henkilöitä ja laitoksia, jotka toimivat myös joukkoviestinnän piirissä. Kirjallisuuden ja elokuvan saama tuki poikkeaa lehtituesta myös siinä, että tukea jaetaan näiden joukkoviestinnän alojen yleiseen edistämiseen (valtion kirjallisuusmäärärahat on esitetty taulukossa 27). Tällaista tukea saavat järjestöt ja laitokset. Kirjallisuuden ja elokuvan saama yleinen tuki ei ole joukkoviestinnän toimijoiden saamaa taloudellista tukea, mutta sen voidaan nähdä välillisesti parantavan myös niiden taloudellista asemaa. Rajan vetäminen tälle joukkoviestinnän yleiselle tuelle on vaikeaa, sillä myös joukkoviestinnän koulutukseen ja hallintoon käytetty valtion määrärahat voidaan periaatteessa lukea joukkoviestinnän tueksi. Tässä julkaisussa ollaan kuitenkin kiinnostuneita ensisijaisesti varsinaisten joukkoviestinnässä toimivien yksityisten henkilöiden, yritysten ja laitosten saamasta taloudellisesta tuesta, mutta myös em. yleistä tukea sivutaan.

Kirjailijatuki muodostuu pääosin eri mittaisista taiteilija-apurahoista, joita myöntävät opetusministeriö, taiteen keskus-toimikunta ja kirjallisuustoimikunta. Taiteilijaprofessorin viroista ja valtion taiteilija-apurahoista annetun lain mukaan jaetaan vuosittain yhteensä 174 kappaletta yksi-, kolmi-, viisi- ja viisitoistavuotisia taiteilija-apurahoja (tarkempi erittely taulukossa 26). Näiden lisäksi kohdeapurahoina jaettavaksi varataan vähintään 50 yksivuotista taiteilija-apurahaa vastaava summa.

Taulukko 26 1)
Kirjallisuuden osuus valtion taiteilija-apurahoista 1988

	Uusia apurahoja vuosittain	Apurahaa saaneet taiteilijat	Apurahaa saaneet kirjailijat ja kääntäjät 1988	1) 1000 mk
Apuraha:	kpl	kpl	kpl	
15-vuotinen	10	70	22	1 090
5-vuotinen	19	95	25	1 239
3-vuotinen	41	123	33	1 626
1-vuotinen 2)	104	104	22	1 090
kohdeapurahat 3)		212 4)	8	84

1) Taiteilija-apurahojen osalta laskennallinen osuus vuoden 1988 budjetin arviomäärärahasta.

2) Puolitetut yksivuotiset apurahat on laskettu yhteen siten, että kaksi puolivuotista on yksi yksivuotinen. Samalla tavoin kaksi puolivuotisen apurahan saajaa on laskettu yhdeksi yksivuotisen saajaksi.

3) 50 yksivuotista taiteilija-apurahaa vastaava summa

4) Tukea myönnetty 212 kohteeseen.

Lähde: Taiteen keskustoimikunta.

Valtion tulo- ja menoarvio 1988.

Vuonna 1988 sai 392 taiteilijaa valtion taiteilija-apurahaa. Kohdeapurahoja myönnettiin 212 kohteeseen. Taiteilija-apurahaa saaneista oli kirjailijoita tai kääntäjiä 102. Näistä 102:stä sai 22 viisitoistavuotista apurahaa, 25 sai viisivuotista apurahaa, 33 sai kolmevuotista apurahaa ja 22 sai yksivuotista apurahaa. Näiden lisäksi kirjailijat ja kääntäjät saivat kohdeapurahoina 84 000 markkaa. Vuoden 1988 tulo- ja menoarvioesityksessä taiteilija-apurahojen arviomääräraha oli 21,9 miljoonaa markkaa. Kirjailijoiden ja kääntäjien taiteilija-apurahojen osuus saadaan likimääräisesti laskemalla yhden apurahan osuus em. summasta ja kertomalla näin saatu luku kirjailijoiden ja kääntäjien apurahojen määrällä. Kun näin laskettuun summaan lisätään kirjailijoiden ja kääntäjien vuonna 1988 saamat kohdeapurahat 84 000 markkaa, yhteissummaksi tulee 5 129 000 mk. Taiteilija-apurahojen lisäksi kirjailijoille ja kääntäjille myönnetään kirjastokorvausapurahoja (taulukko 27). Kirjastokorvausapurahat ovat tekijänoikeudellinen korvaus kirjastojen lainaamista kirjoista, jota myönnetään sekä kaunokirjallisten teosten että tietokirjojen kirjoittajille ja kääntäjille. Apurahan saamisen edellytyksenä on vähintään yhden teoksen julkaiseminen. Taiteellisen luovan työn lisäksi apurahoilla tuetaan iäkkäitä heikossa taloudellisessa tilanteessa olevia kirjailijoita ja kääntäjiä. Apurahoja voi saada myös sairauden tai työkyvyttömyyden aiheuttamassa taloudellisissa vaikeuksissa. Kirjastokorvausapurahamäärärahaksi varataan vuosittain 10

prosenttia yleisten kirjastojen kirjahankintamäärärahoista. Vuonna 1988 määräraha oli 15 miljoonaa markkaa. Apurahat jakaa opetusministeriö apurahalautakunnan valmistelun pohjalta. Apurahalautakunnassa ovat edustettuna kirjailijoiden ja kääntäjien valtakunnalliset järjestöt.

Taiteilija-apurahojen ja kirjastokorvausapurahojen lisäksi kirjailijoiden ja kääntäjien vuonna 1988 saamaan tukeen voidaan laskea lastenkulttuurin edistämisapurahoina jaetut 56 000 markkaa ja kirjallisuuden valtionpalkintoina jaetut 151 900 markkaa. Kun mukaan lasketaan taulukossa 27 esitetyistä valtion kirjallisuus määrärahoista myös muut kuin kirjastokorvaukset (yht. 3,6 milj. mk) saadaan kirjallisuustuen summaksi 23,9 miljoonaa markkaa. Tämä summa sisältää siis myös kirjallisuuden saamaa yleistä tukea.

Kirjallisuuden ostotukimäärärahalla (Taulukko 27) tuetaan pienten yleisten kirjastojen vähälevikkisen kirjallisuuden hankintaa. Tukea myönnetään valtion kirjallisuustoimikunnan ja tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan tekemällä listalla olevien kirjojen hankintaan.

Edellä esitetty summa ei kuitenkaan sisällä kaikkea valtion kirjailijoille ja kääntäjille jakamaa tukea. Valtio tukee myös läänien taidetoimikuntia, jotka jakavat vastaavia taiteilija-apurahoja ja läänintaiteilijan virkoja. Vuoden 1989 tulo- ja menoarvioesityksessä läänien taidetoimikuntien tukemiseen oli varattu 18 miljoonaa markkaa.

Taulukko 27 1)
Valtion määrärahat kirjallisuudelle 1986-89

	1986	1987	1988	1989
	1 000 mk			
Kirjastokorvausapurahat	13000	13600	15000	16000
Suomenkielisen kaunokirjallisuuden edistämiseen	100	100	100	100
Ruotsinkielisen kaunokirjallisuuden edistämiseen	90	90	90	90
Kirjailijajärjestöille	800	800	870	910
Lukemisharrastuksen edistämiseen	370	370	380	430
Suomalaisen kirjallisuuden kääntämiseen ja julkaisemiseen	200	200	210	300
Kirjailija- ja kirjoittajakoulutukseen	250	250	260	270
Suomen maakuntakirjailijat ry:lle	170	180	190	260
Suomen Nuorisokirjallisuuden Instituutille	235	235	300	340
Kirjallisuuden ostotukeen	1000	1000	1200	1400
Kirjallisuuden julkaisutuki	-	-	-	200

1) Käyttösuunnitelman mukaan.

LÄHDE: Liitetaulukko 9

Toinen osa valtion kirjallisuustukea on yleisten kirjastojen tukeminen. Kirjailijoiden ja kääntäjien saama tuki on kirjojen tuotannon tukea ja kirjastotuki on levityksen tukea. Valtio tukee kuntien ylläpitämien kirjastojen ylläpitokustannuksia kuntien valtionosuuksien mukaisella määrällä. Valtio osallistuu myös kirjastojen perustamiskustannuksiin. Kirjastojen tukeminen ei ole pelkästään kirjallisuuden tukemista, sillä kirjastot toimivat myös lehtien, äänitteiden ja videoiden levittämiskanavina. Kirjat ovat kuitenkin niiden toiminnassa tällä hetkellä ensisijalla, jos mittana käytetään aineistohankintoihin käytettyjä määrärahoja.

Kirjastojen valtiolta saamasta tuesta ei voida erottaa nimenomaan kirjallisuuden tueksi luettavaa osuutta, sillä valtion tukea ei erotella erikseen kirjahankintoihin. Toisaalta yleiskustannuksista on vaikea laskea osuutta eri toiminnoille. Taulukossa 28 esitetty kirjastomäärärahojen kehitys vuosina 1987-89 (liitetaulukossa 11 on esitetty vuosien 1982-89).

Taulukko 28
Valtion tuki kirjastoille 1987-89

MÄÄRÄRAHA	1987	1988	1989
	milj. mk		
Kirjastotoimen suunnittelu ja kirjastokurssit	0,2	0,2	-
Valtionosuus yleisten kirjastojen käyttökustannuksiin	470,4	516,3	523,0
Valtionosuus kirjastojen perustamiskustannuksiin	30,0	30,0	35,0
Valtionavustus yhteispohjoismaiseen kirjastotoimintaan	0,2	0,2	- ¹⁾
Valtionapu yksityiseen kirjastotoimintaan	0,1	0,1	- ¹⁾
Rakennuslainat kirjastoille	0,3	0,3	0,2
Valtionapu kuurojen videotuimintaan	1,4	1,6	1,6
YHTEENSÄ	501,2	547,1	558,2

1) Siirretty määrärahaan valtionosuus yleisten kirjastojen käyttökustannuksiin.

Lähde: Liitetaulukko 9

Taulukko 29
Yleisten kirjastojen kirjahankinnat 1981-87

Vuosi	Hankittuja kirjoja	Hankintojen kustannukset
	kpl	milj. mk
1981	2 097 855	87,7
1982	2 089 717	100,1
1983	2 269 733	115,8
1984	2 386 251	128,0
1985	2 405 028	142,9
1986	2 390 000	149,9
1987	-	156,4

Lähde: Kouluhallitus, Kirjastoimisto.
 Tilastotietoja yleisistä kirjastoista vuodelta 1986,
 Kouluhallitus, Kirjastotoimisto 1987.

Kirjastojen saama tuki on myös kirjakustannusyrittysten talouteen vaikuttava tekijä (kuten myös kirjailijoiden), sillä kirjastot luonnollisesti hankkivat enimmäkseen kotimaisten kustantajien kirjoja. Vuonna 1986 kirjastoihin hankittiin kirjoja 149,9 miljoonalla markalla (taulukko 29). Samana vuonna koko kirjankustannuksen liikevaihto oli 1 564 miljoonaa markkaa. Kirjastojen kirjahankintojen merkitystä kustantajille voidaan arvioida paremmin hankintojen kappalemäärien osuutena kustantajien kirjamyynnistä. Vuonna 1986 yleiset kirjastot hankkivat 2,4 miljoonaa kirjaa. Tästä ruotsinkielisiä oli 6 % ja muunkielisiä 4 %. Suomenkielisten osuus oli 2,15 miljoonaa kirjaa. Taulukossa 30 on esitetty kirjankustantajien kappalemääräinen myynti vuosina 1982-87 (liitetaulukossa 10 myynti on tarkemmin kirjallisuusryhmittäin). Kaikkien kustantajien kirjamyynti oli vuonna 1986 22,6 miljoonaa kappaletta. Tällä lailla arvioituna kirjastojen kirjahankinnat muodostivat kustantajien kappalemääräisestä myynnistä hieman enemmän kuin kymmenesosan. Tämä osuus on 1980-luvulla jonkin verran kasvanut. Kirjahankintojen kappalemäärä on vuodesta 1982 vuoteen 1986 kasvanut 14,4 prosenttia. Kustantajien kappalemääräinen myynti on samana aikana kasvanut vain 5,2 prosenttia.

Taulukko 30 1)
Kustantajien kirjamyynni kappalemääräisesti 1982-87

	1982	1983	1984	1985	1986	1987
	1000 kpl					
2) Pääkustantajat	19 449	19 634	18 770	19 006	18 046	18 524
3) Muut kustantajat	1 991	1 935	1 775	1 487	3 533	4 028
Yhteensä	21 440	21 569	20 545	20 493	21 579	22 552

1) Suomen Kustannusyhdistyksen jäsenkustantajien ilmoittama myynti

2) Pääkustantajia ovat WSOY, Otava, Weilin-Göös, Karisto, Gummerus, Tammi ja Kirjayhtymä.

3) Luvut eivät ole vuosittain vertailukelpoisia, koska tietoja antaneet kustantajat eivät ole eri vuosina täysin samoja. Kustantajia 1982-85 10 kpl, 1986 19 kpl, 1987 22 kpl.

Lähde: Liitetaulukko 10

4.4 ELOKUVAN TALOUDELLINEN TUKEA

Kirjallisuuden tuen yhteydessä todettiin on myös elokuvan tuki joukkoviestinnän tueksi laskettava osa valtion taidetukijärjestelmää. Kirjallisuuden tuesta elokuvan tuki poikkeaa siinä, että suoraa taloudellista tukea saavat sekä yksityiset henkilöt että yritykset. Elokuvan kohdalla tällä ei ole aina suurta merkitystä, sillä usein tukea saavat tuotantoyritykset ovat yhden ihmisen projekteja. Tukea jaetaan sekä tuotantoon, levi-tykseen että esitykseen. Osa valtion tuesta kanavoidaan Elokuvasäätiön kautta.

Elokuvataiteilijat saavat valtion taiteilija-apurahoja. Taulukossa 31 on esitetty elokuvataiteilijoiden osuus valtion taiteilija-apurahoista vuonna 1988. Kyseisenä vuonna yhteensä 21 elokuvataiteilijaa sai valtion taiteilija-apurahaa. Näistä neljä taiteilijaa sai viisitoistavuotista apurahaa, viisi sai viisivuotista, kahdeksan sai kolmevuotista ja neljä yksivuotista apurahaa. Näiden lisäksi kohdeapurahoja elokuvataiteilijoille myönnettiin kuuden hakemuksen perusteella yhteensä 129 000 markkaa. Elokuvataiteilijoiden taiteilija-apurahojen yhteissumma oli vuonna 1988 1,16 miljoonaa markkaa. Taiteilija-apurahajärjestelmän kautta jaetun tuen lisäksi elokuvataiteilijat saivat vuonna 1988 lastenkulttuurin edistämisvaroja 20 000 markkaa ja elokuvan laatutukea 1,2 miljoonaa markkaa.

Taulukko 31**Elokuvan osuus valtion taiteilija-apurahoista 1988**

	Uusia apurahoja vuosittain	Apurahaa saaneet taiteilijat	Apurahaa saaneet elokuvataiteilijat	1) 1 000 mk
	kpl	kpl	kpl	
Apuraha:				
15-vuotinen	10	70	4	198,2
5-vuotinen	19	95	5	247,7
3-vuotinen	41	123	8	396,4
1-vuotinen	104	104	4	198,2
kohdeapuraha	3)	212	6	129,0

1) Taiteilija-apurahojen osalta laskennallinen osuus vuoden 1988 budjetin arviomäärärahasta.

2) Puolitetut yksivuotiset apurahat on laskettu yhteen siten, että kaksi puolivuotista on yksi yksivuotinen. Samalla tavoin kaksi puolivuotisen apurahan saajaa on laskettu yhdeksi yksivuotisen saajaksi.

3) 50 yksivuotista taiteilijaapurahaa vastaava summa

Lähde: Taiteen keskustoimikunta,
Valtion tulo- ja menoarvio 1988.

Varsinaisia elokuvataiteen määrärahoja vuoden 1988 tulo- ja menoarviossa oli 36,3 miljoonaa markkaa. Taulukossa 32 on esitetty määrärahojen kehitys vuosina 1987-89 (liitetaulukossa 14 on tiedot vuosilta 1980-89). Selvästi suurin näistä määrärahoista oli kotimaisen elokuvan tuotantotuki, joka vuonna 1988 oli 19 miljoonaa markkaa. Tuotannon lisäksi määrärahoilla tuettiin elokuvien esittämistä, laitehankintoja ja yleistä elokuvakulttuuria. Suurin osa elokuvamäärärahoista kanavoidaan Suomen Elokuvasäätiön kautta.

Yhteensä valtio tuki elokuvaa 38,7 miljoonalla markalla vuonna 1988. Tämä luku sisältää taiteilija-apurahajärjestelmän kautta jaetun tuen, lastenkulttuurinedistämispurahat, elokuvan laatu-tuen ja taulukossa 32 esitetyt valtion elokuvamäärärahat.

Taulukko 32
Valtion elokuvataiteen määrärahat vuosina 1987-89

TUKIMUOTO	1987	1988	1989
	1 000 mk		
Elokuvataiteilijoiden valtionpalkinnot	80	80	..
Kotimaisen elokuvan tuotantotuki	19 300	19 000	21 000
Elokuvatarjonnan kehittämiseen kunnissa	1 200	1 200	1 500
Elokvakopioiden tarjonnan lisäämiseen	700	700	1 200
Elokuva-alan teknisiä laitteita varten Elokuvasäätiön käytettäväksi	1 600	1 200	1 200
Elokuvataiteen tukeminen	2 700	2 700	2 700
Elokuvateattereiden kunnostamiseen	1 200	1 200	-
Elokvajärjestöille	1 300	1 300	1 730
Elokuva-arkistolle	8 850	8 875	9 933
Elokuvasäätiölle	-	-	4 700
YHTEENSÄ	36 930	36 255	43 963

Lähde: Liitetaulukko 14

Suomen Elokuvasäätiö on tärkein kanava, jonka kautta valtio tukee elokuvaa. Taulukossa 32 esitetyistä määrärahoista suurin osa ohjataan Elokuvasäätiön edelleen jaettavaksi. Vuonna 1987 Elokuvasäätiö käytti tukitoimintaan 18,2 miljoonaa markkaa. Summa on huomattavasti pienempi kuin kahtena edellisellä vuonna, mikä johtuu säätiön taloudellisen tilanteen huononemisesta. Yli 70 prosenttia tuesta jaettiin elokuvatuotannon tukena. Loppu koostui kansainvälisen toiminnan, elokuvien jakelun ja esittämisen sekä elokuvakulttuurin tukemisesta.

Taulukko 33
Suomen elokuvasäätiön tukitoiminta 1985-87

TUEN SAAJA	1985		1986		1987	
	1 000 mk	%	1 000 mk	%	1 000 mk	%
Elokuvatuotanto						
- kokoillan elokuvat	10 329	44,9	11 109	48,4	7 144	39,3
- lyhytelokuvat	3 346	14,5	3 499	15,2	3 707	20,4
- kopiot	170	0,7	24	0,1	124	0,7
- käsikirjoitustyöt ja tuotannon valmistelu	982	4,3	769	3,3	854	4,7
- pitkät lasten-elokuvat	2 250	9,8	500	2,2	50	0,3
- leikkaamon käyttö	114	0,5	945	4,1	747	4,1
- muu	580	2,5	557	2,4	490	2,7
Viennin edistäminen ja festivaalit	455	2,0	367	1,6	430	2,4
Elokuvateatterit	2 233	9,7	2 877	12,5	1 875	10,3
Maahantuonti, esittäminen, lastenelokuva-toiminta	1 472	6,4	1 120	4,9	1 457	8,0
Elokuvakulttuuri	1 075	4,7	1 207	5,3	1 318	7,2
YHTEENSÄ	23 006	100	22 974	100	18 196	100

LÄHDE: Liitetaulukko 9

4.5 VIDEON TALOUDELLINEN TUKEA

Videotuotannon ja -levityksen valtiolta saama tuki ei ole kovin suurta. Tärkeämpi tuen lähde on Audiovisuaalisen Viestintäkulttuurin Edistämiskeskus, joka rahoittaa tuen tekijänoikeudellisilla tyhjäkasettimaksuilla. Sen tukitoimintaa esitellään luvussa viisi ja liitetaulukossa 26. Valtion jakama videotoiminnan tuki kanavoidaan Suomen elokuvasäätiön kautta. Kuten elokuvaa käsittelevässä luvussa todettiin voidaan Elokuvasäätiötä pitää valtion tukea jakavana elimenä. Kuitenkin kolmesta Elokuvasäätiön videotuotannon tukimuodosta kaksi rahoitetaan tekijänoikeudellisin tyhjäkasettimaksuin. Nämä kaksi ovat uustuotantotuki ja tv-tukirahasto. Tyhjäkasettimaksujen käyttösuunnitelman vahvistaa vuosittain opetusministeriö. Elokuvasäätiön kolmas videotoiminnan tukimuoto on elokuvien videolevityksen tuki.

Kaikki kolme tukimuotoa eivät ole kovin pitkään kuuluneet Elokuvasäätiön toimintaan. Niitä jaettiin ensimmäisen kerran vuonna 1986. Taulukossa 34 on esitetty kaikkien kolmen tukimuodon määrät vuosina 1986 ja 1987. Uustuotantotukea myönnettiin vuonna 1987 yhdelletoista hakijalle ja tv-tukirahaston tukea seitsemälle. Elokuvien videolevityksen tukihakemuksia hyväksyttiin kaksitoista. Yhteensä tukea jaettiin 1,5 miljoonaa markkaa.

Taulukko 34**Elokuvasäätiön tuki videotuotannolle ja levitykselle 1986-87**

	1986	1987
	mk	
1) Uustuotannon tuki	1 292 000	905 000
Tv-tukirahasto	350 000	270 000
Elokuvienvideo- levityksen tuki	519 000	333 800
Yhteensä	2 161 000	1 508 800

1) Lisäksi 270 000 markkaa tappiotakuina.

Lähde: Elokuvasäätiön toimintakertomukset 1986 ja 1987

4.6 ÄÄNITTEEN TALOUDELLINEN TUKI

Valtion äänitetuotannon tuki on erittäin pientä. Tulo- ja menoarviossa on yksi määräraha äänitetuotannon tukemiseen. Vuonna 1988 se oli 230 000 markkaa. Määrärahan kehitys on esitetty oheisessa taulukossa 35. Liitetaulukossa 16 on esitetty vuonna 1988 äänitetuotannon tukea saaneet hankkeet. Valtion jakama säveltaiteen tuki on osittain välillisesti myös joukkoviestinnän tukea. Äänitetuotannossa mukana olevat taiteilijat voivat saada tukea valtion taidetukijärjestelmän kautta säveltaiteen määrärahoista. Tätä tukea ei voida varsinaisesti pitää äänitetuotannon tukena, ellei sitä ole myönnetty nimenomaan äänitteen tekemiseen. Säveltämisen, esiintymisen, soitinhankintojen ja koulutuksen tukeminen ei ole varsinaisesti joukkoviestinnän tukea. Esimerkiksi säveltaiteelle myönnettyistä valtion kohdeapurahoista ei myönnetty yhtään äänitetuotantoprojekteihin. Lastenkulttuurin edistämisrahoista vuonna 1988 jaettiin äänitetuotantoprojekteihin 15 000 markkaa.

Taulukko 35**Valtion äänitetuotannon tuki 1983-89**

1983	220 000 mk
1984	240 000 mk
1985	250 000 mk
1986	250 000 mk
1987	230 000 mk
1988	230 000 mk
1989	-

Lähde: Valtion tulo- ja menoarviot 1983-1989

4.7 YLEISRADIOTOIMINNAN TALOUDELLINEN TUKI

Valtion omistamalla osakeyhtiöllä Yleisradiolla on yksinoikeus valtakunnalliseen radiotoimintaan ja se on Mainostelevisiion ohella toinen valtakunnallista televisiotoimintaan harjoittava yritys. Yleisradion toimintaa rahoitetaan lupamaksuilla ja Mainostelevisiolta perittävällä lähetysverkkovuokralla. Valtio tukee Yleisradiota myös suoralla taloudellisella tuella. Taulukossa 36 on esitetty Yleisradion saaman valtion osuus kaikista tuotoista. Tarkasteltavana aikana tuki on kasvanut markkamäärältään kymmenkertaiseksi 1,6 miljoonasta 16,3 miljoonaan markkaan. Tilikaudella 1987/88 tuen osuus kaikista tuloista nousi ensimmäistä kertaa yli yhden prosentin. Tilikaudella 1986/87 suurimman osan valtionavusta muodostivat tuki Yleisradion ammattiopistolle, ruotsinkielisen televisiopalvelun tuki ja tuki televisio-ohjelmien välittämiseksi Suur-Tukholman alueelle.

Taulukko 36

Valtion tuen osuus Yleisradion tuotoista tilikausilla 1981/82-1987/88

Tilikausi	Yleisradion tuotot	Valtionapu	Valtionavun osuus tuotoista
	milj. mk	milj. mk	%
1981/82	795,7	1,6	0,2
1982/83	908,5	2,3	0,2
1983/84	1 082,1	2,4	0,2
1984/85	1 165,9	4,4	0,3
1985/86	1 241,1	6,5	0,5
1986/87	1 351,9	12,5	0,9
1987/88	1 371,1	16,3	1,2

Lähde: Liitetaulukko 18

4.8 MUUT TOIMENPITEET

Valtio vaikuttaa joukkoviestintäjärjestelmän talouteen myös muunlaisilla toimenpiteillä kuin suoralla tai epäsuoralla tuella. Tällaisia ovat esimerkiksi toimilupien myöntäminen, valtion oma toiminta joukkoviestinnässä ja joukkoviestintäyri-tysten palvelujen ja tuotteiden ostaminen. Myös näillä toimenpiteillä on joukkoviestintäpoliittisia vaikutuksia ja niitä voidaan joukkoviestintäpolitiikan välineinä.

Paikallisradiotoiminnan aloittaminen ja sen luvanvaraisuus synnyttivät uuden joukkoviestintään vaikuttamisen keinon. Toimilupaehto- jen, lähetinvoimakkuuksien ja samalle alueelle

myönnettävien lupien määrällä valtio luo pitkälle paikallisradioyhtiöiden taloudellisen toimintaympäristön. Radiomainonnan vapauttaminen vaikuttaa myös muiden joukkoviestintäsektoreiden talouteen mainostulojen kehityksen kautta. Vuonna 1987 paikallisradiomainonnan osuus koko mainonnan kustannuksista oli kasvanut jo 1,2 prosenttiin ja muutosprosentti edellisestä vuodesta oli suurin kaikista mainosvälineistä 76,8 prosenttia. Paikallisradiotoimilupien myöntämisellä voidaan myös tukea muiden joukkoviestintäalojen yritysten toimintaa. Lupia on myönnetty lehtikustantajille. Viestintäyritykset voivat hakeutua paikallisradioyrityksien osakkaiksi myöhemmin. Vuonna 1986 oli ainakin kahdeksassa paikallisradiossa osakkaana muiden viestintäsektoreiden yrityksiä.

Valtakunnallisen televisiotoiminnan uudelleenjärjestelyistä käytävissä keskustelussa on uusien toimilupien myöntämistä esitetty yhtenä muutosten toteuttamiskeinona. Tähän asti toimilupa on ollut vain Yleisradiolla.

Valtakunnallisessa televisio- ja radiotoiminnassa valtio on mukana Yleisradion kautta. Televisio-ohjelma- ja tuotantopoliitiikalla on suoria elokuva- ja videoalan yritysten toimintaympäristössä näkyviä seurauksia. Esimerkiksi vuonna 1987 Yleisradio maksoi Suomen Elokuvasäätiön kanssa tekemänsä sopimuksen mukaisesti kotimaisten elokuvien televisioesityksistä 4,6 miljoonaa markkaa, jotka Elokuvasäätiö ohjaa näiden elokuvien tuotantoon. On arvioitu että, mahdollisella siirtymisellä käyttämään enemmän ulkopuolisia ohjelmatuottajia Yleisradio voi parantaa tuotantoyrityksien toimintamahdollisuuksia.

Yleisradiolla on mahdollisuus vaikuttaa välillisesti Mainos-television talouteen. YLE voi esimerkiksi rajoittaa MTV:n ohjelmiston muodostavia ohjelmatyyppejä, millä on merkitystä myös MTV:n mainostuloille. Viimeisin esimerkki tästä on keskustelu MTV:n aamulähetyksistä, jossa MTV on perustellut niiden aloittamista myös taloudellisilla näkökohdilla. Kolmostelevisio Oy:n suurimpana omistajana YLE:llä on mahdollisuus vaikuttaa myös sen toimintaan. Toimenpiteiden seuraukset ulottuvat muihin mainosrahoista kilpaileviin joukkoviestintäsektoreihin.

Joukkoviestintäyritysten palvelujen ja tuotteiden ostajana valtio vaikuttaa joukkoviestintäjärjestelmän talouteen lähinnä päättämällä käytettävien määrärahojen suuruudesta. Peruskoulun kirjahankinnat on tästä hyvä esimerkki. Valtio tukee lakisääteisillä valtionosuuksilla peruskoulujen käyttökustannuksia. Osan tästä tuesta koulut käyttävät kirjahankintoihin. Kuten taulukosta 37 käy ilmi vuonna 1987 kansa- ja peruskoulukirjojen myynti kappalemääräisesti oli 38,6 prosenttia pääkustantajien kokonaisymyynnistä. 1980-luvulla osuus on pysynyt hieman alle neljänkymmenen. Peruskoulujen käyttökustannuksiin käytettyjen määrärahojen kehityksellä on siten erittäin suuri merkitys kustantajille. Peruskoulukirjahankintojen tuotanto on periaatteessa mahdollista järjestää myös siten, että valtio alkaa kustantaa osittain tai kokonaan kirjat itse, mikä olisi kustantajien taloudelle kohtalokasta. Tämä ajatusleikki osoittaa peruskoulukirjahankintoja koskevien päätösten joukkoviestintäpoliittiset merkitykset.

Taulukko 37 1)
Pääkustantajien kansa- ja peruskoulukirjojen myynti 1982-87

Vuosi	Kappalemyynti	%-osuus kokonaismyynnistä
1982	7 829 000	40,3
1983	7 648 000	39,0
1984	7 368 000	39,3
1985	7 301 000	38,4
1986	7 112 000	39,4
1987	7 153 000	38,6

1) katso viite 2) taulukko 30

Lähde: Liitetaulukko 8

4.9 YHTEENVETO

Valtio tuki joukkoviestintää vuonna 1988 yhteensä 1 296 miljoonalla markalla¹¹. Luvussa on mukana lehdistön, elokuvan, kirjallisuuden, yleisradiotoiminnan, äänitetuotannon, videotoinnin ja kirjastojen saama tuki. Tuen laajuudesta saa kuvan vertaamalla sitä koko joukkoviestinnän liikevaihtoon. Liikevaihtotiedot on käytettävissä vuodelta 1986, minkä vuoksi vertailu on vain suuntaa antava. Vuonna 1986 kaikkien joukkoviestintäsektoreiden yhteenlaskettu liikevaihto oli 11 276 miljoonaa markkaa. Valtion vuonna 1988 joukkoviestimille maksama tuki on kooltaan noin yhdeksäsosa joukkoviestinnän vuoden 1986 liikevaihdosta.

Selvästi eniten valtio tuki sanomalehdistöä. Vuoden 1988 tulo- ja menoarvioon oli lehdistön tukeen varattu yhteensä 469,4 miljoonaa markkaa. Yksi tärkeä tukimuoto, liikevaihtoverovapaus, ei sisälly budjettimäärärahoihin. Vuonna 1986 liikevaihtoverovapauden on arvioitu säästäneen lehdistölle 200 miljoonaa markkaa. Jos arvioidaan säästön suuruudeksi vuonna 1988 suurin piirtein yhtä paljon, valtion lehdistölle jakaman tuen määräksi voidaan arvioida noin 670 miljoonaa markkaa. Jälleen suhteutettaessa tukea liikevaihtoon joudutaan käyttämään vuoden 1986 liikevaihtoa, joka aikakauslehdillä, paikallislehdillä ja sanomalehdillä oli yhteensä 5 600 miljoonaa markkaa. Lehdistön vuonna 1988 saama tuki on kooltaan siis hieman yli yhdeksäsosa lehdistön vuoden 1986 liikevaihdosta. Liikevaihtoverovapaudesta saatavan taloudellisen edun kehityksestä ei ole tietoja, mutta lehtituen budjettimäärärahojen kehitys on koko 1980-luvun kasvanut tasaisesti. Ilmeisesti myös koko lehdistötuki on kasvanut kuluvalle vuosikymmenellä.

¹¹ Lukuun eivät sisälly kaikki tukimuodot, mutta kuitenkin suuri osa. Koska tuen yhteissumman laskemisessa on käytetty tulo- ja menoarvion arviomäärärahoja ei luku ole lopullinen.

Suurin osa lehdistön tuesta on sanomalehtien tukea. Suurimmasta tukimäärärahasta, yleisestä kuljetustuesta, sanomalehdistö saa 61,4 prosenttia. Sanomalehdistö saa myös valikoivasta lehtituesta ja puoluetuesta suurimman osan. Aikakauslehtien osuus koko lehdistölle kohdistetuista tukimuodoista on selvästi pienempi kuin sanomalehdistön. Pelkästään aikakauslehdille kohdistettujen tukimuotojen osuus kaikista lehtitukimäärärahoista on vain noin prosentin luokkaa.

Suurin osa lehtituesta ei ole tarveharkintaista, vaan on tietyn jakoautomaatiikan mukaan kohdistettu koko lehdistölle. Joukkoviestintäpoliittisena välineenä valtion lehdistötuki on jäykkä ja karkeasti kohdennettavissa.

Seuraavaksi eniten joukkoviestinnän sektoreista valtio tukee kirjallisuutta ja elokuvaa, joiden saama tuki on osa valtion taidetukea. Elokuva tuettiin vuonna 1988 38,7 miljoonalla markalla ja kirjaa 23,9 miljoonalla markalla. Niiden saama tuki on kooltaan vain noin yksi kahdeskymmenesosa lehdistön saamasta tuesta.

Valtion taiteilija-apurahoina elokuva sai vuonna 1988 1,1 miljoonaa markkaa. Muut elokuvamäärärahat olivat 37,6 miljoonaa markkaa, joka sisältää myös elokuvakulttuurin yleistä tukea. Pääosa elokuvan tuesta jaetaan Suomen Elokuvasäätiön kautta.

Kirjallisuuden saama tuki on Suomessa lähinnä kirjailijatukea, kustantamisen tukea ollaan vasta kokeilemassa. Tukea jaetaan taiteilija-apurahajärjestelmän kautta ja muista kirjallisuudemäärärahoista. Jälkimmäisistä jaetaan tukea myös yleiselle kirjallisuuden edistämiseksi esimerkiksi järjestöille. Vuonna 1988 kirjailijat ja kääntäjät saivat taiteilija-apurahoina 5,1 miljoonaa markkaa¹². Taiteilija-apurahat ja muut kirjallisuudemäärärahat tekivät yhteensä 23,9 miljoonaa markkaa. Luku sisältää myös kirjallisuuskulttuurin. Luku ei kuitenkaan kuvaa koko kirjallisuuden saamaa tukea.

Valtion kirjastoille jakama tuki voidaan laskea joukkoviestinnän tueksi, mutta siitä ei voida eritellä kirjallisuuden, lehdistön, äänitteiden ja videon osuutta. Suurin osa siitä voidaan kaiketi laskea kirjallisuuden tueksi. Vuonna 1988 valtio tuki kirjastoja 547,1 miljoonalla markalla.

Yleisradiotoimintaa valtio tuki 16,3 miljoonalla markalla Yleisradion tilikaudella 1987/88. Tuen osuus Yleisradion kaikista tuloista oli 1,2 prosenttia. Videon ja äänitteiden valtiolta saama tuki on marginaalista. Valtion tukema Suomen Elokuvasäätiö jakaa tukea myös videotuotannolle ja levitykselle, mutta tästä tuesta suurin osa rahoitetaan tekijänoikeusrahoilla. Vuoden 1987 tuesta vain elokuvien videolevitykseen jaettu 333 800 markkaa rahoitettiin muulla kuin tekijänoikeudellisilla rahoilla. Äänitetuotantoa valtio tuki vuonna 1988 230 000 markalla.

¹² Luku on laskettu tulo- ja menoarvion arviomäärärahasta ja on siksi laskennallinen.

LIITETAULUKOT

1)

**1. JOUKKOVIIESTINNÄN LIIKEVAIHDON JA SEN RAKENTEEN KEHITYS VUOSINA
1950-1986**

	1950	1960	1970	1980	1984	1985	1986
	milj. mk						
Sanomalehdistö	747	996	1 337	2 402	3 110	3 200	3 284
Aikakauslehdistö	498	697	1 114	1 593	1 662	1 650	1 661
Kirjankustannus	311	398	668	1 431	1 609	1 550	1 564
Mainospainotuotteet	50	124	290	661	965	1 000	1 124
Paikallislehdistö	50	100	129	261	461	600	528
Ilmaislehdistö	-	25	54	137	225	280	303
Graafinen joukko- viestintä yht.	1 665	2 340	3 592	6 486	8 033	8 280	8 464
Yleisradiotoiminta	56	161	635	1 115	1 394	1 389	1 593
Äänitteet	12	31	199	467	483	490	469
Kuvatallenteet	-	-	-	4	161	190	244
Elokuva	218	268	162	203	182	170	153
Kaapelitelevisio	-	-	-	11	43	44	54
Paikallisradio	-	-	-	-	-	9	39
Teletietopalvelu	-	-	-	1	2	2	4
Sähköinen joukko- viestintä	286	459	996	1 801	2 265	2 294	2 556
KOKO JOUKKO- VIESTINTÄ	1 942	2 799	4 588	8 287	10 297	10 574	11 020

	1950	1960	1970	1980	1984	1985	1986
	%						
Sanomalehdistö	38	36	29	29	30,2	30,3	29,8
Aikakauslehdistö	26	25	24	19	16,1	15,6	15,1
Kirjankustannus	16	14	15	17	15,6	14,7	14,2
Mainospainotuotteet	3	4	6	8	9,4	9,5	10,2
Paikallislehdistö	3	4	3	3	4,5	5,7	4,8
Ilmaislehdistö	-	1	1	2	2,2	2,6	2,7
Graafinen joukko- viestintä yht.	85	84	78	78	78,0	78,4	76,8
Yleisradiotoiminta	3	6	14	13	13,5	13,1	14,5
Äänitteet	1	1	4	6	4,7	4,6	4,3
Kuvatallenteet	-	-	-	0	1,8	1,8	2,2
Elokuva	11	10	4	2	1,8	1,6	1,4
Kaapelitelevisio	-	-	-	0	0,4	0,4	0,5
Paikallisradio	-	-	-	-	-	0,1	0,4
Teletietopalvelu	-	-	-	0	0,0	0,0	0,0
Sähköinen joukko- viestintä yht.	15	16	22	22	22,0	21,6	23,3
KOKO JOUKKO- VIESTINTÄ	100	100	100	100	100,0	100,0	100,0

1) Luvut deflatoitu elinkustannusindeksillä 1951/X=100 vuoden 1985/XII rahaksi. Deflatoitintekniikka tuottaa lukuja, jotka ovat näennäistarkkoja. Useilta aloilta alkuperäiset luvut ovat luonteeltaan arvioita.

LÄHDE: VTT Graafinen laboratorio.

Martti Soramäki: Joukkotiedotuksen talous teoksessa Kaarle Nordenstreng - Osmo A. Wiio (toim).: Suomen viestintäjärjestelmä, Weilin - GÖös, 1986.

Suomen lehdistön teknologia ja tulevaisuus. Liikenneministeriön julkaisuja 9/87.

1) 2)
2. MAINONNAN KUSTANNUKSET 1980-87

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
	milj. mk							
LEHTIMAINONTA:								
SANOMALEHDET	1478	1809	2090	2561	3058	3454	3772	4110
-pääkaupungin sanomalehdet	424	529	581	701	911	1033	1084	1212
-maakunnalliset sanomalehdet	821	991	1146	1406	1606	1808	1959	2110
-paikallislehdet	148	181	212	277	327	362	387	411
-ilmaisjakelulehdet	85	108	151	177	214	251	342	377
AIKAKAUSLEHDET	296	341	393	464	505	523	535	578
-yleisökuvalehdet	118	135	146	171	177	174	166	181
-naistenlehdet	53	60	79	79	82	73	71	81
-ammattilehdet	95	114	137	174	202	232	251	266
-asiakaslehdet	30	32	31	40	44	44	47	50
LEHTIMAINONTA YHTEENSÄ	1774	2150	2483	3025	3563	3977	4307	4688
SÄHKÖINEN MAINONTA:								
TELEVISIO	275	337	391	457	511	563	605	626
KAAPELITELEVISIO	8	12	17	17
PAIKALLISRADIO	-	-	-	-	-	9	42	75
SÄHKÖINEN MAINONTA YHT.	275	337	391	457	519	584	664	718
ELOKUVAMAINONTA	4	5	4	4	3	3	3	3
ULKO- JA LIIKENNEMAINONTA	42	48	53	65	73	85	89	102
JOUKKOVIESTINTÄMAINONTA YHT.	2095	2540	2931	3551	4158	4649	5063	5511
SUORAMAINONTA	352	446	506	599	719	805	880	957
MAINONTA YHTEENSÄ	2447	2986	3437	4150	4877	5454	5943	6468

taulukko 2 jatkuu

- 1) Mainonta sisältää joukkoviestinmainonnan ja postitse jaetun suoramainonnan.
- 2) Mainonnan kustannukset sisältävät yritysten ja yhteisöjen panostukset mainontaan. Kustannukset muodostuvat mainonnan tuotantokustannuksista (mainonnan suunnittelu ja mainosaineiston valmistus) ja tila-, aika- ja postitusmaksuista.

Lähde: Mainonnan kustannukset 1987, Suomen Gallup Oy 1988

1) 2)
3. MAINONNAN KUSTANNUSTEN VUOSIMUUTOKSET 1981-87

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
	%						
LEHTIMAINONTA:							
SANOMALEHDET	22,4	15,5	22,5	19,3	12,9	9,2	9,0
-pääkaupungin sanomalehdet	24,8	9,8	20,7	30,0	13,4	4,9	11,8
-maakunnalliset sanomalehdet	20,7	15,6	22,7	14,2	12,6	8,4	7,7
-paikallislehdet	22,3	17,1	30,7	18,1	10,7	6,9	6,2
-ilmaisjakelu-lehdet	27,1	39,8	17,2	20,9	17,3	36,3	10,2
AIKAKAUSLEHDET	15,2	15,2	18,1	8,8	3,6	2,3	8,0
-yleisökuva-lehdet	14,4	8,1	17,1	3,5	-1,7	-4,6	9,0
-naistenlehdet	13,2	31,7	0,0	3,8	-11,0	-2,7	14,1
-ammattilehdet	20,0	20,2	27,0	16,1	14,9	8,2	6,0
-asiakaslehdet	6,7	-3,1	29,0	10,0	0,0	6,8	6,4
LEHTIMAINONTA YHTEENSÄ	21,2	15,5	21,8	17,8	11,6	8,3	8,8
SÄHKÖINEN MAINONTA:							
TELEVISIO	22,5	16,0	16,9	11,8	10,2	7,5	3,5
KAPELITELEVISIO	-	-	-	-	50,0	41,7	0,0
PAIKALLISRADIO	-	-	-	-	-	336,7	78,6
SÄHKÖINEN MAINONTA YHT.	22,5	16,0	16,9	13,6	12,5	13,7	8,1
ELOKUVAMAINONTA	25,0	-20,0	0,0	-25,0	0,0	0,0	0,0
ULKO- JA LIIKENNEMAINONTA	14,3	10,4	22,6	12,3	16,4	4,7	14,6
JOUKKOVIESTINTÄMAINONTA YHT.	21,2	15,4	21,2	17,1	11,8	8,9	8,8
SUORAMAINONTA	26,7	13,5	18,4	20,0	12,0	9,3	8,8
MAINONTA YHTEENSÄ	22,0	15,1	20,7	17,5	11,8	9,0	8,8

1), 2) katso liitetaulukko 2

LÄHDE: Mainonnan kustannukset 1987, Suomen Gallup Oy 1988

Taulukko 4 jatkuu

- 1) Tuki sanomalehdistön kuljetus-, jakelu- ja muiden kustannusten alentamiseen.
- 2) Tulo- ja menoarvioesitys
- 3) Uutis- ja tietotoimistojen sekä niiden asiakaslehtien telekustusten alentamiseen.
- 4) Vuoteen 1975 postille korvattiin lehtijakelun aiheuttamat tappi budjettiin varatusta määrärahasta, joka oli vuosina 1971-73 30 mi mk, 1974 40 milj. ja 1975 50 milj. markkaa.

LÄHTEET: Liikenneministeriö;
Valtion tilinpäätökset;
Valtion tulo- ja menoarvioesitykset

5 YLEISEN KULJETUSTUEN KÄYTTÖ LEHTIRYMITTÄIN 1979-87

LEHTIRYHMÄ	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
	milj. mk								
Sanomalehdet	129	135	168	187	221	208	213	183	204
Aikakauslehdet	60	62	72	79	93	98	97	95	27
Paikallislehdet	13	13	14	18	23	23	24	24	101
Yhteensä	202	210	254	284	337	329	334	302	332
	%								
Sanomalehdet	63,8	64,2	66,1	65,8	65,5	63,2	63,7	60,5	61,4
Aikakauslehdet	29,7	29,5	28,3	27,8	27,5	29,7	29,0	31,4	30,4
Paikallislehdet	6,4	6,1	5,5	6,3	6,8	6,9	7,1	7,9	8,1
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

LÄHDE: Aikakauslehtityöryhmän mietintö, Liikenneministeriön
julkaisu 1/88
Posti- ja telelaitos

6 YLEINEN KULJETUSTUKI, PUOLUETUKI JA VALIKOIVA LEHDISTÖTUKI 1986 SANOMALEHDITTÄIN

Lehti	Yleinen kuljetus- tuki	Puolue- tuki	Tukea antanut puolue	Valikoiva lehdistö tuki	TUKI YHTEENSÄ	TUEN SUHDE			
						lehden liikevaihtoon	yrityksen Levikki		
	1 000 mk								
Aamulehti	4 767	1 380	KOK	-	6 147	0,03	0,02	140 918	
Anjalankosken Sanomat	232	-		-	232	0,05	0,05	7 581	
Borgåbladet	396	70	RKP	201	667	0,06	0,03	11 799	
Eteenpäin	1 916	1 450	SDP	1 250	4 616	0,19	0,19	20 647	
Etelä-Pohjanmaa	190	-		-	190	0,03	0,03	11 473	
Etelä-Saimaa	2 118	500	KESK	-	2 618	0,06	0,05	34 304	
Etelä-Suomen Sanomat	2 582	-		-	2 582	0,03	0,02	65 145	
Etelä-Suomi	1 482	-		50	1 532	0,07	0,07	18 089	
Forssan Lehti	1 095	-		-	1 095	0,06	0,02	15 345	
Hangötidningen	60	42	RKP	235	337	0,08	0,02	3 751	
Helsingin Sanomat	20 345	-		-	20 345	0,02	0,01	430 251	
Hufvudstadsbladet	3 976	98	RKP	2 201	6 275	0,11	0,09	65 089	
Hyvinkään Sanomat	210	-		-	210	0,02	0,02	16 204	
Hämeen Kansa	118	600	SDP	700	1 418	0,51	0,16	6 005	
Hämeen Sanomat	1 301	-		-	1 301	0,03	0,03	31 085	
Hämeen Yhteistyö	235	457	SKDL	667	1 359	0,39	0,39	13 187	
Iisalmen Sanomat	2 301	650	KESK	750	3 701	0,17	0,08	19 635	
Ilkka	7 465	1 163	KESK	337	8 965	0,19	0,19	53 645	
Itä-Häme	714	-		-	714	0,06	0,00	14 309	
Itä-Savo	1 223	650	KESK	650	2 523	0,10	0,08	22 242	
Jakobstads Tidning	562	84	RKP	347	993	0,07	0,05	11 750	
Kainuun Sanomat	2 299	600	KESK	-	2 899	0,08	0,05	29 610	
Kalajokilaakso	902	-		-	902	0,11	0,10	10 650	
Kaleva	4 591	-		-	4 591	0,05	0,04	88 177	
Kansan Lehti	467	1 200	SDP	1 325	2 992	0,66	0,15	-	
Kansan Sana	225	404	SKDL	592	1 221	-	-	-	
Kansan Tahto	1 490	1 149	SKDL	1 664	4 303	0,41	0,41	16 936	
Kansan Uutiset	2 546	3 122	SKDL	5 201	10 869	0,48	0,48	41 504	
Kansan Ääni	382	360	SKDL	526	1 268	0,40	0,40	-	
Karjalainen	3 787	1 190	KOK	-	4 977	0,09	0,50	53 364	
Karjalan Maa	1 275	200	KESK	2 450	3 925	0,27	0,04	12 543	
Kauppalähti	10 783	-		-	10 783	0,10	0,04	72 983	
Keskipohjanmaa	3 413	700	KESK	-	4 113	0,11	0,08	33 064	
Keskisuomalainen	5 423	500	KESK	-	5 923	0,06	0,04	76 283	
Keski-Uusimaa	218	-		-	218	0,01	0,00	22 693	
Koillis-Häme	545	-		-	545	0,07	0,04	9 619	
Koillis-Lappi	548	-		-	548	0,13	0,00	8 578	
Koillissanomat	797	-		-	797	0,12	0,08	10 564	
Kotimaa	6 846	-		-	6 846	0,51	0,24	76 064	
Kouvolan Sanomat	1 391	-		-	1 391	0,03	0,03	32 767	
Kuorevesi-Mänttä- Vilppula	330	-		-	330	0,06	0,00	8 391	
Kuusankosken Sanomat	63	-		-	63	0,05	0,00	5 099	
Kymen Sanomat	890	80	KESK	1 570	2 540	0,22	0,17	9 985	
Laitilan Sanomat	301	-		-	301	0,08	0,06	6 017	
Lalli	966	280	KESK	1 850	3 096	0,58	0,58	-	
Lapin Kansa	3 687	-		-	3 687	0,08	0,07	40 407	
Lieksan Lehti	392	-		-	392	0,08	0,07	8 886	
Liitto	1 062	550	KESK	2 450	4 062	0,75	0,14	-	
Loimaan Lehti	589	-		-	589	0,09	0,05	10 319	
Loviisan Sanomat	233	-		-	233	0,06	0,06	4 722	
Luoteis-Uusimaa	103	-		-	103	0,02	0,00	6 607	
Länsi-Savo	1 731	-		-	1 731	0,05	0,04	27 296	
Länsi-Suomi	532	725	KOK	-	1 257	0,04	0,03	19 453	
Länsi-Uusimaa	441	-		-	441	0,07	0,03	15 531	
Maaseudun Tulevaisuus	13 441	-		-	13 441	0,28	0,27	130 894	
Nokian Uutiset	133	-		-	133	0,02	0,00	9 921	
Nurmijärven Sanomat	103	-		-	103	0,01	0,01	7 333	
Nya Åland	130	-		88	218	0,04	0,04	6 538	
Orimattilan Sanomat	201	-		-	201	0,04	0,04	7 086	
Pieksämäen Lehti	419	-		-	419	0,04	0,02	8 274	
Pietarsaaren Sanomat	70	-		-	70	0,03	0,02	3 976	
Pohjalainen	6 704	1 000	KOK	1 511	9 215	0,17	0,11	64 008	
Pohjanmaan Kansa	571	740	SDP	700	2 011	0,53	0,29	-	
Pohjois-Karjala	293	930	SDP	800	2 023	0,71	0,71	10 866	
Pohjolan Sanomat	2 984	1 025	KESK	130	4 139	0,09	0,08	39 149	
Pohjolan Työ	356	670	SDP	600	1 626	0,39	0,39	-	
Pyhäjokiseutu	973	-		-	973	0,13	0,07	9 953	
Raahen Seutu	354	-		-	354	0,06	0,05	9 943	
Riihimäen Sanomat	285	-		-	285	0,02	0,02	12 787	

Lehti	Yleinen kuljetus-tuki	Puolue tuki	Tukea antanut puolue	Valikoiva lehdistö tuki	YHTEENSÄ	Tuki lehden liikevaihd.	Tuki yrit.	Levikki
	1 000 mk							
Salon Seudun Sanomat	2 037	-		-	2 037	0,07	0,05	20 637
Satakunnan Kansa	2 420	1 190	KOK	-	3 610	0,05	0,03	60 807
Satakunnan Työ	343	457	SKDL	667	1 467	-
Savon Sanomat	5 823	300	KESK	-	6 123	0,06	0,05	85 167
Sisä-Suomen Lehti	332	-		-	332	0,07	..	8 822
Suomenmaa	1 601	790	KESK	4 210	6 601	0,68	0,41	-
Suomen Sosiali-demokraatti	2 155	4 300	SDP	7 431	13 886	1,05	1,05	34 099
Suur-Keuruu	81	-		-	81	0,02	0,00	6 909
Syd-Österbotten	406	42	RKP	235	683	0,14	0,14	8 730
Tiedonantaja	2 041	20	SKP	-	2 061	0,37	0,37	-
Turun Päivälehti	598	1 000	SDP	1 325	2 923	0,63	0,63	10 325
Turun Sanomat	5 969	-		-	5 969	0,03	0,02	131 630
Tyrvään Sanomat	310	-		-	310	0,05	0,04	11 146
Uudenkaupungin Sanomat	483	-		-	483	0,08	0,05	8 874
Uusi Aika	481	800	SDP	950	2 231	0,45	0,45	-
Uusimaa	221	-		-	221	0,02	0,01	13 143
Uusi Suomi	5 840	-	KOK	1 000	6 840	0,10	0,03	92 596
Vakka-Suomen Sanomat	768	-		-	768	0,17	0,14	9 007
Valkeakosken Sanomat	197	-		-	197	0,02	0,01	8 827
Warkauden Lehti	731	-		-	731	0,04	0,04	14 207
Vasabladet	2 172	84	RKP	-	2 256	0,07	0,07	27 407
Västrå Nyland	720	84	RKP	415	1 219	0,09	0,05	12 183
Ylä-Karjala	275	-		-	275	0,06	0,05	6 305
Ylä-Vuoksi	396	-		-	396	0,02	0,02	15 469
Åbo Underrättelser	577	70	RKP	805	1 452	0,29	0,16	8 016
Åland	308	-		78	386	0,03	0,02	11 212
Österbottningen	441	84	RKP	427	952	0,12	0,09	5 189
Östra Nyland	288	50	RKP	235	573	0,19	0,09	4 346
SANOMALEHDET	177 567	31 820		47 403	256 901			
YHTEENSÄ								

LÄHDE: Suomen Lehdistö 7-8/1987, 12/1987.
Posti- ja telelaitos, lehtiyksikkö.

7 VARSINAISTEN AIKAKAUSLEHTIEN SAAMA YLEINEN KULJETUSTUKI 1986

LEHTI	Yleinen	Levikki
	kuljetus- tuki	1987
	1 000 mk	kpl
Aku Anka	4 448	284 258
Seura	3 972	285 067
Apu	3 700	275 026
Anna	2 066	157 182
Suomen Kuvalehti	1 710	111 022
Kotiliesi	1 441	190 796
Veikkaus-Lotto	1 409	75 334
Valitut Palat	1 228	330 662
Me naiset	1 182	87 156
Kodin Kuvalehti	958	164 809
Katso	952	62 388
Sana (A-painos) 1)	884	51 131
Tekniikan Maailma	862	122 532
Urheilulehti	691	41 410
Kotivinkki	682	188 505
Talouselämä	616	49 263
Pellervo	600	91 026
Suosikki	509	102 283
Hymy	473	113 899
Et-lehti	423	124 703
Koneviesti	363	51 479
Suuri Käsityökerho	358	109 462
Veckan med radio och TV	356	17 444
Nykyposti	331	155 485
Koululainen	326	66 322
Tuulilasi	314	79 472
Nakke	313	19 822
Eeva	237	115 834
Kauneus ja terveys	216	70 359
Meidän Talo	166	42 817
Käytännön Maamies	165	33 022
Kaks'plus	165	55 913
Makasiini	163	81 364
Avotakka	159	70 116
Kotilääkäri	154	55 019
Eläinmaailma	144	37 536
Vauhdin Maailma	134	40 744
Kuriren	129	20 237
Futari	128	54 821
Printti	128	15 811
Muoti + kauneus	116	55 473
Mikro Bitti	115	41 641
I.D.E.A.	101	9 404
Metsästys ja Kalastus	94	26 157
Emäntälehti	93	30 162
Askel	86	33 905
Regina	83	40 922
Eevaneule	82	37 406
JP	80	30 019
Erä	80	28 540
Tiede 2000	77	32 533

LEHTI	Yleinen kuljetus- tuki	Levikki 1987
	1 000 mk	kpl
Vene	75	33 166
Nalle Puh	74	23 382
Alibi	65	57 519
SinäMinä	58	49 053
Fakta	52	15 748
Voi Hyvin	48	42 226
Videolehti	47	15 703
Kameralehti	46	14 426
Lasten Pyhäkoululehti	45	51 548
V8-Magazine	39	33 433
Skimbaaja	32	12 250
Tietokone	32	11 172
HIFI-lehti	32	12 873
Roope-setä taskulehti	30	47 414
Villivarsa	28	15 162
Tarzan	27	15 996
Kotiteollisuus	24	12 656
Pyhäkoululehti	21	10 793
Terveys 2000	18	22 822
Elämä	17	17 698
Kanava	17	6 226
Isokalle	15	27 201
Parnasso	12	5 556
Pellefantti	8	7 565
Pikkuväki	8	5 188
Maija Mehiläinen	7	16 520
Jekku	6	3 587
Jallu	4	22 298
Leppäkerttu	1	2 566

1) A ja B painos.

LÄHDE: Posti- ja telelaitos, lehtiyksikkö.
Levikintarkastus Oy.

8 MIELIPIDELEHTITUKEA SAANNEET LEHDET 1987

LEHTI

Kulttuurivihkot	140 000
Ydin	140 000
Kaltio	100 000
Horisont	95 000
Suomi	94 000
Taide	94 000
Kanava	90 000
Finsk Tidskrift	80 000
Akkaväki	72 000
Valokuva	70 000
Nya Argus	72 000
Parnasso	67 000
Suomen Luonto	57 000
Finlands Natur	56 000
Tyyris Tyllerö	52 000
Rauhan Puolesta	45 000
Aloha	42 000
A jour	40 000
Sarjainfo	40 000
Politiikan Puntari	37 000
Rondo	35 000
Luotain	30 000
Sosialistinen politiikka	30 000
Uudistuva ihmiskunta	30 000
Alkumatka	25 000
Majakka	25 000
Ortodoksinen kulttuuri	25 000
Vaihtoehto ydinvoimalle	25 000
Pisteposti	20 000
Fredsposten	20 000
Tanssi	20 000
Vartija	20 000
Mielenterveys	18 000
Rumba	18 000
Soihdu	18 000
Pehmeä teknologia	17 000
Tiedotuskynnys	17 000
A- ja O -koulu- ja kasvatuskulttuurilehti	15 000
SETA	15 000
Demeter	10 000
Nootti	10 000
Portti	10 000
Ruumiin kulttuuri	10 000
Takoja	10 000
Sateenkaari	8 000
Sivari	7 000
Vapaa Ajattelija	6 000
Ikaros	5 000
Steinerkasvatuslehti	5 000
Terveysrintama	5 000
Tähtivaletaja	5 000
Vihreä lanka	5 000

1)
9 VALTION KIRJALLISUUSMÄÄRÄRAHAT 1983-89

	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
	1 000 mk						
Suomenkielisen kaunokirjallisuuden edistämiseen	85	90	95	100	100	100	100
Ruotsinkielisen kaunokirjallisuuden edistämiseen	55	80	85	90	90	90	90
Kirjailija-järjestöille	650	710	760	800	800	870	910
Lukemisharrastuksen edistämiseen	300	350	370	370	370	380	430
Suomalaisen kirjallisuuden kääntämiseen ja julkaisemiseen	170	180	190	200	200	210	300
Kirjailija- ja kirjoittajakoulutukseen	170	180	200	250	250	260	270
Suomen maakunta-kirjailijat ry:lle	140	150	160	170	180	190	260
Suomen Nuorisokirjallisuuden Instituutille	140	150	220	235	235	300	340
Kirjallisuuden ostotukeen	-	-	350	1000	1000	1200	1400
Kirjailijoiden ja kääntäjien apurahat	12400	10500	12300	13000	13600	15000	16000
Kirjallisuuden julkaisutuki	-	-	-	-	-	-	200

1) Käyttösuunnitelman mukaan.

LÄHDE: Valtion tulo- ja menoarviot 1983-88

Taulukko 10 jatkuu

- 1) Suomen Kustannusyhdistyksen jäsenkustantajien ilmoittama myynti
- 2) Pääkustantajia ovat WSOY, Otava, Weilin-Göös, Gummerus, Karisto, Kirjayhtymä ja Tammi
- 3) Luvut eivät ole vuosittain vertailukelpoisia, koska tietoja antaneet kustantajat eivät ole eri vuosina täysin samoja. Kustantajia 1982-85 10 kpl, 1986 19 kpl, 1987 22 kpl

LÄHDE: Suomen Kustannusyhdistys ry.

11 VALTION TUKI KIRJASTOILLE 1982-1989

MÄÄRÄRAHA	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
	milj. mk							
Kirjallisuuden ostotuki	0,6	0,3	0,3	-	-	-	-	-
Kirjasto-toimen suunnittelu ja kirjastokurssit	0,0	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	-
Valtionosuus yleisten kirjastojen käyttökustannuksiin	271,2	310,7	342,4	383,2	418,1	470,4	516,3	523,0
Valtionosuus kirjastojen perustamiskustannuksiin	28,9	28,0	21,5	25,0	28,0	30,0	30,0	35,0
Valtionavustus yhteispohjoismaiseen kirjasto-toimintaan	-	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	1) -
Valtionapu yksityiseen kirjasto-toimintaan	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	1) -
Rakennuslainat kirjastoille	9,2	5,3	4,5	10,5	1,9	0,3	0,3	0,2
Valtionapu kuurojen videot toimintaan	-	-	-	-	-	1,4	1,6	1,6
YHTEENSÄ	310,0	344,7	369,2	419,2	448,5	501,2	547,1	558,2

1) Siirretty määrärahaan valtionosuus yleisten kirjastojen käyttökustannuksiin.

Lähde: Valtion tulo- ja menoarviot 1984-1989

**12 YLEISTEN KIRJASTOJEN AUDIOVISUAALISEN AINEISTON HANKINTA 1985
JA 1986**

	<u>1985</u>	<u>1986</u>
	kpl	
Äänikirjat	11 263	9 283
Muut äänitteet	128 348	157 198
Diakuvayksikköjä	3 480	3 463
Filmejä	86	41
Mikrotuotteita	7 484	8 472
Videotallenteita	793	1 542

LÄHDE: Kouluhallitus, Kirjastoimisto.
Tilastotietoja yleisistä kirjastoista vuodelta 1985, 1986,
Kouluhallitus, kirjastotoimisto 1987.

13 SUOMEN ELOKUVASÄÄTIÖN TUKITOIMINTA 1980-87

TUEN SAAJA	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
1 000 mk								
Elokuvatuotanto								
- kokoillan elokuvat	5 780	6 110	7 740	8 711	16 867	10 329	11 109	7 144
- lyhytelokuvat	1 449	2 848	2 925	2 249	4 028	3 346	3 499	3 707
- kopiot	38	106	188	21	95	170	24	124
- käsikirjoitustyöt ja tuotannon valmistelu	505	805	491	931	904	982	769	854
- pitkät lastenelokuvat	158	-	-	-	-	2 250	500	50
- leikkaamon käyttö	30	24	48	10	14	114	945	747
- muu	-	86	655	257	315	580	557	490
Viennin edistäminen ja festivaalit	199	294	299	354	341	455	367	430
Elokvateatterit	1 047	1 107	1 270	1 496	1 426	2 233	2 877	1 875
Maahantuonti, esittäminen, lastenelokuvatoiminta	335	350	1 137	1 043	1 166	1 472	1 120	1 457
Elokvakulttuuri	945	944	1 133	1 128	1 573	1 075	1 207	1 318
YHTEENSÄ	10 473	12 674	15 886	16 200	26 729	23 006	22 974	18 195

TUEN SAAJA	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
%								
Elokuvatuotanto								
- kokoillan elokuvat	55,2	48,2	48,7	53,8	63,1	44,9	48,4	39,3
- lyhytelokuvat	13,8	22,5	18,4	13,9	15,1	14,5	15,2	20,4
- kopiot	0,4	0,8	1,2	0,1	0,3	0,7	0,1	0,7
- käsikirjoitustyöt ja tuotannon valmistelu	4,8	6,3	3,1	5,7	3,4	4,3	3,3	4,7
- pitkät lastenelokuvat	1,5	-	-	-	-	9,8	2,2	0,3
- leikkaamon käyttö	0,3	0,2	0,3	0,1	0,0	0,5	4,1	4,1
- muu	-	0,7	4,1	1,6	1,2	2,5	2,4	2,7
Viennin edistäminen ja festivaalit	1,9	2,3	1,9	2,2	1,3	2,0	1,6	2,4
Elokuvateatterit	10,0	8,7	8,0	9,2	5,3	9,7	12,5	10,3
Maahantuonti, esittäminen, lastenelokuvatoiminta	3,2	2,8	7,2	6,4	4,4	6,4	4,9	8,0
Elokuvakulttuuri	9,0	7,5	7,1	7,0	5,9	4,7	5,3	7,2
YHTEENSÄ	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

LÄHDE: Suomen elokuvasäätiö; Suomen elokuvasäätiön toimintakertomukset.

14 VALTION ELOKUVATAITEEN MÄÄRÄRAHAT VUOSINA 1980-89

TUKIMUOTO	1980	1981	1982	1983
	1 000 mk			
Elokuvataiteilijoiden valtionpalkinnot	50	50	60	75
Kotimaisen elokuvan tuotantotuki	6 250	10 000	10 000	14 300
Elokuvajärjestöille	200	250	275	300
Elokuvatarjonnan kehittä- miseen kunnissa	490	692	800	900
Elokvakopioiden tarjon- nan lisäämiseen	170	200	250	300
Elokuva-alan teknisiä laitteita varten Elokuva- säätion käytettäväksi	-	340	400	700
Elokuvasäätion rahoitukseen säätion ja YLE:n sopimuksen mukaan	-	-	-	-
Elokuvasäätiolle	-	-	-	-
Elokuvataiteen tukeminen	750	1 050	1 550	2 050
Elokuvateattereiden kunnostamiseen	-	-	-	-
Suomen elokuva-arkisto	2 647	3 535	3 940	4 458

1984	1985	1986	1987	1988	1989
80	80	78	80	80	
15 300	17 400	19 500	19 300	19 000	21 000
343	360	500	1 300	1 300	1 730
930	1 150	1 200	1 200	1 200	1 500
340	360	700	700	1 200	-
750	1 600	1 600	1 600	1 200	1 200
-	-	-	-	2 200	2 200
-	-	-	-	-	4 700
2 050	2 450	2 700	2 700	2 700	2 700
-	1 000	1 200	1 200	1 200	-
6 187	8 659	8 829	8 850	8 875	9 933

LÄHTEET: Opetusministeriö;
Valtion tilinpäätös vuosilta 1980-85,
Erityismenoarviot,
Tulo- ja menoarvioesitys 1986-89

15 PERUSKOULUN OPPIMATERIAALIKUSTANNUKSET 1978-87

VUOSI	KUSTANNUKSET	OPPILAITA	OPPILASKOHT. KUSTANNUKSET	OSUUS OPPILASKOHT. MENOISTA
	milj.mk	1 000 kpl	mk	%
1978	115,2	629,3	183	3,0
1979	126,4	610,6	207	3,0
1980	140,7	593,6	237	3,0
1981	154,9	573,7	270	2,9
1982	162,0	562,5	288	2,7
1983	183,1	554,8	330	2,8
1984	202,0	551,8	366	2,7
1985	222,5	549,2	406	2,8
1986	238,1	548,7	434	2,7
1987	251,4	550,0	457	2,7

LÄHDE: Kouluhallitus, kustannusrekisteri

16 VALTION ÄÄNITETUOTANNON TUEN SAAJAT 1987

MÄÄRÄ MK	SAAJA JA KÄYTTÖTARKOITUS
10 000	Raoul Björkheim / omia sävellyksiä sisältävän äänilevyn tuottamiseen
10 000	Chorus Productions Oy / Seppo Siiralan äänilevyn tuottamiseen
10 000	Aulikki Eerola / hengellisen äänitteen tuottamiseen
10 000	Järvelän pikkupelimannit / kansanmusiikkiäänitteen tuottamiseen
10 000	Kansanmusiikki-instituutti / kantelemusiikkiäänitteen tuottamiseen
10 000	Kansanperinneyryhmä Värttinä / kansanmusiikkiäänitteen tuottamiseen
10 000	Klemetti-opiston naiskuoro ry / äänilevyn tuottamiseen
20 000	Eero Koivistoinen / laulusävellyksiä sisältävän äänitteen tuottamiseen
10 000	Lahden kaupungin musiikkilautakunta / kaupungin orkesterin äänitteen tuottamiseen
10 000	Erik Lindström / "Espoon Big band plays Erik Lindström" -äänitteen valmistamiseen
10 000	Hannu Tapio Markku / laulelmaäänitteen tuottamiseen
15 000	Muscmania ky / Salsamania yhtyeen levyn äänittämiseen
10 000	Musiikkilaiho Oy / Ture Ara äänitteen tuottamiseen
20 000	Ondine Oy / lastenoopperaäänitteen tuottamiseen
10 000	Rauman poikakuoron tuki / äänitteen tuottamiseen
15 000	Tapani Rinne / jazz-rock äänitteen tuottamiseen
15 000	Upi Sorvali / jazzäänilevyn tuottamiseen
10 000	Hannu Syrjälähti / kantelemusiikkiäänitteen tuottamiseen
15 000	Jorma Tapio / jazzäänitteen tuottamiseen
<hr/>	
230 000 mk	

LÄHDE: Taiteen keskustustoimikunnan lehti Arsis 3/1987

17 YLEISRADION TUOTOT 1981/82-1986/87

	81/82	82/83	83/84	84/85	85/86	86/87
	milj. mk					
Lupamaksut	604,4	692,8	837,0	889,3	928,3	1 010,2
Lähetysajan myynti ja lähetys- verkon vuokra	174,0	199,7	230,7	262,5	291,8	312,0
Ohjelmatoiminta	10,0	10,2	7,6	6,7	7,0	7,3
Opetusohjelmat	0,8	1,1	1,3	1,2	1,4	1,6
Tekninen toiminta	4,9	2,4	3,1	1,8	2,1	2,8
Valtionapu	1,6	2,3	2,4	4,4	6,5	12,5
Muut tuotot	-	-	-	-	4,0	5,5
YHTEENSÄ	795,7	908,5	1 082,1	1 165,9	1 241,1	1 351,9

	81/82	82/83	83/84	84/85	85/86	86/87
	%					
Lupamaksut	75,9	76,2	77,3	76,2	74,7	74,7
Lähetysajan myynti ja lähe- tysverkon vuokra	21,8	21,9	21,3	22,5	23,5	23,0
Ohjelmatoiminta	1,2	1,1	0,7	0,5	0,5	0,5
Opetusohjelmat	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Tekninen toiminta	0,6	0,2	0,2	0,1	0,1	0,2
Valtionapu	0,2	0,2	0,2	0,3	0,5	0,9
Muut tuotot	-	-	-	-	0,3	0,4
YHTEENSÄ	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

LÄHDE: Yleisradion toimintakertomukset 1981/82 - 1986/87

1)

18 JOUKKOVIESTINNÄN ARVONLISÄYS TUOTTAJAHINTAAN 1970-87

	1970	1975	1980	1985	1986	1987 ¹⁾
	<u>milj. mk</u>					
Kustannus- toiminta	279	722	1 712	3 285	3 421	3 830
Muu gaafinen tuotanto	295	840	1 459	2 783	3 022	3 083
Radio- ja tv- toiminta	95	215	566	1 053	1 145	1 250
Elokuvatuotanto, -jakelu, -esitys, äänitetuotanto	40	92	213	440	473	526
Videotallenne- vuokraus	-	-	..	100	135	162
Joukkoviestintää palveleva toiminta	44	89	190	392	431	470
JOUKKOVIESTINTÄ YHTEENSÄ	753	1 958	4 140	8 058	8 627	9 321
Koko kansan- talous	41 078	95 358	172 512	296 711	318 655	346 937
Joukkoviestinnän osuus koko kansantaloudesta	1,8	2,1	2,4	2,7	2,7	2,7
Elektronisten viihdelaiteiden valmistus	37	123	156	369	469	677
Tietoliikenne	665	1 516	3 432	6 480	6 816	7 613
Tietoliikenteen osuus koko kansantaloudesta	1,6	1,6	2,0	2,2	2,1	2,2

1) Yrittäjätoiminnan arvonlisäys tuottajahintaan on tuottajahintaisen kokonaistuotoksen ja ostajan hintaisen välituotekäytön erotus. Yrittäjätoiminnan välituotekäyttöön luetaan tuotannossa kokonaan käytetyt markkinahyödykkeet.

2) Videotallennevuokrauksen arvonlisäys on arvio, joka ei ole kovin luotettava.

LÄHDE: Tilastokeskus, kansantalouden tilinpito

19 ELEKTRONISTEN VIIHDELAITTEIDEN JA MUIDEN TIETOLIIKENNEVÄLINEIDEN VALMISTUKSESSA OLLUT HENKILÖKUNTA VUOSINA 1971 - 1987

	Henkilökunta							Yhteensä
	Omistajia	Toimihenkilöitä			Työntekijöitä			
		Naisia	Miehiä	Yhteensä	Naisia	Miehiä	Yhteensä	
	Lukumäärä							

Elektronisten viihdelaitteiden valmistus¹⁾

1971	-	104	302	406	1 332	641	1 973	2 379
1972	-	70	203	273	882	458	1 340	1 613
1973	-	188	506	694	2 197	884	3 081	3 775
1974	1	241	548	789	2 305	1 381	3 686	4 476
1975	-	237	528	765	2 456	791	3 247	4 012
1976	2	255	584	839	2 370	780	3 150	3 991
1977	-	258	566	824	2 122	677	2 799	3 623
1978	-	254	531	785	1 829	623	2 452	3 237
1979	3	247	494	741	1 777	590	2 367	3 111
1980	3	249	532	781	1 589	542	2 131	2 915
1981	-	194	483	677	1 256	506	1 762	2 439
1982	-	186	533	719	1 089	455	1 544	2 263
1983	-	167	418	585	925	351	1 276	1 861
1984	-	196	532	728	1 167	441	1 608	2 336
1985	-	207	565	772	1 196	492	1 688	2 460
1986 ³⁾	-	-	-	748	-	-	1 656	2 404
1987 ⁴⁾	-	-	-	791	-	-	1 814	2 605

Muiden tietoliikennevälineiden valmistus²⁾

1971	1	302	765	1 067	1 674	1 232	2 906	3 974
1972	6	375	900	1 275	1 806	1 402	3 208	4 489
1973	2	422	1 026	1 448	2 036	1 417	3 453	4 903
1974	6	692	1 401	2 093	2 170	1 968	4 138	6 237
1975	8	840	1 662	2 502	3 008	1 536	4 544	7 054
1976	3	792	1 709	2 501	3 008	1 453	4 461	6 965
1977	2	868	1 701	2 569	2 634	1 326	3 960	6 531
1978	6	909	1 808	2 717	2 403	1 434	3 837	6 560
1979	8	936	1 831	2 767	2 626	1 528	4 154	6 929
1980	15	768	1 552	2 320	3 004	1 565	4 569	6 904
1981	16	859	1 733	2 592	2 651	1 417	4 068	6 676
1982	10	878	1 826	2 704	2 536	1 271	3 807	6 521
1983	13	977	2 083	3 060	2 711	1 327	4 038	7 111
1984	12	1 026	2 320	3 346	2 779	1 474	4 253	7 611
1985	9	1 210	2 723	3 933	3 028	1 475	4 503	8 445
1986 ³⁾	8	-	-	4 089	-	-	4 512	8 609
1987 ⁴⁾	-	-	-	4 633	-	-	4 668	9 301

1) Luokkaan kuuluu kasettinauhurien, levysoittimien, magnetofonien, radioiden ja televisioiden valmistus.

2) Luokkaan kuuluu puhelinlaitteiden, radio- ja TV-lähetyslaitteiden, röntgen- ja läpivalaisulaitteiden, sanelukoneiden, tutkalaitteiden, äänilevyjen ja äänitettyjen ääninauhojen valmistus.

3) Miesten ja naisten osuutta ei ole vuoden 1985 jälkeen selvitetty.

4) Ennakkotieto. Omistajien määrästä ei tietoa.

Lähde: SVT XVIII A: Teollisuustilasto

20 VIIHDE-ELEKTRONIIKAN LAITTEIDEN OMISTUS VUOSINA 1970 - 1988¹⁾²⁾

	1970	1975	1978	1980	1982	1983	1985	1986	1987	1988
	Milj. mk									
Ei televisiota	19	8	8	7	7	5	4	4	5	4
Oma televisio	81	92	92	93	93	95	96	96	95	96
- mustavalkotelevisio	81	76	63	55	49	44	39	32	30	28
- vain mustavalkotelevisio	81	75	61	41	36	25	15	13	10	9
- väritelevisio	0	17	31	51	57	69	80	83	85	87
- kaksi tai useampia televisioita	17	18	24	32	34	34	36
Videonauhuri	-	-	-	0	2	7	18	27	33	38
Radio	97	98	98	96	99	99	99	100
Stereoradio	5	49	62	74	79	76	80
Levysoitin	48	57	61	58	59
Kasettinauhuri	82	88	91	89	91
Avokelanauhuri	14	17	14	13	11
Autoradio	52	57	62	65	65
Autokasettisoitin	45	52	56	60	61

- 1) Osuudet väestöstä, ei kotitalouksista.
2) Tiedot perustuvat haastattelututkimuksiin.

Lähde: Marja Leena Kalkkinen: Kotitalouksien laitekanta tammikuussa 1988, Oy Yleisradio Ab.
Suunnittelu ja Tutkimusosasto, sarja B2/1988.

21 MTV:N LIIKEVAIHTO VUOSINA 1975 - 1987

	Mainosaika	Av-osasto	Laboratorio	Muut palvelut	Yhteensä
	%				
1975	97,2
1976	117,6
1977	144,9
1978	163,5
1979	197,8
1980	236,5
1981	290,5
1982	93,8	2,9	1,8	1,5	339,5
1983	92,8	3,2	1,5	2,5	395,5
1984	92,7	3,1	1,2	3,0	463,7
1985	93,7	2,7	1,4	2,2	490,7
1986	93,1	2,5	1,9	2,5	505,3
1987	92,2	8,6	1,2	4,0	516,1

Lähde: MTV Oy

22 VIIHDE-ELEKTRONIIKAN TUOTTEIDEN TUONTI JA VIENTI VUOSINA 1976 - 1986

		1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986
		Milj. mk										
Väritelevisiovastaanottimet	Tuonti	78,8	62,6	57,8	79,2	116,4	89,0	85,0	129,0	182,5	160,4	175,4
	Vienti	222,8	238,2	273,8	368,7	438,7	418,3	446,1	522,6	602,6	604,4	922,0
Muut televisiovastaanottimet	Tuonti	12,6	8,7	8,8	20,0	24,3	14,9	14,1	15,7	10,7	7,7	11,6
	Vienti	4,0	17,1	4,9	2,3	2,6	2,0	0,0	0,1	0,1	0,2	4,5
Pysyvästi asennettavat autoradio- vastaanottimet ilman omaa paristoa	Tuonti	16,1	20,6	24,9	31,7	37,0	42,5	41,6	59,9	65,3	75,8	92,2
	Vienti	0,1	0,0	0,3	0,2	0,2	0,3	0,1	0,5	0,4	0,6	1,2
Paristikäyttöiset radionauhurit, myös jos niissä on verkkoliitännälaitteet	Tuonti	29,2	28,8	43,0	54,7	56,1	62,6	78,8	90,2	70,6
	Vienti	51,9	54,8	51,9	7,8	0,3	0,7	0,5	1,0	2,4
Muut paristikäyttöiset yleisradio- vastaanottimet, myös verkkoliitännä- laittein varustetut	Tuonti	28,3	38,0	7,8	5,5	6,6	7,3	5,6	8,5	10,5	10,7	13,5
	Vienti	4,1	2,5	0,5	0,5	0,2	0,2	0,3	0,1	0,4	0,1	0,5
Virittimet ja virtinvahvistimet	Tuonti	12,7	14,6	23,7	30,4	25,2	27,0	24,1	22,5	19,4
	Vienti	0,8	0,7	0,9	0,1	0,5	0,2	0,2	0,2	0,7
Viritinvahvistin-levysoitin-yhdistelmät	Tuonti	2,2	1,2	2,7	0,7	1,2	0,6	1,6	5,2	0,8
	Vienti	1,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Viritinvahvistin-nauhuri-yhdistelmät	Tuonti	6,8	5,3	6,4	3,1	3,0	3,8	4,3	4,6	6,2
	Vienti	8,2	1,7	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,1	0,0
Viritinvahvistin-levysoitin-nauhuri- yhdistelmät	Tuonti	24,3	27,1	22,2	16,8	10,2	12,9	17,0	32,9	28,8
	Vienti	8,3	2,3	1,8	1,2	1,0	1,2	0,0	0,7	4,5
Muut yleisradiovastaanottimet	Tuonti	42,0	49,5	3,1	7,1	8,5	8,2	5,9	2,4	3,6	4,2	5,1
	Vienti	79,8	82,5	0,2	0,1	0,0	0,2	0,2	0,4	0,4	0,1	0,1
Mikrofonit ja niiden jalustat	Tuonti	3,2	3,2	4,2	5,3	5,4	5,2	7,2	6,9	6,6	8,0	9,5
	Vienti	0,3	0,1	0,2	0,3	0,3	0,6	0,4	0,2	0,4	0,7	0,8
Kehystämättömät ja asentamattomat kaiuttimet	Tuonti	15,5	15,3	16,8	18,8	15,2	15,1	15,1	16,9	21,1	22,0	26,8
	Vienti	0,3	0,9	0,5	0,5	0,3	0,2	0,4	1,0	0,6	1,1	0,7
Muut kaiuttimet	Tuonti	11,3	15,8	14,7	18,1	27,6	31,4	31,0	36,9	39,7	46,2	47,1
	Vienti	8,1	11,0	13,4	13,1	10,6	9,5	7,5	8,7	10,0	8,8	10,1
Pienjaksovahvistimet	Tuonti	5,6	6,5	6,3	10,9	18,9	25,4	20,0	26,9	25,2	34,3	26,3
	Vienti	0,4	0,6	0,7	1,4	1,1	2,2	1,9	2,5	0,4	6,2	0,7
Gramofoniaautomaatit	Tuonti	2,2	2,0	2,2	2,2	1,9	1,6	0,7	2,0	0,6	0,2	1,0
	Vienti	-	0,0	0,1	0,1	0,0	-	-	-	0,1	0,1	0,1
Gramofonit vahvistimella	Tuonti	0,7	0,8	0,4	0,6	0,4	0,1	0,3	0,1	0,3	0,4	0,1
	Vienti	0,0	0,0	-	0,0	0,0	0,0	0,0	-	-	0,0	0,0
Levysoittimet ilman vahvistinta	Tuonti	18,2	12,5	12,1	13,3	18,3	21,1	16,8	24,1	23,6	29,9	45,0
	Vienti	0,4	0,1	0,0	0,0	0,2	0,1	0,3	0,0	0,4	0,2	1,8
Videonauhasoittimet	Tuonti	1,5	3,4	4,6	16,4	37,2	51,1	152,4	238,1	377,4	265,9	301,4
	Vienti	0,0	0,1	0,3	2,2	14,1	5,5	14,1	20,4	32,5	29,1	50,9
Nauhasoittimet	Tuonti	34,4 ¹⁾	36,3	43,0	37,0	44,7	53,9	45,4	50,5	61,4	60,2	58,0
	Vienti	0,2 ¹⁾	0,5	0,5	0,9	0,5	1,7	0,7	0,4	0,8	1,0	1,1
Muut	Tuonti	1,6	0,6	2,4	4,4	6,7	3,9	6,4	4,7	6,0	6,0	10,1
	Vienti	0,1	0,0	0,1	0,2	0,4	2,6	6,1	5,9	6,8	6,6	12,3
Äänilevyt, muut kuin kielen- opetusta varten	Tuonti	18,8	19,4	20,3	25,4	28,1	31,8	37,5	40,2	44,1	44,5	60,5
	Vienti	1,9	2,1	1,9	1,8	2,7	2,8	3,1	3,0	4,4	5,0	3,4
Äänikasetit, muut kuin kielen- opetusta varten	Tuonti	6,3	8,4	8,1	9,7	9,2	10,6	12,1	13,1	14,3	13,9	16,9
	Vienti	0,8	1,0	1,0	1,0	1,6	1,5	1,3	1,2	2,0	1,5	1,0
Videotallenteet	Tuonti	14,9	25,2	30,4	41,3	35,9
	Vienti	0,2	0,3	0,5	1,6	1,5
Muut tallenteet	Tuonti	3,2	4,3	10,6	11,3	15,7	26,0	3,2	4,5	4,7	6,3	7,8
	Vienti	0,1	0,3	1,1	0,6	0,5	0,7	0,1	0,2	0,2	0,2	0,3
Videokasetit nauhoineen ilman tallennetta	Tuonti	58,2	86,5	49,2	70,0
	Vienti	0,1	0,1	0,7	0,2
Muut kasetit nauhoineen ilman ²⁾ tallennetta	Tuonti	15,5	15,2	16,2	20,5	21,3	22,7	40,3	29,1	27,3	29,3	39,6
	Vienti	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	0,1	0,3	0,1	0,2	0,2	0,2
Muut taltioimattomat nauhat (kuten avokela- ja studionauhat)	Tuonti	7,0	7,5	7,1	8,5	11,6	12,5	13,0	13,3	15,7	17,3	18,1
	Vienti	0,5	0,1	0,2	0,2	0,6	0,0	0,3	0,1	0,1	0,2	0,5
Muut taltioimattomat tavarat	Tuonti	6,5	5,3	7,0	9,9	13,6	15,7	28,6	24,7	29,2	34,2	35,4
	Vienti	0,2	0,2	0,1	0,5	0,3	0,3	0,1	0,5	0,3	0,1	0,9
Tuonti yhteensä		329,3	335,9	353,6	432,8	566,6	595,7	692,8	937,8	1212,5	1123,3	1233,1
Vienti yhteensä		324,3	357,6	371,0	454,3	529,3	457,9	485,3	570,6	664,4	670,7	1022,4

1) Sisältää myös nauhalla toimivat sanelukoneet.

2) Käytetty ulkomaankauppatilaston tavaraluokitus muuttunut. Vuoteen 1985 sisältää luokan muut kasetit nauhoineen ilman tallennetta (9212904). Vuonna 1986 sisältää luokat -kasetit nauhoineen ilman tallennetta (9212902) ja muut kasetit.

Lähde: SVT 1A, Ulkomaankauppa, vuosilta 1976 - 1986

23 VIIHDE-ELEKTRONIIKAN LAITTEIDEN KESKIHINNAT JA MYNNIN ARVO VUOSINA 1977 - 1987¹⁾

	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Väritelevisiot											
Keskiahinta, mk	3 000	3 100	2 950	2 900	2 900	3 000	2 850	2 750	2 800	2 750
Arvo, milj. mk	354	403	457	421	478	540	613	550	518	619
Mustavalkoiset televisiot											
Keskiahinta, mk	980	880	800	800	775	825	800	700	675	600
Arvo, milj. mk	49	48	58	44	39	35	28	20	10	6
Videonauhurit											
Keskiahinta, mk	-	-	5 200	5 100	4 850	4 500	4 450	4 200	3 800	3 500	3 100
Arvo, milj. mk	-	-	13	31	63	216	374	483	494	420	450
Videokamerat											
Keskiahinta, mk	-	-	-	-	5 000	5 000	5 000	4 900	6 000	6 000	-
Arvo, milj. mk	-	-	-	-	5	12	15	17	12	6	-
Videokameranauhurit											
Keskiahinta, mk	-	-	-	-	-	-	-	-	10 000	10 000	8 500
Arvo, milj. mk	-	-	-	-	-	-	-	-	30	50	68
Tietokoneet (sis. lisälaitteita)											
Keskiahinta, mk	-	-	-	-	-	2 500	2 000	2 500	2 500	3 500	3 500
Arvo, milj. mk	-	-	-	-	-	7	60	125	125	175	158
Stereolaitteet:2)											
- Virittimet											
Keskiahinta, mk	-	-	1 000	950	850	750	800	750	700	750	900
Arvo, milj. mk	-	-	4	13	22	24	24	22	28	23	11
- Vahvistimet											
Keskiahinta, mk	-	-	1 200	1 100	1 000	850	950	900	850	950	1 150
Arvo, milj. mk	-	-	6	17	30	30	31	29	36	30	17
- Viritinvahvistimet											
Keskiahinta, mk	1 475	1 300	1 200	1 100	1 150	1 100	1 100	1 150	1 350
Arvo, milj. mk	38	40	48	39	34	31	25	21	20
- Stereoyhdistelmät kaiuttimineen											
Keskiahinta, mk	2 500	2 400	2 150	2 000	2 000	2 000	2 200	2 300	2 400
Arvo, milj. mk	135	115	80	64	54	60	110	92	132
Stereolaitteet yhteensä,											
Arvo, milj. mk	172	183	185	180	157	143	142	199	166	180
Kaiuttimet (vain erikseen myytävät)											
Keskiahinta, mk	290	400	400	400	360	380	360	360	380	420
Arvo, milj. mk	52	28	40	62	56	53	47	50	42	40
Soittimet:2)											
- Levysoittimet											
Keskiahinta, mk	700	900	850	800	720	740	740	700	675	750
Arvo, milj. mk	13	23	35	50	47	43	42	46	30	21
- CD-soittimet											
Keskiahinta, mk	-	-	-	-	-	-	4 000	3 000	2 200	1 900	1 575
Arvo, milj. mk	-	-	-	-	-	-	8	9	18	29	47
- Kelanauhurit											
Keskiahinta, mk	2 500	3 000	3 500	4 500	5 000	5 000	-	-	-	-
Arvo, milj. mk	5	4	4	5	5	3	-	-	-	-
- Stereodekit											
Keskiahinta, mk	1 200	1 250	1 100	1 050	975	1 050	1 000	950	1 000	1 200
Arvo, milj. mk	30	40	52	74	73	68	60	66	50	34
- Monokasetti- ja mikrokasetti- nauhurit, korvalappustereot											
Keskiahinta, mk	300	300	350	400	450	500	300	270	280	230
Arvo, milj. mk	7	5	5	10	11	15	54	54	47	46
Soittimet yhteensä,											
Arvo, milj. mk	55	72	96	139	136	137	165	184	156	148
Radionauhurit											
Keskiahinta, mk	680	680	670	680	710	800	750	730	670	600
Arvo, milj. mk	85	88	104	116	142	160	188	204	181	174
Radiot:											
- Matkaradiot											
Keskiahinta, mk	280	280	310	340	340	300	280	260	240	215
Arvo, milj. mk	14	11	11	9	9	9	13	13	14	15
- Koti- ja kelloradiot											
Keskiahinta, mk	360	310	300	270	230	250	260	260	250	220
Arvo, milj. mk	9	17	21	20	15	11	10	10	11	11
Radiot yhteensä,											
Arvo, milj. mk	23	28	32	29	24	18	23	23	25	26
Autoradiot											
Keskiahinta, mk	690	740	900	950	1 000	1 125	1 250	1 275	1 350	1 350
Arvo, milj. mk	76	95	117	133	145	171	194	217	236	257
Myynnin arvo yhteensä, milj. mk	866	960	1 120	1 192	1 417	1 726	2 025	2 108	1 985	2 126

- 1) Tiedot perustuvat Radioliikkeiden Liiton tekemään arvioon, jossa lähteenä on käytetty mm. tukkukauppojen toimituksia ja ulkomaankauppatilastoja.
- 2) Tilastointikäytäntö muuttunut. 1987 alkaen vain omalla verkko-osalla varustetut virittimet, vahvistimet, viritinvahvistimet, levysoittimet ja kasettidekit on tilastoitu erikseen (erillislatteiksi). Muut luetaan stereoyhdistelmiin.

24 VIIHDE-ELEKTRONIIKAN LAITTEIDEN VÄHITTÄISMYNTI VUOSINA 1977 - 1987¹⁾

	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
	1 000 kpl										
Väritelevisiot	105	118	130	155	145	165	180	215	200	185	225
Mustavalkoiset televisiot	48	50	55	72	55	50	42	35	28	15	10
Videonauhurit	-	-	2,5	6	13	48	85	115	130	120	145
Videokamerat	-	-	-	-	1	2,5	3	3,5	2	1	-
Videokameranauhurit	-	-	-	-	-	-	-	-	3	5	8
Tietokoneet (perusyksikkö)	-	-	-	-	-	3	30	50	50	50	45
Stereolaitteet ²⁾											
- Virittimet	-	-	4	14	26	32	30	30	40	30	12
- Vahvistimet	-	-	5	15	30	35	33	32	42	32	15
- Viritinvahvistimet	18,5	21	26	31	40	35	30	28	23	18	15
- Stereoyhdistelmät kaiuttimiseen	71,5	61	54	48	37	32	27	30	50	40	55
Stereolaitteet yhteensä, pl virittimet	90	82	85	94	107	102	90	90	115	90	85
Kaiuttimet (vain erikseen myytävät) ..	200	180	70	100	155	155	140	130	140	110	95
Soittimet: ²⁾											
- Levysoittimet	18	19	26	41	62	65	58	57	65	45	28
- CD-soittimet	-	-	-	-	-	-	2	3	8	15	30
- Kelanauhurit	2	2	1,5	1	1	1	0,5	-	-	-	-
- Stereodekit	25	25	32	47	70	75	65	60	70	50	28
- Monokasetti- ja mikrokasetti- nauhurit, korvalappustereot	30	25	15	15	25	25	30	180	200	170	200
Soittimet yhteensä	75	71	74,5	104	158	166	155,5	300	343	280	286
Radionauhurit	115	125	130	155	170	200	200	250	280	270	290
Radiot:											
- Matkaradiot	50	50	40	35	25	25	30	45	50	60	70
- Koti- ja kelloradiot	15	25	55	70	75	65	45	40	40	45	50
Radiot yhteensä	65	75	95	105	100	90	75	85	90	105	120
Autoradiot	110	111	129	130	140	145	152	155	170	175	190

1) Tiedot perustuvat Radioliikkeiden Liiton tekemään arvioon, jossa lähteenä on käytetty mm. tukkukauppojen toimituksia ja ulkomaankauppatilastoja.

2) Tilastointikäytäntö muuttunut. 1987 alkaen vain omalla verkko-osalla varustetut virittimet, vahvistimet, viritinvahvistimet, levysoittimet ja kasettidekit on tilastoitu erikseen (erillisilaitteiksi). Muut luetaan stereoyhdistelmiin.

Lähde: Radioliikkeiden Liitto ry.

25 KOTITALOUKSIEN MENOT JOUKKOVIESTINTÄÄN VUONNA 1985

	Kaikki koti- taloudet	Yksinäinen henkilö alle 65 v	Lapseton pari, alle 65 v	Vanhus- talous	Yksin- huoltaja- talous	Kahden huoltajan lapsiperhe	Muut
markkaa kotitaloutta kohti							
Joukkoviestintä yhteensä	3 664	2 699	3 440	1 930	4 715	5 121	4 545
Viestintävälineiden hankinta, korjaus, varaosat ja lupamaksut	1 643	1 267	1 681	868	2 109	2 109	2 116
Kasetit, nauhat, filmit yms. tarvikkeet	204	164	154	5	317	321	307
Elokuvat ja elokuvakerhot	73	64	57	6	98	93	135
Kirjat	517	424	336	154	807	913	507
Sanoma-, aikakaus- ja sarjakuvalehdet	1 113	728	1 175	897	1 107	1 398	1 392
Mikrotietokoneet (ml. oheislaitteet)	114	52	37	-	277	287	88
%-osuudet							
Joukkoviestintä yhteensä	100	100	100	100	100	100	100
Viestintävälineiden hankinta, korjaus, varaosat ja lupamaksut	45	47	49	45	45	41	47
Kasetit, nauhat, filmit yms. tarvikkeet	6	6	4	0	7	6	7
Elokuvat ja elokuvakerhot	2	2	2	0	2	2	3
Kirjat	14	16	10	8	17	18	11
Sanoma-, aikakaus- ja sarjakuvalehdet	30	27	34	46	23	27	31
Mikrotietokoneet (ml. oheislaitteet)	3	2	1	-	6	6	2
Kotitalouksia näytteessä	8 200	655	1 116	669	257	3 552	1 951
Kotitalouksia perusjoukossa	2 045 176	481 802	321 039	333 138	63 240	525 151	320 804
Kotitalouden keskikoko	2,4	1,0	2,0	1,3	2,4	3,8	3,5

LIITE 1**Tekijänoikeudelliset korvaukset**

Suomessa tekijänoikeudellisia korvauksia perii ja tilittää oikeudenhaltijoilta kolme järjestöä; Säveltäjien tekijänoikeustoimisto Teosto ry, Gramex ry ja Kopiosto. Vuoden 1988 syksyllä perustettiin Kuvasto ry. Korvauksia tilitetään yksittäisille oikeudenhaltijoille ja heitä edustaville järjestöille. Lisäksi tekijänoikeusjärjestöt tukevat korvausvaroilla oman alansa kulttuuria. Järjestöt ovat perustaneet tällaisen tuen jakajiksi erillisiä toimielimiä. Tässä luvussa käydään lyhyesti läpi tekijänoikeusjärjestöjen ja niiden perustamien toimielimien korvausvarojen perintä ja tilitys. Liitteen lopussa olevissa taulukoissa esitetään yksityiskohtaisemmat tiedot.

Säveltäjien tekijänoikeustoimisto Teosto ry on vanhin tekijänoikeudellinen järjestö. Se on perustettu 1928. Perittyillä ja edelleentilitetyillä korvauksilla mitattuna se on myös suurin järjestö. Vuonna 1987 Teosto peri tekijänoikeuskorvauksia yhteensä 95,5 miljoonaa markkaa (taulukko 1). Tästä muodostivat suurimman osan, 64,3 prosenttia, kotimaassa perityt esityskorvaukset. Tallentamiskorvaukset muodostivat 20,9 prosenttia. Samana vuonna Teosto tilitti edelleen tekijänoikeuskorvauksia yhteensä 59,4 miljoonaa markkaa, josta 2,3 miljoonaa oli kasettimaksuja ¹ (taulukko 2).

Teosto perusti 1970 yhdessä säveltäjäjärjestöjen ja opetusministeriön kanssa Luovan säveltaiteen edistämissäätiön LUSES:in. LUSES ylläpitää Suomalaisen musiikin tiedotuskeskusta, joka levittää suomalaista musiikkia ja säveltäjiä koskevaa tietoa. Sekä LUSES että tiedotuskeskus saavat toimintaansa valtionapua.

Esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien oikeuksia valvova tekijänoikeusjärjestö on GRAMEX ry. Sen keskeisenä tehtävänä on periä ja tilittää äänitteiden oikeuksien haltijoille yleisradiolähetyksistä suoritettavat korvaukset. Gramexilla on sopimuksia Yleisradion, Mtv:n ja paikallisradioiden kanssa sekä niiden lisäksi yhteislisenssiointisopimuksia, jotka koskevat taustamusiikkia ja muuhun esitystoimintaan valmistettavia äänitteitä. Gramex saa myös osan tyhjistä kuva- ja äänikaseteista perittävistä kasettimaksuista. Osa näistä kasettimaksuista tilitetään suoraan oikeudenhaltijoille ja osa ohjataan esittävän säveltaiteen edistämiseen. Vuonna 1987 Gramex peri tekijänoikeuskorvauksia 29,9 miljoonaa markkaa (taulukko 3). Näistä esittämiskorvaukset muodostivat noin 20 miljoonaa markkaa. Kasettimaksuista, jotka muodostivat perittyjen korvausten loppuosan, 4,2 miljoonaa markkaa ohjattiin ESEK:lle ja 2,0 miljoonaa LUSES:ille ja ESEK:lle yhteisesti. Tekijänoikeuskorvauksien ohella korkotulot ovat Gramexille kuten muillekin tekijänoikeusjärjestöille tulolähde. Vuonna 1987 Gramex'in korkotuotot olivat 4,5 miljoonaa markkaa eli yli kymmenesosa kaikista tuotoista. Vuonna 1987 GRAMEX:in tilitykset oikeuden-

¹ Kasettimaksu on tekijänoikeuskorvaus kuva- ja ääninauhureilla nauhoittamisesta. Maksu sisältyy tyhjien ääni- ja kuvakasettien hintaan. Opetusministeriön hyväksymän suunnitelman mukaan kertyneet maksut jaetaan tekijänoikeusjärjestöille edelleen tilitettäväksi.

haltijoille olivat yhteensä 12,8 miljoonaa markkaa (taulukko 4).

Gramexin yhteyteen perustettiin 1981 erilliseksi toimintayksiköksi Esittävän säveltaiteen edistämiskeskus ESEK. Jo tätä ennen vuodesta 1976 lähtien GRAMEX oli toiminut esittävän säveltaiteen ja äänitetuotannon edistämiseksi pääasiassa kurssi-toiminnalla. ESEK:in tehtäviin kuuluu esitystilaisuuksien ja äänitetuotannon tukeminen, kurssitoiminta, ammattikirjallisuuden tuottaminen ja kulttuurisopimuksiin perustuvan vienti- ja tuontiprojektien toteuttaminen. Vuodesta 1988 lähtien ESEK tukee ydessä LUSES:n kanssa musiikkivideoiden tuotantoa. ESEK:in jakamasta tuesta vuosina 1986-87 noin puolet meni äänitehankkeiden tukemiseen. Vuonna 1987 Gramex ohjasi ESEK:in käyttöön esityskorvauksia 5,3 miljoonaa markkaa ja muita varoja 0,5 miljoonaa. Kasettimaksuja ESEK sai käyttöönsä 4,3 miljoonaa markkaa ja yhteisesti LUSES:in kanssa 2 miljoonaa markkaa. Varsinaista valtionapua Esek sai 950 000 markkaa, josta 400 000 markkaa oli varattu kuorojen ulkomaanmatkojen tukemiseen. Vuonna 1987 ESEK jakoi avustuksia yhteensä 8,5 miljoonaa markkaa.

Kopiosto on 21 tekijänoikeuksien haltijoita, tekijöitä ja kustantajia edustavan järjestön vuonna 1978 perustama järjestö, jonka tehtävänä on valvoa valokopioinnin, radio- ja televisio-ohjelmien tallennelevityksen ja yleisradioohjelmien edelleenlähetyksen tekijänoikeuksia.

Valokopioinnista suoritettavat tekijänoikeuskorvaukset perustuvat Kopioston kopiointia harjoittavien osapuolien kanssa tekemiin sopimuksiin. Korvaukset Kopiosto tilittää jäsenjärjestöilleen. Korvaukset ja niiden edelleen tilitys perustuvat tehtyihin kopiointitutkimuksiin. Tyhjistä ääni- ja kuvakaseteista peritystä tyhjäkasettimaksusta osa kanavoidaan Kopiostolle. Kopiosto tilittää niitä edelleen oikeudenhaltijoille. Vuonna 1986 tyhjäkasettimaksuja tilitettiin edelleen 4,8 miljoonaa markkaa (taulukko 8).

Osan sille kanavoiduista tyhjäkasettimaksuista Kopiosto käyttää audiovisuaalisen kulttuurin edistämiseen. Tätä tarkoitusta varten perustettiin 1987 Audiovisuaalisen Viestintäkulttuurin Edistämiskeskus AVEK. Tukea annetaan ohjelmien tuotantoon ja jakeluun, alalla työskentelevien jatkokoulutukseen, tutkimustoimintaan ja julkaisu- ja koulutusmateriaalin tuottamiseen. Tuotanto- ja jakelutukea myönnetään pääasiassa ohjelmille, jotka on toteutettu videotekniikalla. Tuki on tarkoitettu lähinnä kuvallisen viestinnän alueella ammattimaisesti toimiville. Ohjelmien jakelu voi tapahtua televisio- tai kaapelitelevisioesityksenä, videojakeluna tai muuna esitystoimintana. Tavoitteena on tukea monipuolisia, myös kokeilevia ohjelmia ja ohjelmasarjoja. Tukea voidaan myöntää myös erilaisiin hyötyvideo-, opetus-, harrastus- ja vastaaviin ohjelmiin.

Toimintakaudella 1987-88 AVEK jakoi tukea yhteensä 6,4 miljoonaa markkaa (taulukko 9). Tästä tuotantotukea oli 4,4 miljoonaa markkaa ja koulutustukea 1,7 miljoonaa markkaa. Lisäksi tuettiin tutkimusta ja videopajatoimintaa yhteensä 243 000 markalla. Kaiken kaikkiaan tukea myönnettiin 144 hakeneelle henkilölle tai yhteisölle. Hakijoita oli yli 400. Markkamääräisesti jaettu tuki oli 24,3 prosenttia haetusta tuesta.

TAUL. 1 TEOSTON PERIMÄT TEKIJÄNOIKEUSKORVAUKSET 1985-87

KORVAUSLAJI	1985	1986	1987
	1 000 mk		
Esityskorvaukset kotim.	46 572,0	53 195,0	60 197,6
Esityskorvaukset ulkom.	4 442,2	4 915,5	5 717,1
Tallentamiskorvaukset	19 239,2	16 339,5	19 537,4
Suuret oikeudet	61,8	82,3	61,9
Muut tulot	6 808,0	6 920,2	8 020,1
YHTEENSÄ	77 123,2	81 452,5	93 534,1

KORVAUSLAJI	1985	1986	1987
	%		
Esityskorvaukset kotim.	60,4	65,3	64,3
Esityskorvaukset ulkom.	5,8	6,0	6,1
Tallentamiskorvaukset	24,9	20,1	20,9
Suuret oikeudet	0,1	0,1	0,1
Muut tulot	8,8	8,5	8,5
YHTEENSÄ	100,0	100,0	100,0

LÄHDE: Teoston toimintakertomukset 1985/86, 1986/87, 1987/88

TAUL. 2 TEOSTON TILITTÄMÄT TEKIJÄNOIKEUSKORVAUKSET JA KASSETTIMAKSUT 1985-87

	1984	1985	1986	1987
	mk			
Tekijänoikeus- korvaukset	38 277 461	44 623 067	49 641 290	57 133 994
Kasettimaksut	-	-	540 000	2 296 000
YHTEENSÄ	38 277 461	44 623 067	50 181 290	59 429 994

LÄHDE: Teosto ry:n toimintakertomukset 1985/86, 1986/87, 1987/88

TAUL. 3 GRAMEXIN PERIMÄT TEKIJÄNOIKEUSKORVAUKSET 1985-87

KORVAUSLAJI	1985	1986	1987
	<u>mk</u>		
Esittämiskorvaukset	10 117 102	18 524 852	19 971 233
Kasettimaksut			
tilitettäväksi	-	2 956 478	3 365 123
ESEK	995 380	3 682 811	4 288 266
ESEK/LUSEK	-	-	2 000 000
Muut korvaukset	775 090	535 395	302 429
YHTEENSÄ	11 887 572	25 699 536	29 927 051

LÄHDE: Gramex ry:n toimintakertomukset 1985-1987.

TAUL 4 GRAMEXIN TILITTÄMÄT TEKIJÄNOIKEUSKORVAUKSET 1985-87

KORVAUSLAJI	1985	1986	1987
	<u>mk</u>		
Esityskorvaukset	4 760 272	5 865 358	9 161 313
Kasettikorvaukset	-	2 956 478	3 365 123
ESEKkille			
Muut korvaukset	598 572	254 707	284 587
YHTEENSÄ	5 358 844	9 076 544	12 811 024

LÄHDE: Gramex ry:n toimintakertomukset 1985-1987

TAUL 5 ESEKIN JAKAMAT AVUSTUKSET 1985-1987

1985	2 978 725 mk
1986	6 359 618 mk
1987	8 588 594 mk

LÄHDE: Gramex ry:n toimintakertomukset 1985-1987

**TAUL. 6 KOPIOSTON PERIMÄT TEKIJÄNOIKEUSKORVAUKSET KERTYMÄVUOSITTAIN
1979-1987**

MAKSAJA	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
	1 000 mk								
VALO- KOPIOINTI									
valtio / koulu- 1) kopiointi	2500 ²⁾	2000	3500	4000	4550	4945	5240	5650	5875
valtion- hallinnon kopiointi	-	-	-	-	-	600	630	660	685
kunnallis- hallinnon kopiointi	-	-	-	-	326	365	381	478	482
kirkko- hallitus / ev.lut. kirjon kopiointi	-	-	-	-	225 ³⁾	170	194	220	245
kirkko- hallitus / ortd. kirjon kopiointi	-	-	-	-	0,6	0,6	0,6	0,7	0,7
yrietykset / elinkeino- elämän kopiointi	-	-	-	-	-	-	262	274	313
muut lupa- järjes- telyt	-	-	-	-	-	-	-	-	0,9
VALO- KOPIOINTI YHTEENSÄ	2500	2000	3500	4000	5102	6081	6708	7283	7602

taulukko 6 jatkuu

	1982	1983	1984	1985	1986	1987
	<u>1 000 mk</u>					
<u>RADIO- JA TELEVISIO- OHJELMIEN TALLENNELEVITYS</u>						
opetus- ministeriö) / ohjelmien nau- hoitus opetukseen	-	-	500	1 100	1 150	1 200
Merimies- palvelu / ohjelmien levitys laivoihin	26	38	35	51	63	78
Yleisradio / tallennepalvelu	-	-	-	-	-	12
4)						
kasettimaksu kuvakaseteista	-	-	613	4 010	7 792	..
äänikaseteista	-	-	50	186	239	..
TALLENNELEVITYS YHTEENSÄ	26	38	1 198	5 347	9 244	1 290
<u>YLEISRADIOLÄHETYSTEN EDELLEENLÄHETYS</u>						
PTL, Kaapeli televisioliitto, Puhelinlaitosten liitto / Norjan, Ruotsin ja NL:n ohjelmien lähetys	-	-	-	-	-	325
Ruotsin TV / YLE:n ja MTV:n ohjelmien väli- tytys Suur-Tukhol- man alueella	-	-	-	-	-	1 700
5) Kristiinan, Kaskisen ja Närpiön kunnat / Ruotsin TV:n ohjelmien väli- tytys radioteitse	-	-	-	-	-	345
YLEISRADIOLÄHE- TYSTEN EDELLEEN- LÄHETYS YHT.	-	-	-	-	-	2370

Taulukko 6 jatkuu

- 1) kouluissa, korkeakouluissa ja valtion henkilöstökoulutuksessa suoritettavasta kopiainnista
- 2) vuotta 1980 edeltävältä ajalta
- 3) sisältää 75 000 mk korvauksia sopimusta edeltävältä ajalta
- 4) sisältyy tyhjien kuva- ja äänikasettien hintoihin. Vuoden 1987 tieto puuttuu.
- 5) 1.9.1986-31.12.1988

LÄHDE: Kopioston toimintakertomukset 1979-1987

TAUL. 7 KOPIOSTON KAUTTA KANAVOITUJEN TYHJÄKASETTIMAKSUJEN TILITYS OIKEUDENHALTIJOILLE AMMATTIRYHMITTÄIN 1986

AMMATTIRYHMÄ	ÄÄNIKASETTIMAKSU		KUVAKASETTIMAKSU		YHTEENSÄ	
	mk	%	mk	%	mk	%
toimittajat	878 385	19	61 401	26	939 786	19
kirjailijat	554 770	12	51 955	22	606 725	12
musiikki	1 017 078	22	-	-	1 017 078	21
näyttelijät	1 386 924	30	89 740	38	1 476 664	30
ohjaajat	277 385	6	21 254	9	298 639	6
skenografit	277 385	6	-	-	277 385	6
kuvaajat	231 154	5	-	-	231 154	5
äänitetuottajat	-	-	11 808	5	11 808	0
YHTEENSÄ	4 623 081	100	236 158	100	4 859 239	100

1) vuonna 1986 tilitettiin vuosien 1984 ja 1985 aikana kertyneet kasettimaksut

2) vuosien 1986 ja 1987 tyhjäkasettirahoja ei ole vielä heinäkuuhun 1988 mennessä tilitetty oikeudenhaltijoille

LÄHDE: Kopioston toimintakertomus 1986

**TAUL. 8 KOPIOSTON JÄSENJÄRJESTÖILLEEN TILITTÄMÄT VALOKOPIOINNIN
TEKIJÄNOIKEUSKORVAUKSET TILITYSVUOSITTAIN 1982-87**

JÄSENJÄRJESTÖ	2) 1982	3) 1983
<u>TEKIJÄJÄRJESTÖT</u>		
Suomen Kirjailijaliitto ry	76 164	90 697
Finlands Svenska Författre- förening rf	24 388	30 341
Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry	100 372	179 599
Suomen Nuorisokirjailijat ry	24 388	30 341
Suomen Näytelmäkirjailija- liitto ry	24 388	30 341
Suomen Tietokirjailijat ry	128 037	1 940 358
Oppikirjantekijät ry	857 706	-
Suomen Sanomalehtimiesten Liitto ry	469 746	800 939
Suomen Taiteilijaseura ry	159 626	179 437
Grafia ry	18 081	285 467
Freelance-ohjelmatyöntekijät ry	47 252	146 812
Suomen Arvostelijain Liitto ry	41 184	78 299
Suomen Valokuvajärjestöjen Keskusliitto-Finnfoto ry	315 742 ¹²⁾	138 655
Graafiset muotoilijat ry	-	-
Forum Artis ry	12 925	16 312
Suomen Säveltäjät ry	105 825	81 562 ⁶⁾
Säveltäjät ja sanoittajat Elvis ry	105 825	81 562
Aikakauslehtien Päätoimittajat ry	-	39 150
Päätoimittajien yhdistys ry	51 481	58 725
YHTEENSÄ	2 563 130	4 208 597

4) 1984	7) 1985	8) 1986	1987
10 856	115 814	143 119	70 090
3 632	38 743	47 876	23 447
8 933	195 832	254 830	127 174
3 632	38 743	47 876	23 447
3 632	38 743	47 876	23 447
128 365	2 160 594	2 590 671	1 326 747
-	-	-	-
72 423	805 102	1 149 978	546 697
21 407	174 896	284 978	147 693
21 407	241 447	284 978	147 693
21 407	113 345	54 096	20 853
7 146	77 225	111 313	54 581
19 825	124 066	294 637	149 800
-	-	24 144	13 324
2 906	14 055	-	-
35 329	114 355	120 772	111 412
35 329	114 355	120 772	111 412
5 059	64 174	92 479	44 128
8 063	43 488	61 656	29 419
409 351	4 474 977	5 614 279	2 971 364

	2) 1982	3) 1983
KUSTANTAJAJÄRJESTÖT		
Suomen Kustannusyhdistys ry	1 430 486	2 348 005
Aikakauslehtien liitto ry	349 563	614 651
Paikallislehtien liitto ry	-	-
Sanomalehtien liitto ry	87 516	215 324
Suomen Tekniset kustantajat ry	-	143 875
Suomen Näytelmäkirjailija- liitto ry	8 422	5 873
Musiikkikustantajat ry	246 219	146 812
YHTEENSÄ	2 122 206	3 474 540
Suomen Kirjasäätiö		473 059
TILITYKSET YHTEENSÄ	4 685 336	8 156 196

VIITTEET

1) Koostuu Suomen Tietokirjailijat ry:n, Suomen Kääntäjien ja tulkkien liitto ry:n ja Suomen Kustannusyhdistyksen luovuttamista osuuksista.

2) Vuonna 1982 tilitettiin koulukopiointisopimuksen mukaiset korvaukset vuoteen 1980 mennessä suoritetusta kopioinnista ja vuodelta 1980.

3) Vuonna 1983 tilitettiin vuoden 1982 koulukopiointikorvaukset ja vuosien 1980 ja 1982 välisenä aikana kertynyt kulujen ja tuottojen erotus.

4) Vuonna 1984 maksettiin tilitettiin vuosien 1983 ja 1984 kunnallishallinnon kopiointikorvaukset ja ev.lut. kirkon kopiointikorvaus vuotta 1984 edeltäneeltä ajalta.

5) Musiikkikustantajat ry suoritti summasta Suomen Kustannusyhdistykselle järjestöjen keskenään sopiman summan.

6) Lisäksi tilitetään 15 000 mk käytettäväksi evankelisluterilaisen kirkon piirissä aloitettavan tekijänoikeudellisen tiedotus- ja valvontakampanjan toteuttamiseen.

4) 1984	7) 1985	8) 1986	9) 1987
178 925	4 250 067	4 894 009	2 514 974
62 729	830 586	1 148 271	574 105
-	-	-	8 326
119 085	244 807	422 822	158 045
12 298	142 781	371 564	193 264
703	7 498	9 265	4 537
5) 67 013	222 930	217 389	200 542
440 753	5 698 669	7 063 320	3 653 793
30 825	10 800	113 394	141 074 ¹⁾
880 929	10 184 446	12 790 993 ¹⁰⁾	6 766 231 ¹¹⁾

7) Vuonna 1985 tilitettiin koulukopiointikorvaukset vuosilta 1983 ja 1984, valtionhallinnon kopiointikorvaukset vuodelta 1984, ev.lut. kirkon kopiointikorvaukset vuodelta 1984.

8) Vuonna 1986 tilitettiin koulukopiointikorvaukset vuosilta 1985 ja 1986, valtionhallinnon kopiointikorvaukset vuosilta 1985 ja 1986, kunnallishallinnon kopiointikorvaukset vuosilta 1985 ja 1986.

9) Vuonna 1987 tilitettiin koulukopiointikorvaukset vuodelta 1987, ev.lut. kirkon kopiointikorvaukset vuodelta 1987 ja valtionhallinnon kopiointikorvaukset vuodelta 1987.

10) Lisäksi tilitettiin Suomen Rakennusinsinöörien liitolle 37 740 mk

11) Lisäksi tilitettiin Suomen Rakennusinsinöörien liitolle 17 240 mk

12) Vuonna 1982 Tietokirjain liitto ry nimisenä

LÄHDE: Kopioston toimintakertomukset 1982-1987

1)

TAUL. 9 AVEKIN TUKITOIMINTA KAUDELLA 1987-88

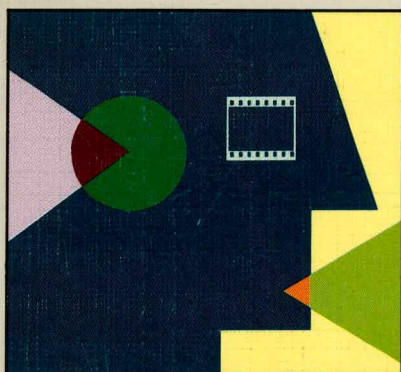
	Hakijoita	Saaneita	Jaettu tuki	Osuus haetusta tuesta
	kpl	kpl	mk	%
TUOTANTOTUKI:				
Käsikirjoitus- ja tuotannon valmistelutuki	50	27	531 500	29,6
Tuotantotuki	120	30	3 374 653	20,5
Esitys- ja levitystuki	22	5	150 000	9,0
Väliaikainen rahoitus	-	3	221 240	-
Muu tuki	9	4	137 760	30,2
KOULUTUSTUKI:				
Henkilökohtaiset apurahat	185	55	913 214	26,0
Alan koulutustilaisuuksien järjestämiseen	7	5	714 500	56,1
Oppimateriaalijulkaisujen tukeminen	6	5	102 300	73,2
TUTKIMUSTUKI	10	6	93 000	29,0
VIDEOPAJATUKI	5	4	150 000	34,2
YHTEENSÄ	414	144	6 388 167	24,3

1) 1.9.1987 - 31.8.1988

LÄHDE: Avekin toimintakertomus 1987-88

Joukkoviestinnän talous ja julkinen tuki

Kansikuva: Ilkka Kärkkäinen

Julkaisussa tarkastellaan joukkoviestintäjärjestelmän taloutta 1980-luvulla. Tekstiosuudessa käydään läpi joukkoviestinnän liikevaihdon, mainonnan kustannusten ja eri joukkoviestintäalojen valtiolta saaman taloudellisen tuen kehitystä. Lisäksi julkaisussa on tilastotietoja mm. tekijänoikeudellisista rahoista, joukkoviestinnän arvonlisäyksestä, viihde-elektroniikkalaitteiden valmistuksesta, tuonnista, kaupasta ja omistuksesta.

SVT *Suomen Virallinen Tilasto
Finlands Officiella Statistik
Official Statistics of Finland*

Julkaisujen myynti:

Tilastokeskus
PL 504
00101 Helsinki
Puh. (90) 173 41

Försäljning:

Statistikcentralen
PB 504
00101 Helsingfors
Tel. (90) 173 41

Hinta — Pris

60 mk

ISSN 0784-8765
= Kulttuuri ja viestintä 1988:2
ISBN 951-47-2213-2